

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง การประเมินผลกระทบเชิงเศรษฐกิจและสังคมของโครงการพัฒนาแหล่งน้ำชลประทานลำนางรอง : กรณีศึกษา อำเภอโนนดินแดง จังหวัดบุรีรัมย์ในครั้งนี้ ผู้วิจัยจะนำเสนอผลที่ได้จากการศึกษาโดยลำดับต่อไปนี้

1. สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล
2. การวิเคราะห์ข้อมูล
3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

- r แทน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์
- ** แทน นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถาม และการสังเกตขณะสอบถามเพื่อสอบถาม สถานภาพของกลุ่มตัวอย่าง สอบถามผลกระทบเชิงเศรษฐกิจและสังคมของโครงการพัฒนาแหล่งน้ำชลประทานลำนางรองต่อเกษตรกร และความสัมพันธ์สภาพทางเศรษฐกิจและสังคมระหว่างเกษตรกรทั่วไปในเขตชลประทานลำนางรองกับเกษตรกรกลุ่มทำนาสัมปLOY แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์

ในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้ใช้คอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Windows โดยแยกการวิเคราะห์ออกเป็น 2 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 ผลกระทบเชิงเศรษฐกิจและสังคมของโครงการพัฒนาแหล่งน้ำชลประทานลำนางรอง ต่อเกษตรกรที่อยู่ในเขตชลประทานลำนางรอง โดยแยกวิเคราะห์เป็น 5 ตอนดังนี้

- ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับพื้นที่ในการศึกษา
- ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานของโครงการพัฒนาแหล่งน้ำชลประทานลำนางรอง

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูลด้านกระบวนการจัดการ

ตอนที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ

ตอนที่ 5 การวิเคราะห์ข้อมูลด้านสังคม

ส่วนที่ 2 วิเคราะห์ความสัมพันธ์สภาพทางเศรษฐกิจและสังคมระหว่างเกษตรกรที่รวมเป็นกลุ่มองค์กรชุมชนกับเกษตรกรทั่วไปในเขตชลประทานลำนางรอง

1. ด้านเศรษฐกิจ
2. ด้านสังคม
3. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปรสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมระหว่าง

เกษตรกรที่รวมเป็นกลุ่มองค์กรชุมชนกับเกษตรกรทั่วไปในเขตชลประทานลำนางรอง

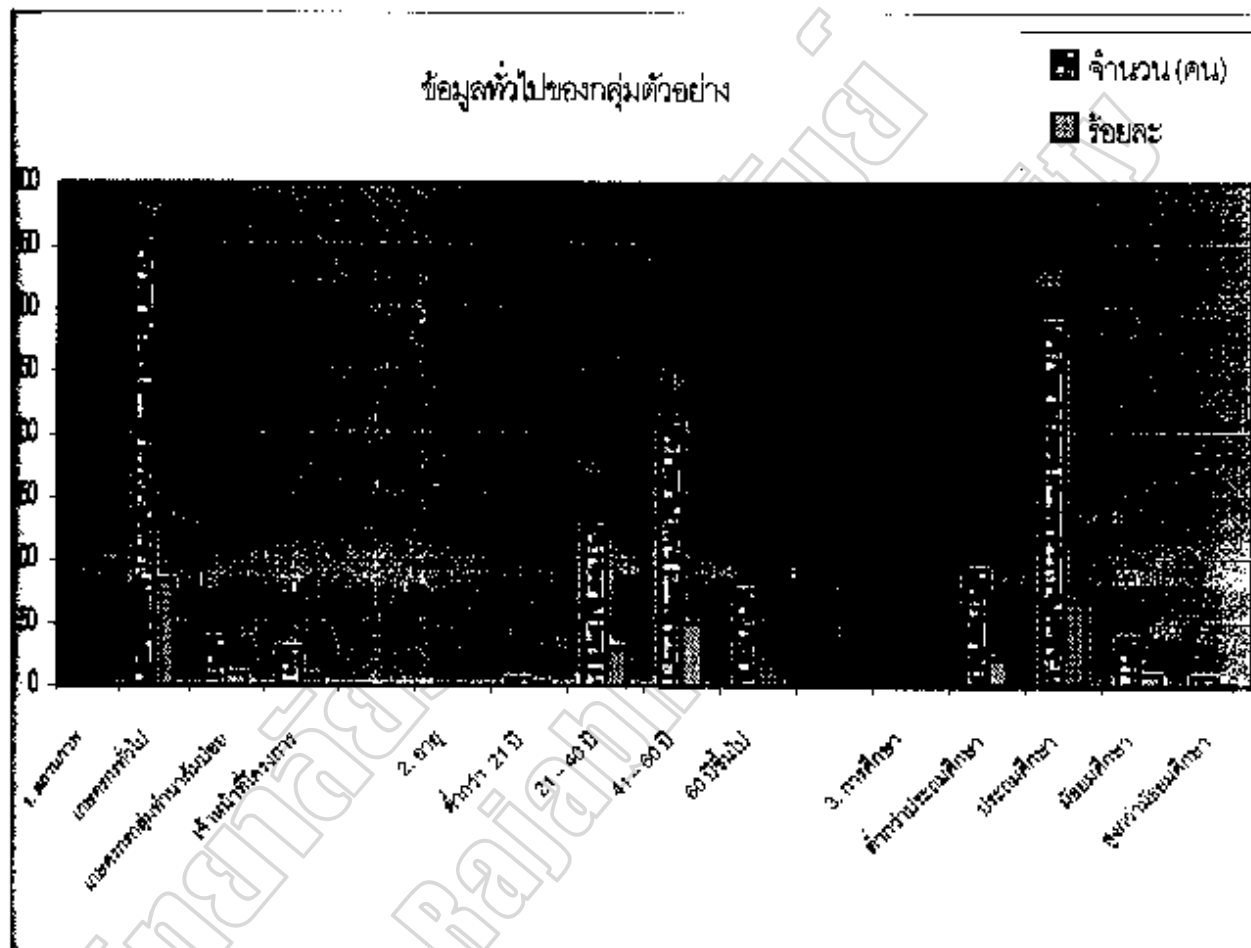
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ส่วนที่ 1 ผลกระทบเชิงเศรษฐกิจและสังคมของโครงการพัฒนาแหล่งน้ำชลประทานลำนางรอง ต่อเกษตรกรที่อยู่ในเขตชลประทานลำนางรอง

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับพื้นที่ในการศึกษา

1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

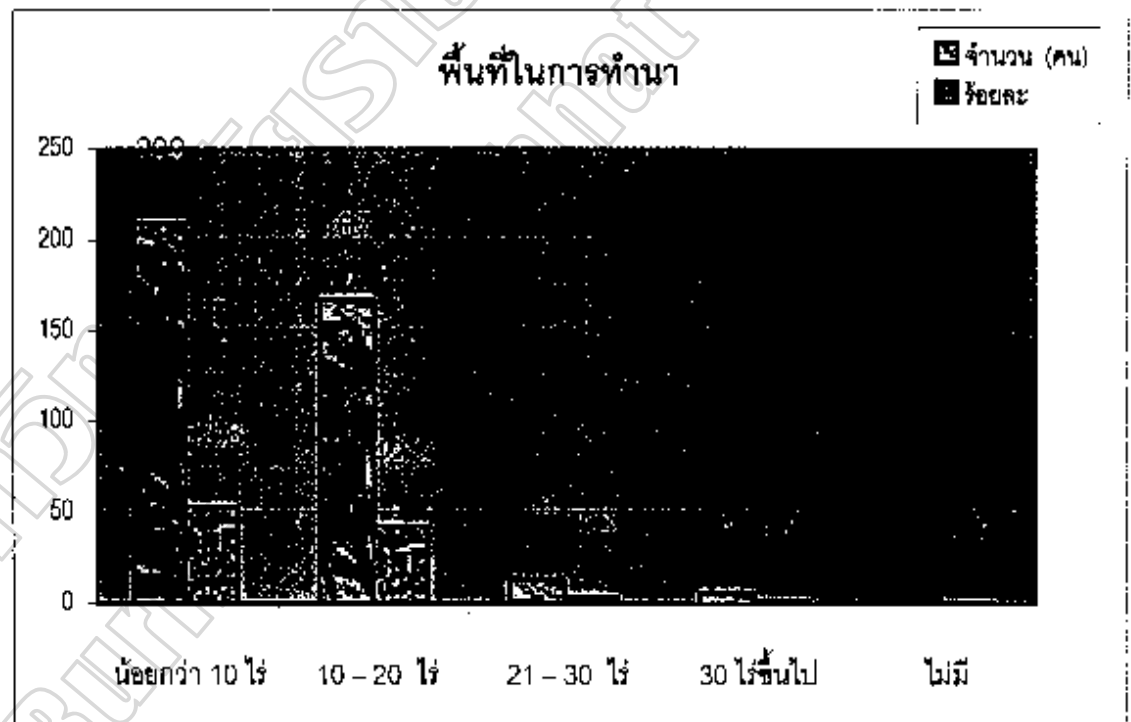
การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตาม สถานภาพ อายุ และการศึกษา โดยใช้ค่าความถี่ และค่าร้อยละ พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามมีทั้งหมด 426 คน จำแนกเป็นเกษตรกรทั่วไปซึ่งทำกาเกษตรอยู่ในเขตชลประทานลำนางรอง จำนวน 359 คน คิดเป็นร้อยละ 84.3 รองลงมาคือเกษตรกรกลุ่มทำนาสันป้อย จำนวน 37 คน คิดเป็นร้อยละ 8.7 และ เจ้าหน้าที่โครงการชลประทานลำนางรอง จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 7.0 อายุของกลุ่มตัวอย่างอยู่ในช่วง 41-60 ปีขึ้นไปมากที่สุด รองลงมาคือช่วงอายุ 21-40 ปี 60 ปีขึ้นไป และ ต่ำกว่า 21 ปี คิดเป็นร้อยละ 49.8 31.0 17.8 และ 1.4 ตามลำดับ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา มากที่สุด รองลงมาคือต่ำกว่าประถมศึกษา มัธยมศึกษา และ สูงกว่ามัธยมศึกษาขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 67.8 21.6 8.9 และ 1.6 ตามลำดับ ดังรายละเอียดในภาพประกอบ 7

ภาพประกอบ 7 แสดงจำนวนและร้อยละของเกษตรกรจำแนกตามสถานภาพ อายุ และการศึกษา

3. พื้นที่ในการทำนา

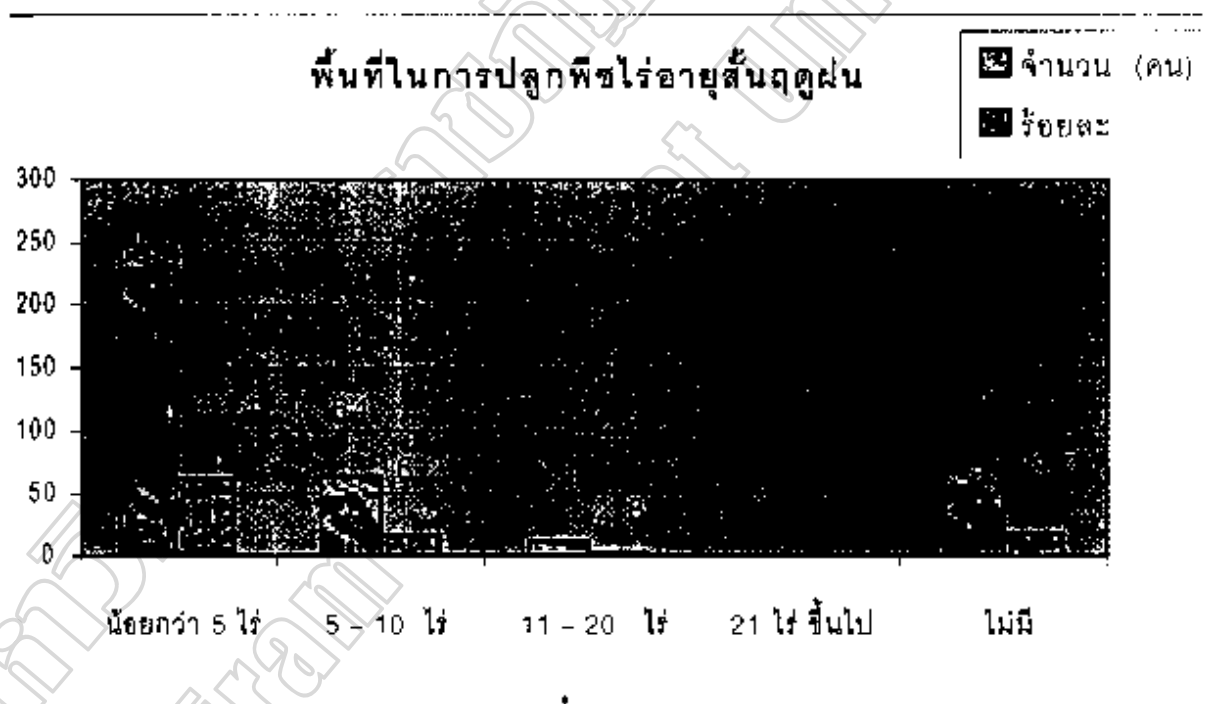
พื้นที่ในการทำการเพาะปลูกของเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ในการทำนา ซึ่งเป็นที่ลุ่มเปิดที่ปริมาณน้ำในอ่างเก็บน้ำมีมากทางโครงการชลประทานจะปล่อยน้ำจากอ่างให้เกษตรกรทำนาได้ปีละ 2 ครั้ง แต่ปัจจุบันเนื่องจากประเทศไทยประสบกับภาวะแห้งแล้ง ทำให้ปริมาณน้ำในอ่างเก็บน้ำไม่เพียงพอในการทำนาปรัง เกษตรกรที่มีพื้นที่ที่สามารถทำนาได้เพียงอย่างเดียวจึงประสบกับปัญหา เพราะเกษตรกรมีพื้นที่ในการทำนาไม่มากนัก และผลผลิตส่วนใหญ่ใช้เพื่อบริโภคในครัวเรือน เกษตรกรส่วนใหญ่มีพื้นที่ในการทำนาน้อยกว่า 10 ไร่ รองลงมาคือ 11-20 ไร่ 21-30 ไร่ 30 ไร่ขึ้นไป และไม่มี คิดเป็นร้อยละ 52.8 42.2 3.3 1.5 และ 0.3 ตามลำดับ ดังรายละเอียดในภาพประกอบ 9

ภาพประกอบ 9 แสดงจำนวนและร้อยละของเกษตรกรที่มีพื้นที่ในการทำนา

4. พื้นที่ในการปลูกพืชไร่อายุสั้นในฤดูฝน

พื้นที่ในการปลูกพืชไร่อายุสั้นในฤดูฝน เป็นพื้นที่ที่ค่อนข้างทำไม่ได้ผล เกษตรกรจะใช้พื้นที่เพื่อปลูกพืชไร่อายุสั้น พืชที่สำคัญได้แก่ ข้าวโพด ถั่วลิสง มะเขือเทศ พริก เป็นต้น ซึ่งรายได้ส่วนใหญ่ของเกษตรกรมาจากการปลูกพืชเหล่านี้ ถึงแม้ว่าจะมีพื้นที่ในการเพาะปลูกไม่มากนัก เกษตรกรส่วนใหญ่มีพื้นที่ในการปลูกพืชไร่อายุสั้นในฤดูฝนน้อยกว่า 5 ไร่ รองลงมาคือ ไม่มี 6-10 ไร่ มี 11-20 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 62.4 18.7 16.2 และ 2.8 ตามลำดับ ดังรายละเอียดในภาพประกอบ 10

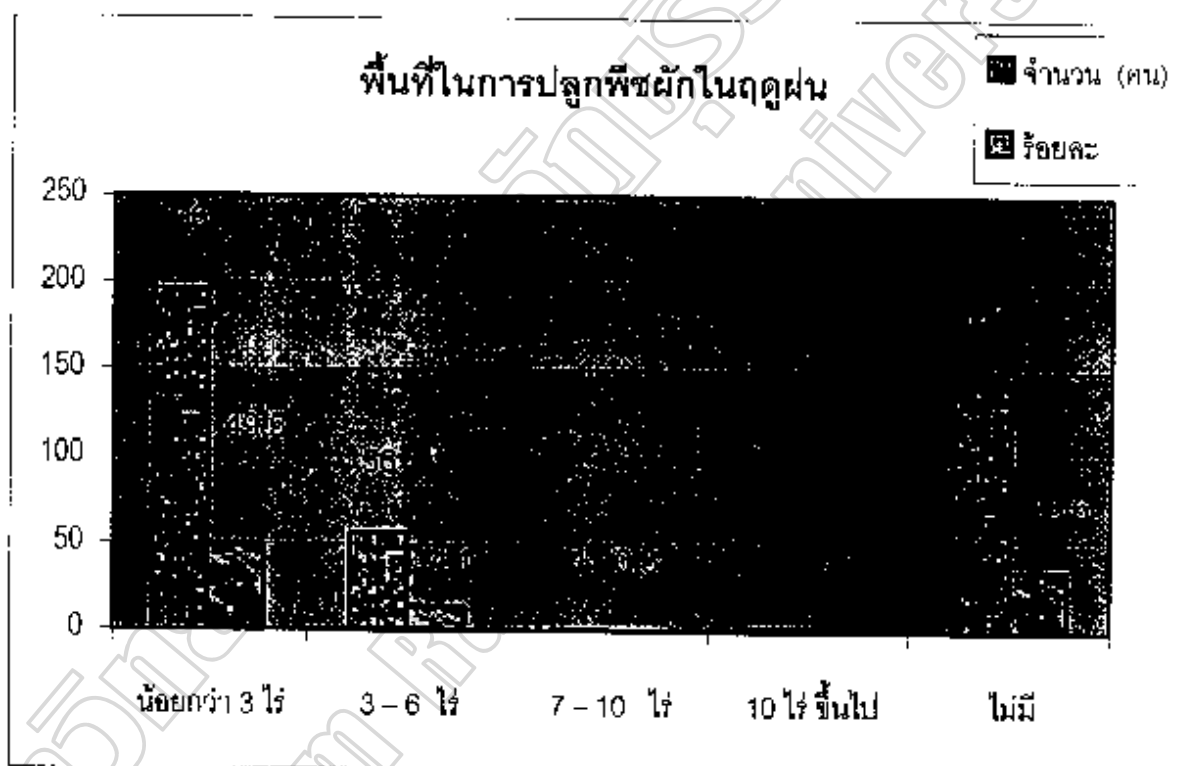
ภาพประกอบ 10 แสดงจำนวนและร้อยละของเกษตรกรที่มีพื้นที่ในการปลูกพืชไร่อายุสั้นในฤดูฝน

5. พื้นที่ในการปลูกพืชผักฤดูฝน

เกษตรกรส่วนใหญ่มีพื้นที่ในการปลูกพืชผักฤดูฝนน้อยกว่า 3 ไร่ รองลงมาคือ ไม่มี

มี 4-6 ไร่ มี 10 ไร่ขึ้นไป และ มี 7-10 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 49.5 35.6 14.1 0.5 และ 0.3

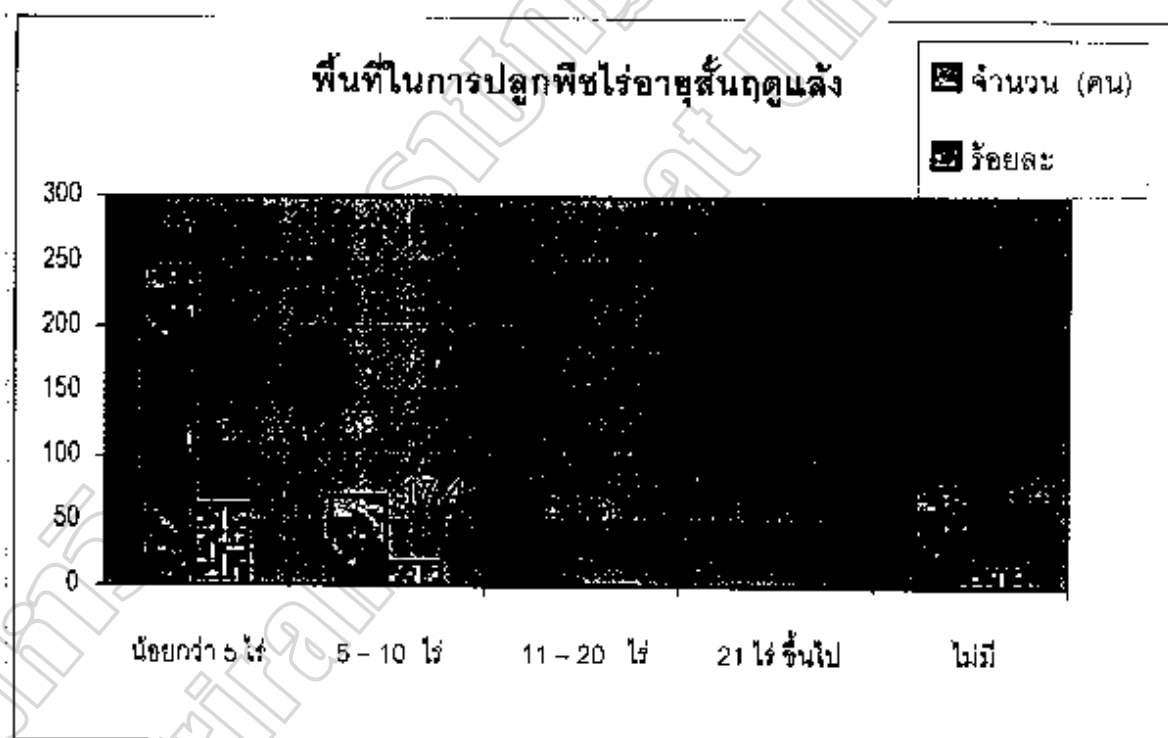
ตามลำดับ การปลูกพืชผักในฤดูฝนเป็นการปลูกเพื่อบริโภคในครัวเรือนและเพื่อจำหน่าย พืชที่ปลูก ได้แก่ มะเขือ กระเทียม ผักกาด ถั่วฝักยาว มะเขือเทศ เป็นต้น ดังรายละเอียดในภาพประกอบ 11

ภาพประกอบ 11 แสดงจำนวนและร้อยละของเกษตรกรที่มีพื้นที่ในการปลูกพืชผักในฤดูฝน

6. พื้นที่ในการปลูกพืชไร่อายุสั้นฤดูแล้ง

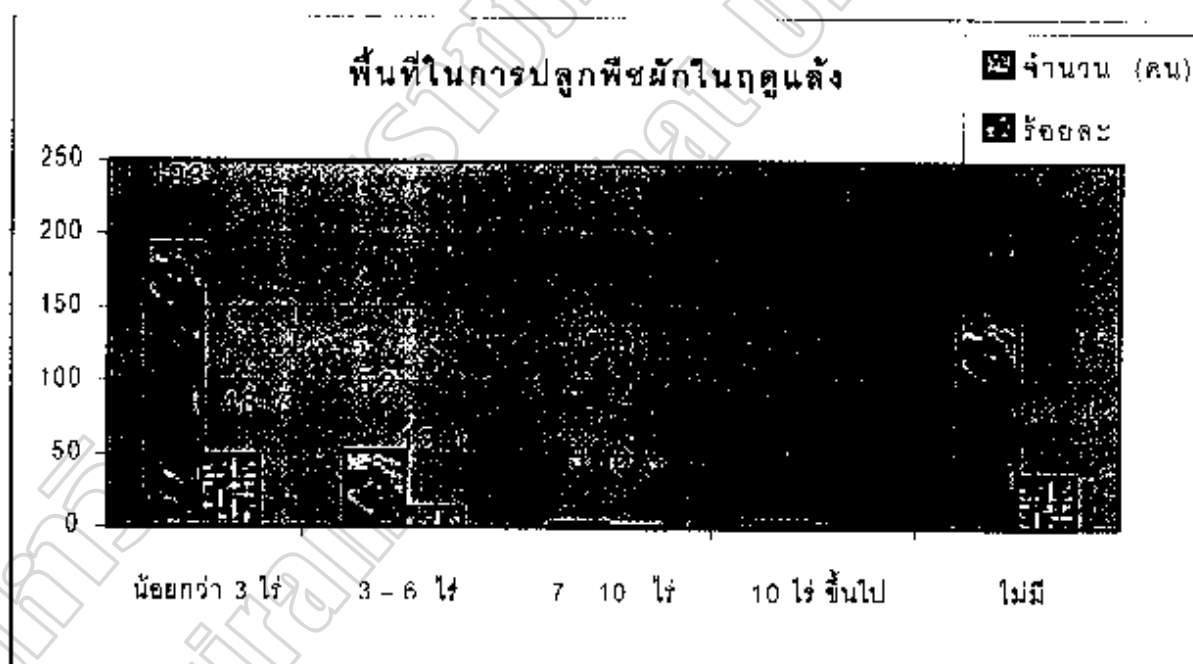
การปลูกพืชไร่อายุสั้นในฤดูแล้งจะปลูกหลังจากที่เก็บเกี่ยวข้าวมาปีเสร็จ เกษตรกรจะไร่พื้นที่นาในการเพาะปลูก เป็นการเพิ่มรายได้ที่สำคัญของเกษตรกรอีกส่วนหนึ่ง เพราะทำให้เกษตรกรสามารถใช้ที่ดินได้ตลอดทั้งปี โดยอาศัยน้ำจากโครงการชลประทาน พืชที่ปลูกได้แก่ พริก มะเขือเทศ ข้าวโพดหวาน เป็นต้น เกษตรกรส่วนใหญ่มีพื้นที่ในการปลูกพืชไร่อายุสั้นฤดูแล้ง น้อยกว่า 5 ไร่ รองลงมาคือ ไม่มี มี 6-10 ไร่ มี 11-20 ไร่ และมี 21 ไร่ขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 61.9 19.4 17.4 1.0 และ 0.3 ตามลำดับ ดังรายละเอียดในภาพประกอบ 12

ภาพประกอบ 12 แสดงจำนวนและร้อยละของเกษตรกรที่มีพื้นที่ในการปลูกพืชไร่อายุสั้นฤดูแล้ง

7. พื้นที่ในการปลูกพืชผักฤดูแล้ง

การปลูกพืชผักฤดูแล้งเกษตรกรจะปลูกหลังจากที่เกี่ยวข้าวนาปีเสร็จ ซึ่งเกษตรกรทั่วไปอื่นๆ สามารถปลูกได้ แต่เกษตรกรในเขตชลประทานสามารถปลูกได้ในปริมาณที่มากกว่า เพราะไม่มีปัญหาเรื่องน้ำ พืชที่ปลูก เช่น ถั่วเขียว พักกาด ถั่วฝักยาว และ แตงกวา เป็นต้น เกษตรกรสามารถใช้พื้นที่ในการเพาะปลูกทั้งที่ดอนและพื้นที่นาหลังจากเกี่ยวข้าวนาปีเสร็จ เกษตรกรส่วนใหญ่มี พื้นที่ในการปลูกพืชผักฤดูแล้งน้อยกว่า 3 ไร่ รองลงมาคือ ไม่มี มี 4 – 6 ไร่ มี 10 ไร่ขึ้นไป และมี 7 – 10 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 48.7 36.4 13.1 1.0 และ 0.8 ตามลำดับ ดังรายละเอียดในภาพประกอบ 13

ภาพประกอบ 13 แสดงจำนวนและร้อยละของพื้นที่ในการปลูกพืชผักฤดูแล้งของเกษตรกร

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานของโครงการพัฒนาแหล่งน้ำชลประทาน

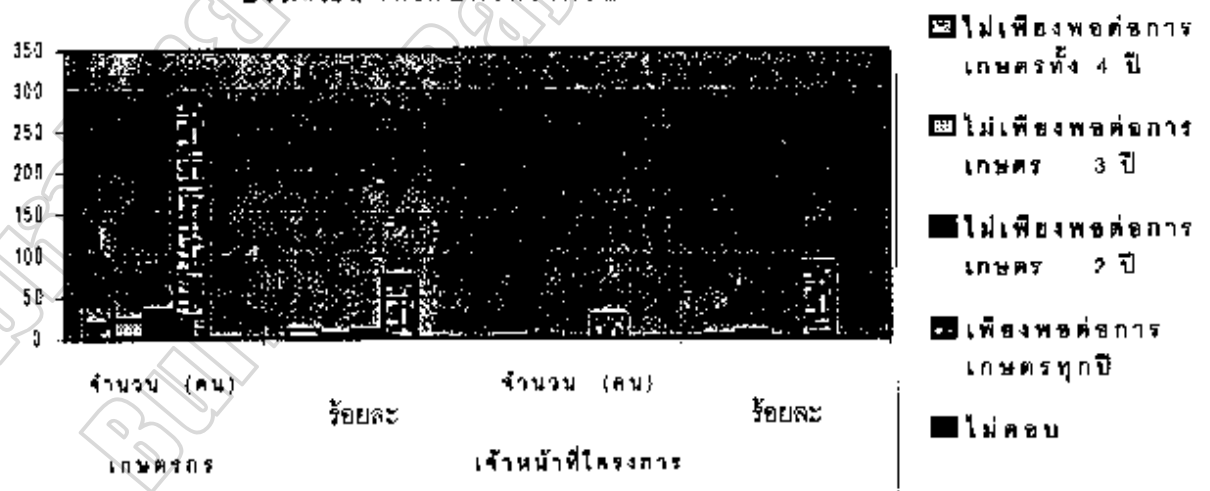
อำนาจรอง

ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานของโครงการพัฒนาแหล่งน้ำชลประทานอำนาจรองนั้น มีการวิเคราะห์เก็บข้อมูลจาก 2 ส่วนคือ ส่วนของเกษตรกรผู้ใช้น้ำ และจากเจ้าหน้าที่ของโครงการชลประทาน ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

1. ปริมาณน้ำต้นทุน

1.1 ปริมาณจากโครงการชลประทานย้อนหลัง 4 ปี เกษตรกรส่วนใหญ่ได้รับน้ำจากโครงการย้อนหลัง 4 ปี ในปริมาณเพียงพอต่อการเกษตรทุกปี รองลงมาคือไม่เพียงพอต่อการเกษตรทั้ง 4 ปี ไม่เพียงพอต่อการเกษตร 2 ปี ไม่เพียงพอต่อการเกษตร 3 ปี และ ไม่ตอบ คิดเป็นร้อยละ 74.5 10.8 8.6 5.8 และ 0.3 ตามลำดับ สำหรับเจ้าหน้าที่โครงการชลประทานส่วนใหญ่เห็นว่าปริมาณน้ำสำหรับการเกษตร 4 ปีย้อนหลังนั้น เพียงพอต่อการเกษตรทุกปี รองลงมาคือ ไม่เพียงพอต่อการเกษตร 3 ปี และไม่เพียงพอต่อการเกษตรทั้ง 4 ปี คิดเป็นร้อยละ 90.0 8.0 และ 2.3 ตามลำดับ เนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่มีพื้นที่อยู่ในบริเวณคันน้ำ จึงทำให้ได้รับปริมาณน้ำเพียงพอในการทำการเกษตรเป็นส่วนใหญ่ ส่วนพื้นที่ที่อยู่ไกลจากคันน้ำก็อาจจะไม่ได้รับน้ำในปริมาณที่เพียงพอ ดังรายละเอียดในภาพประกอบ 14

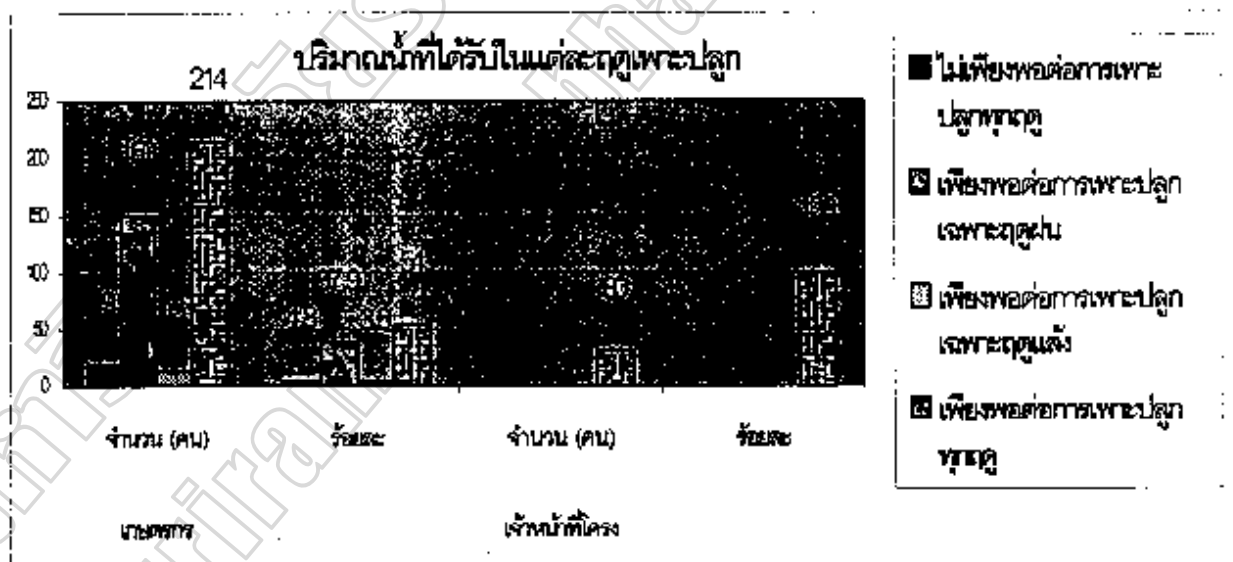
ปริมาณน้ำที่เกษตรกรได้รับ 4 ปีย้อนหลัง

ภาพประกอบ 14 แสดงจำนวนและร้อยละของเกษตรกรและเจ้าหน้าที่โครงการชลประทานที่ แสดงความคิดเห็นต่อปริมาณน้ำที่ได้รับจากโครงการชลประทาน 4 ปีย้อนหลัง

1.2 ปริมาณน้ำต่อการทำการเกษตรในแต่ละฤดูเพาะปลูก เกษตรกรส่วนใหญ่ได้รับน้ำในปริมาณที่เพียงพอต่อการทำการเกษตรในทุกฤดูกาลเพาะปลูก รองลงมาคือ เพียงพอในการเพาะปลูกเฉพาะฤดูฝน ไม่เพียงพอทุกฤดูกาลเพาะปลูก และเพียงพอในการเพาะปลูกเฉพาะในฤดูแล้ง คิดเป็นร้อยละ 54.0 37.9 4.8 และ 3.3 ตามลำดับ

สำหรับเจ้าหน้าที่โครงการชลประทานนั้นทุกคนมีความเห็นว่า ปริมาณน้ำต่อการทำการเกษตรในแต่ละฤดูเพาะปลูกนั้น เพียงพอต่อการเพาะปลูกในทุกฤดู คิดเป็นร้อยละ 100.0 สำหรับการเพาะปลูกในฤดูฝน เกษตรกรจะอาศัยน้ำฝนแต่เมื่อฝนทิ้งช่วงทางโครงการจะปล่อยน้ำจากอ่างเพื่อให้เกษตรกรทำการเพาะปลูก ดังนั้นการเพาะปลูกในฤดูฝนจึงไม่ค่อยมีปัญหาเรื่องน้ำ ส่วนในฤดูแล้งนั้น เมื่อเกษตรกรจะเพาะปลูกอะไรจะต้องรวมกลุ่มกันเพื่อขอให้ทางโครงการปล่อยน้ำให้ แต่ทางโครงการจะพิจารณาว่าพืชที่ปลูกเหมาะสมกับปริมาณน้ำหรือไม่ จึงทำให้น้ำไม่เพียงพอในบางฤดู ดังรายละเอียดในภาพประกอบ 15

ภาพประกอบ 15 แสดงจำนวนและร้อยละของเกษตรกรและเจ้าหน้าที่โครงการชลประทานที่แสดงความคิดเห็นต่อปริมาณน้ำที่ได้รับต่อการทำการเกษตรในแต่ละฤดูกาลเพาะปลูก

1.3 ความเหมาะสมของปริมาณน้ำต่อชนิดของพืชที่ปลูก เกษตรกรส่วนใหญ่ เห็นว่าปริมาณน้ำที่เกษตรกร ได้รับมีความเหมาะสมกับชนิดของพืชที่ปลูกทุกชนิดโดยไม่มีเงื่อนไข (หมายถึงปลูกอะไรก็ได้ตามความถนัดของเกษตรกร) รองลงมาคือ เหมาะสมกับชนิดของพืชที่ปลูกทุกชนิดโดยมีเงื่อนไข (หมายถึงปลูกพืชตามที่ทางโครงการแจ้งเพื่อให้เหมาะสมกับปริมาณน้ำในเขื่อน) ไม่เหมาะสมต่อพืชที่ปลูกบางชนิด ไม่แสดงความคิดเห็น และ ไม่เหมาะสมต่อพืชที่ปลูกทุกชนิด คิดเป็นร้อยละ 59.8 26.8 12.6 0.5 และ 0.3 ตามลำดับ

เจ้าหน้าที่โครงการชลประทานนั้น ส่วนใหญ่เห็นว่า ปริมาณน้ำที่เกษตรกรได้รับไม่เหมาะสมกับชนิดของพืชบางชนิดที่ปลูกรองลงมาคือ เหมาะสมกับชนิดของพืชทุกชนิดที่ปลูกโดยไม่มีเงื่อนไข (หมายถึงปลูกพืชอะไรก็ได้ตามความถนัดของเกษตรกร) และ เหมาะสมกับชนิดของพืชที่ปลูกทุกชนิดโดยมีเงื่อนไข (หมายถึงปลูกพืชตามที่ทางโครงการแจ้งเพื่อให้เหมาะสมกับปริมาณน้ำในเขื่อน) คิดเป็นร้อยละ 90.0 6.7 และ 3.3 ตามลำดับ จะเห็นว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ได้รับปริมาณน้ำที่เหมาะสมกับชนิดของพืช เพราะพืชที่เกษตรกรเพาะปลูกก็เป็นพืชเศรษฐกิจของไทย เพาะปลูกตามความถนัดของตน ส่วนเจ้าหน้าที่โครงการนั้นเห็นว่าถ้าเกษตรกรปลูกพืชที่ต้องใช้ปริมาณน้ำมากก็จะทำให้ได้รับปริมาณน้ำไม่เหมาะสมได้ ดังรายละเอียดในภาพประกอบ 16

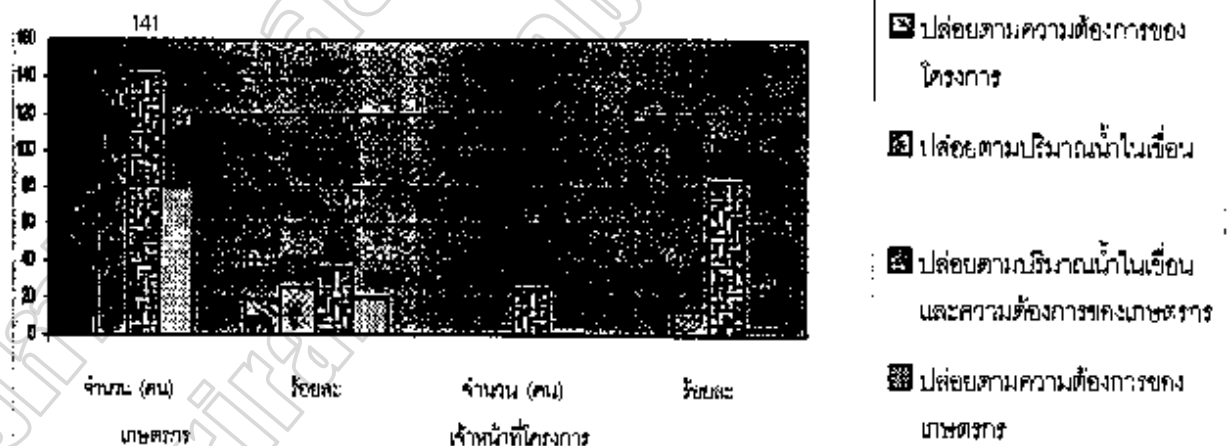

ภาพประกอบ 16 แสดงจำนวนและร้อยละของเกษตรกรและเจ้าหน้าที่โครงการชลประทานที่มี ความคิดเห็นต่อความเหมาะสมของปริมาณน้ำต่อชนิดของพืชที่เกษตรกรปลูก

2. การส่งเสริมการเกษตร

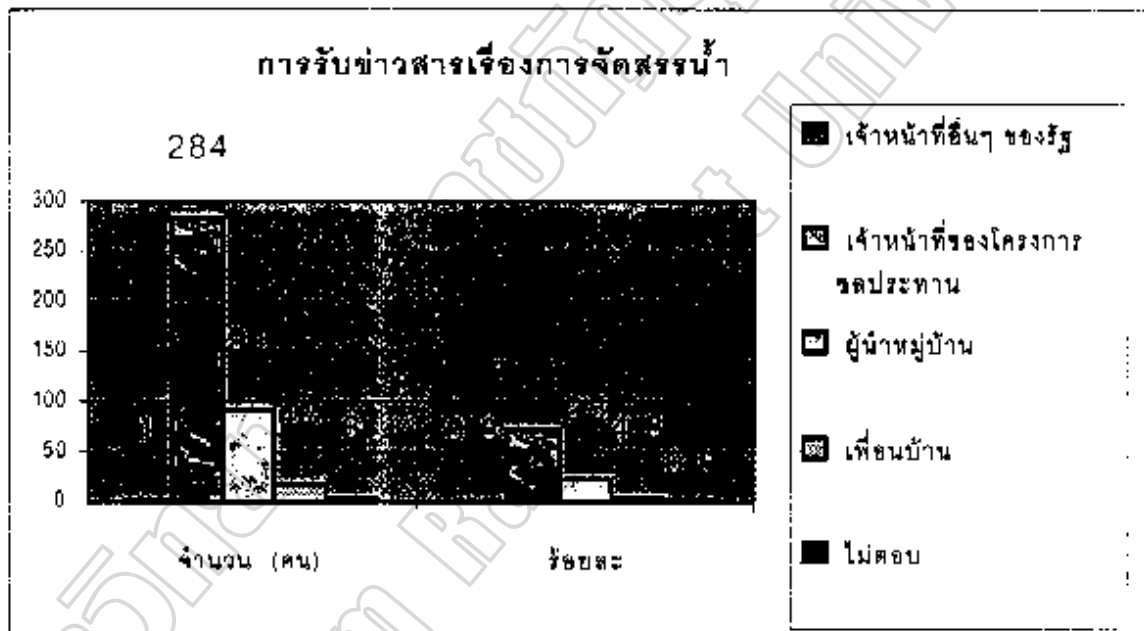
2.1 การปล่อยน้ำเพื่อการเกษตรของโครงการ ในการปล่อยน้ำเพื่อให้เกษตรกรทำการเกษตรนั้น เกษตรกรต้องรวมกลุ่มเพื่อขอให้ทางโครงการปล่อยน้ำให้ ดังนั้นการปล่อยน้ำของโครงการจึงต้องอาศัยทั้งความต้องการของเกษตรกรและปริมาณน้ำในอ่างเก็บน้ำด้วยจากการศึกษาพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เห็นว่าการปล่อยน้ำเพื่อการเกษตรของโครงการชลประทานนั้น ปล่อยตามปริมาณน้ำในเขื่อนและตามความต้องการของเกษตรกร รองลงมาเห็นว่า ปล่อยตามปริมาณน้ำในเขื่อน ปล่อยตามความต้องการของเกษตรกร และ ปล่อยตามความต้องการของโครงการ คิดเป็นร้อยละ 35.6 25.3 20.2 และ 18.9 ตามลำดับ

สำหรับเจ้าหน้าที่โครงการชลประทานส่วนใหญ่เห็นว่าการปล่อยน้ำเพื่อการเกษตรของโครงการนั้น เป็นการปล่อยตามปริมาณน้ำในเขื่อนและตามความต้องการของเกษตรกร รองลงมาคือ ปล่อยตามปริมาณน้ำในเขื่อน และปล่อยตามความต้องการของเกษตรกร คิดเป็นร้อยละ 83.3 13.3 และ 3.3 ตามลำดับ ดังรายละเอียดในภาพประกอบ 17

ภาพประกอบ 17 แสดงจำนวนและร้อยละของเกษตรกรและเจ้าหน้าที่โครงการชลประทานที่มีความคิดเห็นต่อการปล่อยน้ำของโครงการชลประทาน

2.2 การรับข่าวสารเรื่องการจัดสรรน้ำของเกษตรกร เกษตรกรส่วนใหญ่ได้รับ
 ข่าวสารเรื่องการจัดสรรน้ำของโครงการชลประทานจากเจ้าหน้าที่โครงการชลประทานเอง
 เนื่องจากจะมีการประชุมกลุ่มผู้ใช้น้ำกับทางโครงการ เช่น กลุ่มแปลงสาธิตที่อยู่บริเวณใต้เขื่อนจะมี
 การประชุมทุกเดือน ๆ ละ 1 ครั้งเป็นอย่างต่ำ รองลงมาคือ ผู้นำหมู่บ้าน เพื่อนบ้าน ไม่ตอบ และ
 เจ้าหน้าที่อื่น ๆ ของรัฐ คิดเป็นร้อยละ 71.7 23.0 4.3 0.8 และ 0.3 ตามลำดับ ดังรายละเอียด
 ในภาพประกอบ 18

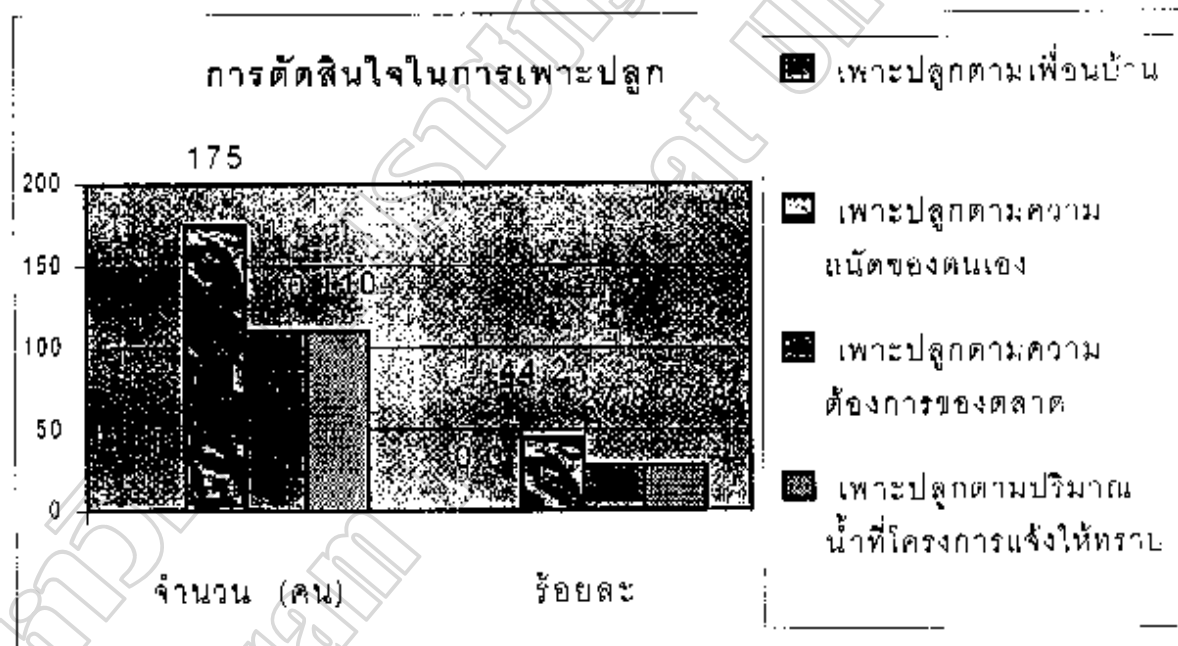

ภาพประกอบ 18 แสดงจำนวนและร้อยละของการรับข่าวสารเรื่องการจัดสรรน้ำจากโครงการ
 ชลประทานของเกษตรกร

ตอนที่ 3 ข้อมูลด้านกระบวนการจัดการน้ำ

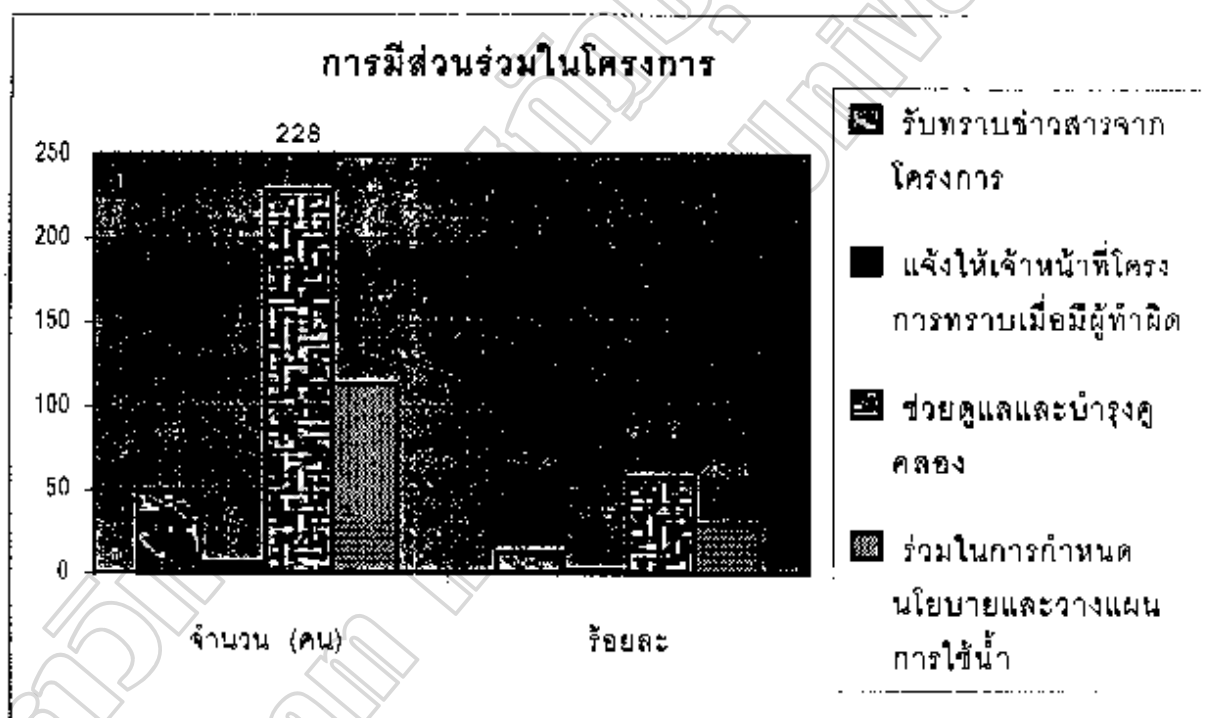
1. การจัดการน้ำของเกษตรกร

1.1 การตัดสินใจในการเพาะปลูกแต่ละฤดูกาล เกษตรกรส่วนใหญ่ตัดสินใจในการเพาะปลูกแต่ละฤดูกาลตามความถนัดของตนเอง รองลงมาคือ เพาะปลูกตามความต้องการของตลาด เพาะปลูกตามปริมาณน้ำที่โครงการแจ้งให้ทราบ และเพาะปลูกตามเพื่อนบ้าน คิดเป็นร้อยละ 44.2 27.8 27.8 และ 0.3 ตามลำดับ การที่เกษตรกรเพาะปลูกตามความถนัดของตนเองเป็นส่วนใหญ่ จึงเสี่ยงกับราคาในท้องตลาด และบางครั้งก็ไม่เหมาะสมกับปริมาณน้ำที่โครงการแจ้งให้ทราบ ทำให้พืชที่ปลูกไม่ได้ผลเท่าที่ควร ดังรายละเอียดในภาพประกอบ 19

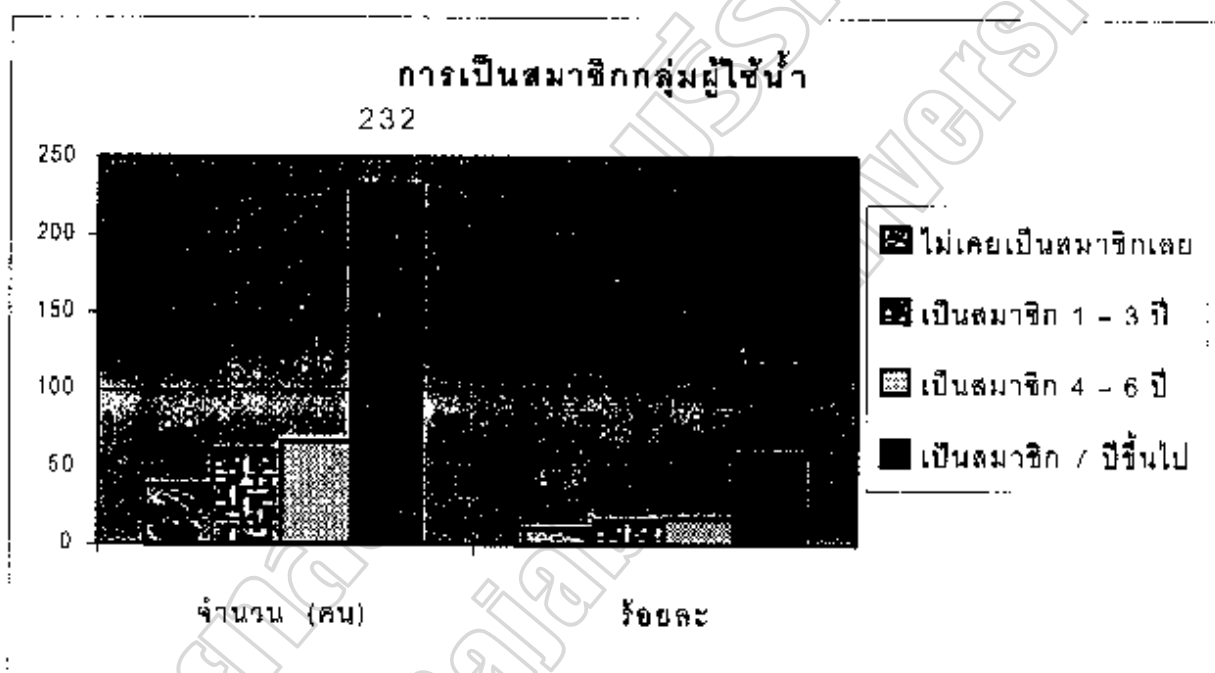
ภาพประกอบ 19 แสดงจำนวนและร้อยละของการตัดสินใจในการปลูกพืชของเกษตรกร

1.2 การมีส่วนร่วมในการชลประทาน เกษตรกรทุกคนมีหน้าที่ในการดูแลและบำรุง
 คลองซึ่งถือเป็นสาธารณสมบัติ และสามารถร่วมกันกำหนดนโยบายเมื่อมีการประชุมจัดทำแผนงาน
 ประจำปี จากแบบสอบถามจึงพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการชลประทาน โดยการช่วย
 ดูแลและบำรุงคลอง รองลงมาคือมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวางแผนการใช้น้ำ
 รับทราบข่าวสารจากโครงการและ แจ้งให้เจ้าหน้าที่ทราบเมื่อมีผู้ทำผิดกฎการใช้น้ำ คิดเป็นร้อยละ
 57.6 28.5 12.4 และ 1.5 ตามลำดับ ดังรายละเอียดในภาพประกอบ 20

ภาพประกอบ 20 แสดงจำนวนและร้อยละของการมีส่วนร่วมในการชลประทานของเกษตรกร

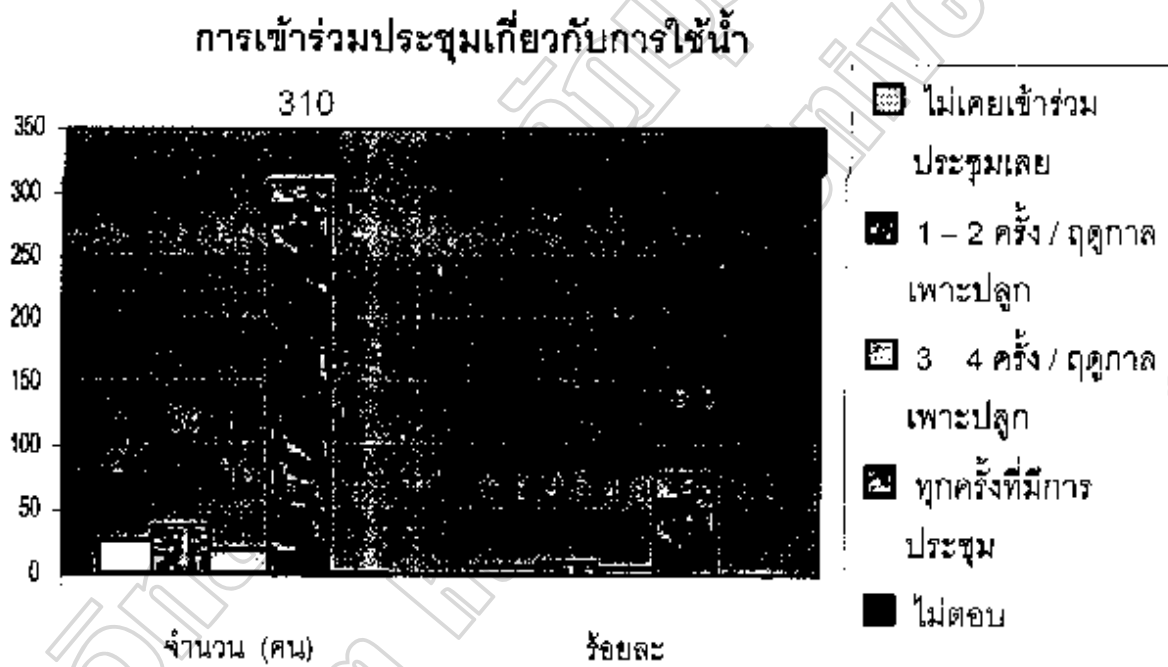
1.3 การเป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ 7 ปีขึ้นไป รองลงมาคือ เป็นสมาชิก 4 – 6 ปี เป็นสมาชิก 1 – 3 ปี และไม่เคยเป็นสมาชิกเลย คิดเป็นร้อยละ 58.6 16.7 15.2 และ 9.6 ตามลำดับ เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำตั้งแต่ทางโครงการเริ่มเปิดใช้ และมีการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำขึ้น ดังรายละเอียดในภาพประกอบ 21

ภาพประกอบ 21 แสดงจำนวนและร้อยละของการเป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำของเกษตรกร

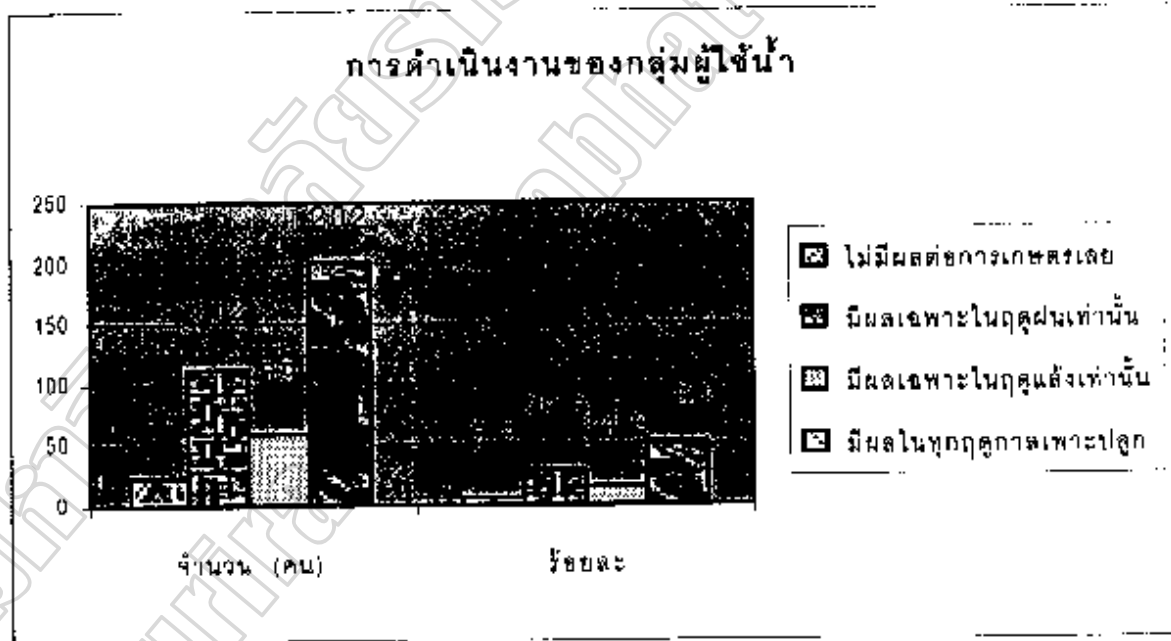

1.4 การเข้าร่วมประชุมเกี่ยวกับการใช้น้ำ เกษตรกรส่วนใหญ่เข้าร่วมการประชุมเกี่ยวกับการใช้น้ำทุกครั้งที่มีการประชุม รองลงมาคือเข้าประชุม 1 – 2 ครั้ง/ฤดูกาลเพาะปลูก ไม่เข้าร่วมประชุมเลย เข้าร่วมประชุม 3 – 4 ครั้ง/ฤดูกาลเพาะปลูก และ ไม่ตอบ คิดเป็นร้อยละ 78.5 9.6 6.8 4.8 และ 0.3 ตามลำดับ ดังรายละเอียดในภาพประกอบ 22

ภาพประกอบ 22 แสดงจำนวนและร้อยละของการเข้าร่วมประชุมเกี่ยวกับการใช้น้ำของเกษตรกร

1.5 ผลการดำเนินงานจัดการน้ำของกลุ่มผู้ใช้น้ำต่อการทำการเกษตรของสมาชิกเกษตรกรส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบจากการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำต่อการทำการเกษตรคือ มีผลในการทำการเพาะปลูกทุกฤดูมากที่สุด รองลงมาคือมีผลเฉพาะในฤดูฝนเท่านั้น มีผลเฉพาะในฤดูแล้งเท่านั้น และ ไม่มีผลต่อการทำการเกษตรเลย คิดเป็นร้อยละ 51.0 28.3 14.9 และ 5.8 ตามลำดับ ทั้งนี้เนื่องจากเกษตรกรทำการเพาะปลูกตลอดปี ใน 1 ปี จะมีการเพาะปลูก 3 ครั้ง โดยมีการปลูกข้าวในปีในหน้าฝน ฤดูแล้งช่วงเดือนพฤศจิกายน ถึงเดือนมีนาคม และฤดูแล้งช่วงเดือนเมษายน ถึงเดือนพฤษภาคม ดังนั้นการจัดการน้ำของกลุ่มผู้ใช้น้ำจึงมีผลต่อการเพาะปลูกเป็นอย่างมาก แต่ก็มีเกษตรกรบางกลุ่มที่ไม่สามารถทำการเกษตรในฤดูแล้งได้เนื่องจากพื้นดินเป็นที่ลุ่มทำนาได้เพียงอย่างเดียว ในอดีตเคยทำนาปรังในหน้าแล้ง แต่ปัจจุบันปริมาณน้ำไม่พอเพราะการทำนาต้องใช้น้ำมาก ดังรายละเอียดในภาพประกอบ 23

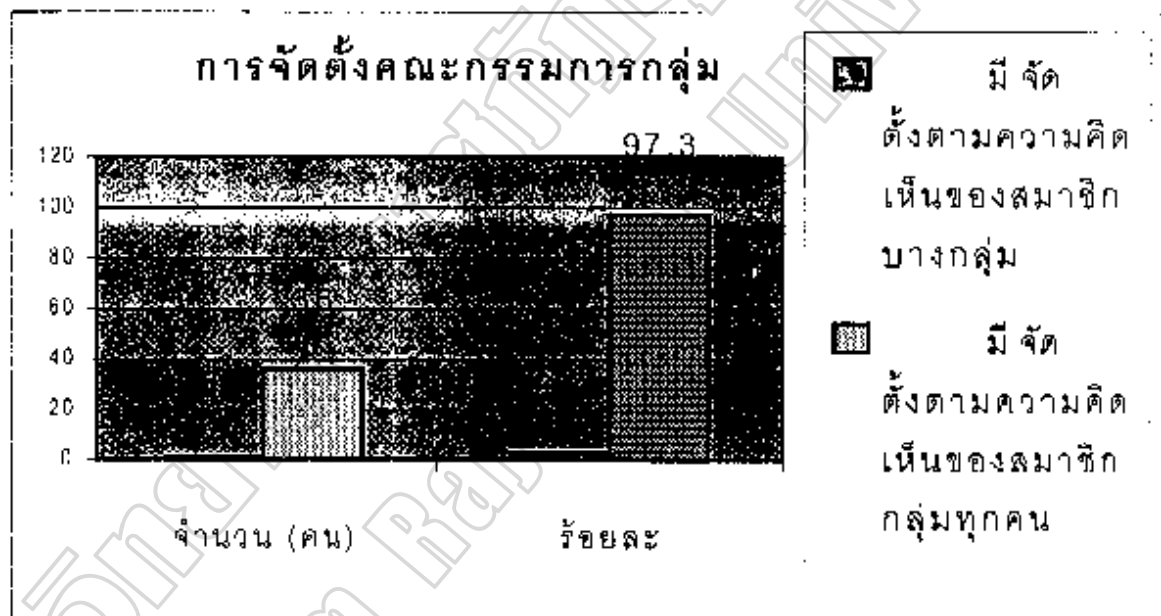

ภาพประกอบ 23 แสดงจำนวนและร้อยละของเกษตรกรที่ได้รับผลกระทบจากการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำต่อการทำการเกษตร

2. การบริหารจัดการกลุ่มเกษตรกรทำนาสัมปอ

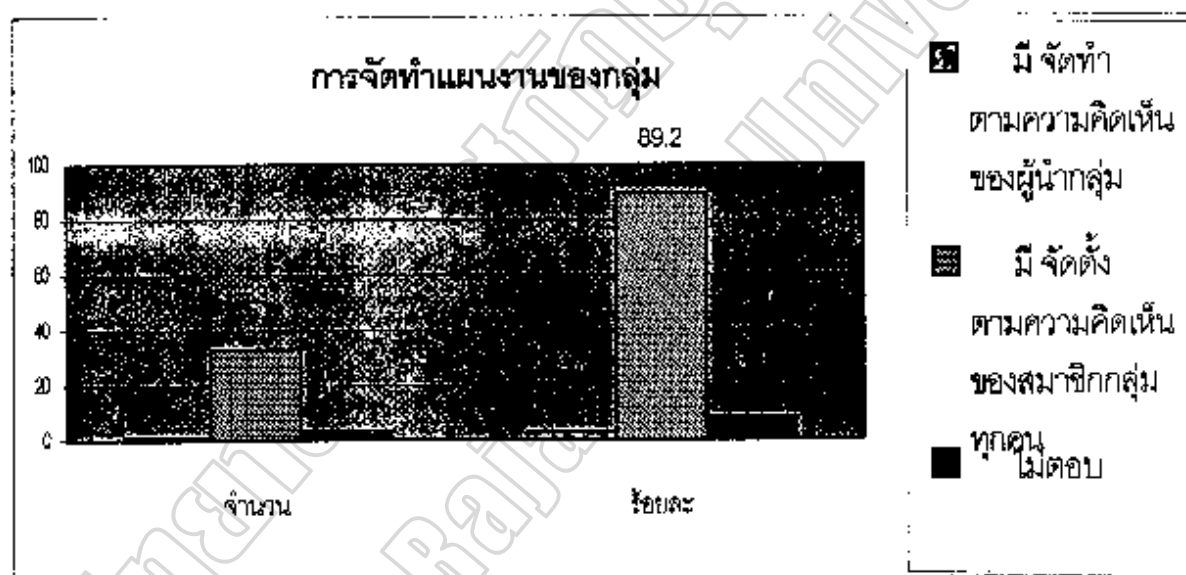
การจัดตั้งคณะกรรมการในการบริหารจัดการ กลุ่มเกษตรกรทำนาสัมปอ

จัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2542 มีวัตถุประสงค์เพื่อรักษาผลประโยชน์ของกลุ่ม มีการจัดกิจกรรมร่วมกัน จัดร่วมกันขาย เพื่อต่อยอดด้านราคา การจัดตั้งคณะกรรมการนั้นสมาชิกกลุ่มเกษตรกรทำนาสัมปอส่วนใหญ่เห็นว่า กลุ่มมีคณะกรรมการ โดยการจัดตั้งตามความคิดเห็นของสมาชิกทุกคน รองลงมาคือ มีคณะกรรมการ โดยการจัดตั้งตามความคิดเห็นของสมาชิกบางกลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 97.3 และ 2.7 ดังรายละเอียดในภาพประกอบ 24

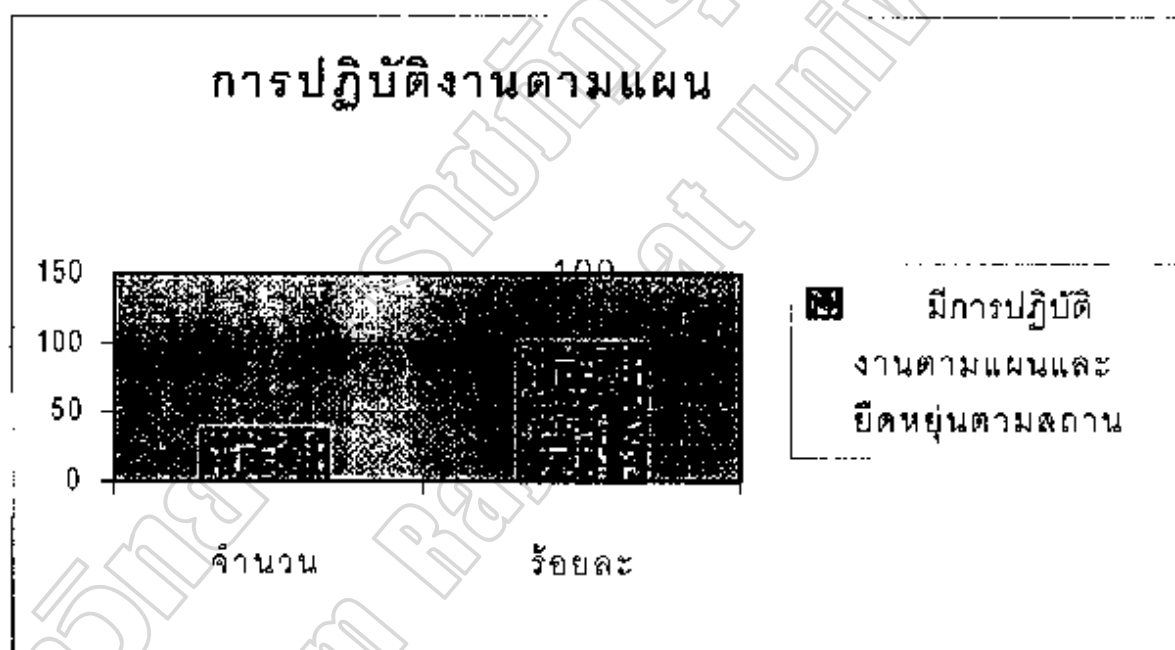
ภาพประกอบ 24 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มเกษตรกรทำนาสัมปอที่มีการจัดตั้งคณะกรรมการของกลุ่มเกษตรกร

2.2 การจัดทำแผนงานในการบริหารจัดการ พบว่า สมาชิกกลุ่มเกษตรกรทำนาสัมปช้อยส่วนใหญ่เห็นว่า กลุ่มมีการจัดทำตามความคิดเห็นของสมาชิกกลุ่มทุกคน รองลงมาคือไม่แสดงความคิดเห็น และ มีการจัดทำแผนงานตามความคิดเห็นของผู้นำกลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 89.2 8.1 และ 2.7 ตามลำดับ โดยกลุ่มจะมีการประชุมเพื่อปรึกษาหารือร่วมกำหนดนโยบายในการจัดการจะมีการประชุมสามัญปีละ 1 ครั้ง และประชุมวิสามัญ ไม่มีกำหนด แล้วแต่เหตุการณ์สำคัญ ตั้งรายละเอียดในภาพ ประกอบ 25

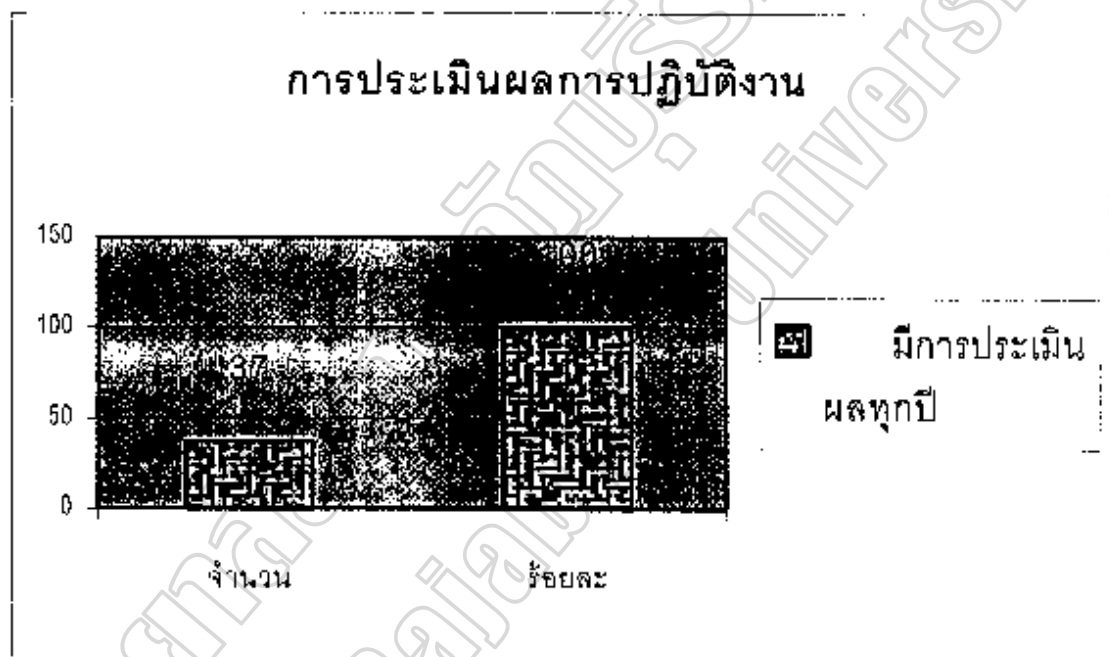
ภาพประกอบ 25 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มเกษตรกรทำนาสัมปช้อยที่มีการจัดทำแผนงาน

2.3 การปฏิบัติงานตามแผนงาน สมาชิกกลุ่มเกษตรกรทำนาสัมป่อยทุกคนเห็นว่า กลุ่มมีการปฏิบัติงานตามแผนงานและยึดหยุ่นตามสถานการณ์เพียงคำตอบเดียวคิดเป็นร้อยละ 100.0 แต่หลักการปฏิบัตินั้น สมาชิกกลุ่มเห็นว่า ทางกลุ่มมีการปฏิบัติงานตามแผนที่วางไว้จริงแต่ ยังมีปัญหาอยู่หลายอย่าง เนื่องจากมีสมาชิกบางคนไม่ปฏิบัติตามกฎของกลุ่ม และการรวมกลุ่มกัน ยังเป็นแบบหลวม ๆ เช่น การขายผลผลิตสมาชิกกลุ่มไม่ได้รวมกันขาย หรือการขายปุ๋ยให้กับ สมาชิกยังมีปัญหาเรื่องการเก็บเงิน เป็นต้น ดังรายละเอียดในภาพประกอบ 26

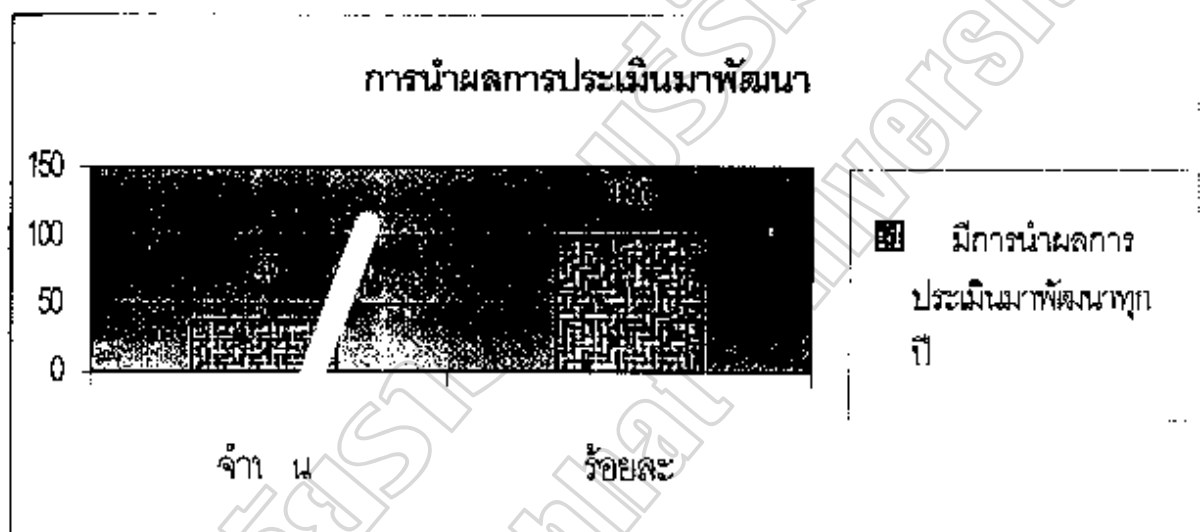
ภาพประกอบ 26 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มเกษตรกรทำนาสัมป่อยที่มีการปฏิบัติงานตามแผนงานของกลุ่มเกษตรกร

2.4 การประเมินผลการปฏิบัติงานตามแผนงาน สมาชิกกลุ่มเกษตรกรทำนา
 สัมป่อยทุกคนเห็นว่า กลุ่มมีการประเมินผลการปฏิบัติงานตามแผนงานทุกปีเพียงคำตอบเดียว
 คิดเป็นร้อยละ 100.0 โดยทางกลุ่มจะมีการประเมินผลทุกสิ้นปี และสรุปเป็นผลงานเพื่อรายงานผล
 ต่อทางอำเภอโนนดินแดง ดังรายละเอียดในภาพประกอบ 27

ภาพประกอบ 27 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มเกษตรกรทำนาสัมป่อยที่มีการประเมินผลการ
 ปฏิบัติงานตามแผนงานของกลุ่มเกษตรกร

2.5 การนำผลการประเมินมาพัฒนา สมาชิกกลุ่มเกษตรกรทำนาสัมป่อยทุกคน
เห็นว่ากลุ่มมีการนำผลการประเมินมาพัฒนาการดำเนินงานของกลุ่มทุกปี คิดเป็นร้อยละ 100.0 เมื่อ
ทำการแสดงผลงานทุกสิ้นปีแล้วทางกลุ่มจะมีการนำเอาผลการประเมินมาพัฒนางานในปีต่อไป
ดังรายละเอียดในภาพประกอบ 28

ภาพประกอบ 28 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มเกษตรกรทำนาสัมป่อยที่มีการนำผลการประเมินมาพัฒนางานของกลุ่มเกษตรกร

3. การบริหารจัดการโครงการชลประทาน

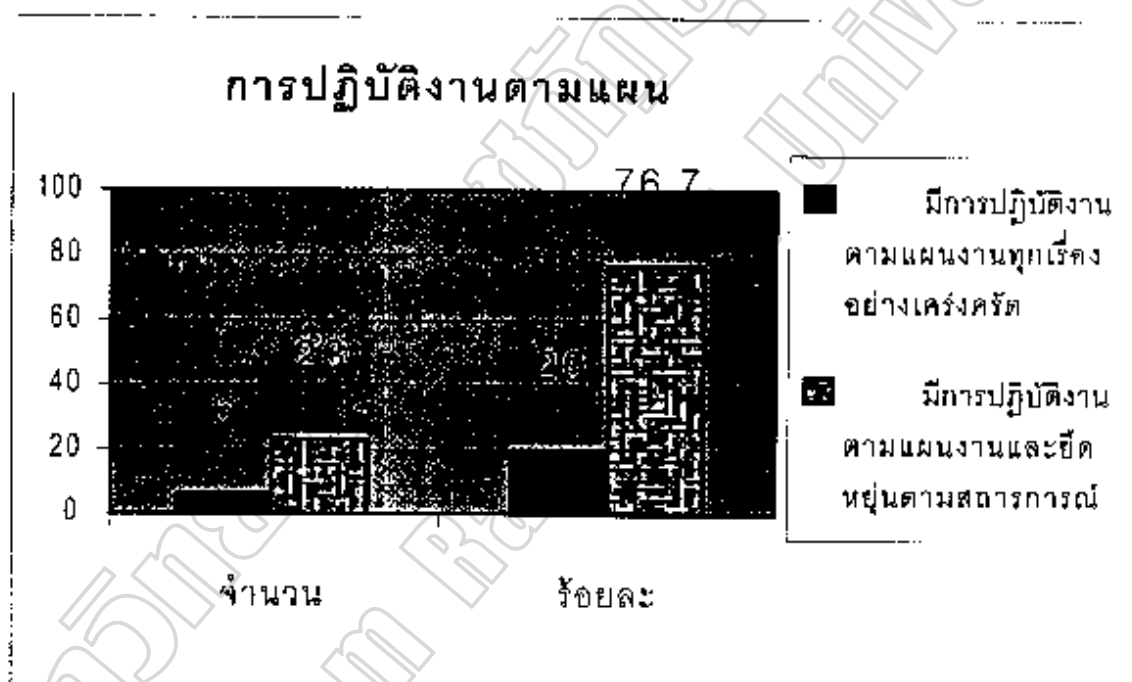
3.1 การวางแผนจัดการน้ำของโครงการ เจ้าหน้าที่โครงการชลประทานส่วนใหญ่เห็นว่าโครงการมีการจัดทำแผนจัดการน้ำตามความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่โครงการและเกษตรกร รองลงมาคือ มีการจัดทำแผนจัดการน้ำตามความคิดเห็นของผู้บริหารและเจ้าหน้าที่โครงการ คิดเป็นร้อยละ 96.7 และ 3.3 ตามลำดับ ในการจัดทำแผนการจัดการน้ำของโครงการ จัดทำโดยการ จัดประชุมผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่ เจ้าหน้าที่โครงการ เกษตรกรกลุ่มผู้ใช้น้ำ เจ้าหน้าที่เกษตรอำเภอ เป็นต้น จึงเป็นการร่วมแสดงความคิดเห็นของหลาย ๆ ฝ่าย ดังรายละเอียดในภาพประกอบ 29

ภาพประกอบ 29 แสดงจำนวนและร้อยละของความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่โครงการเกี่ยวกับการจัดทำแผนการจัดการน้ำของโครงการชลประทาน

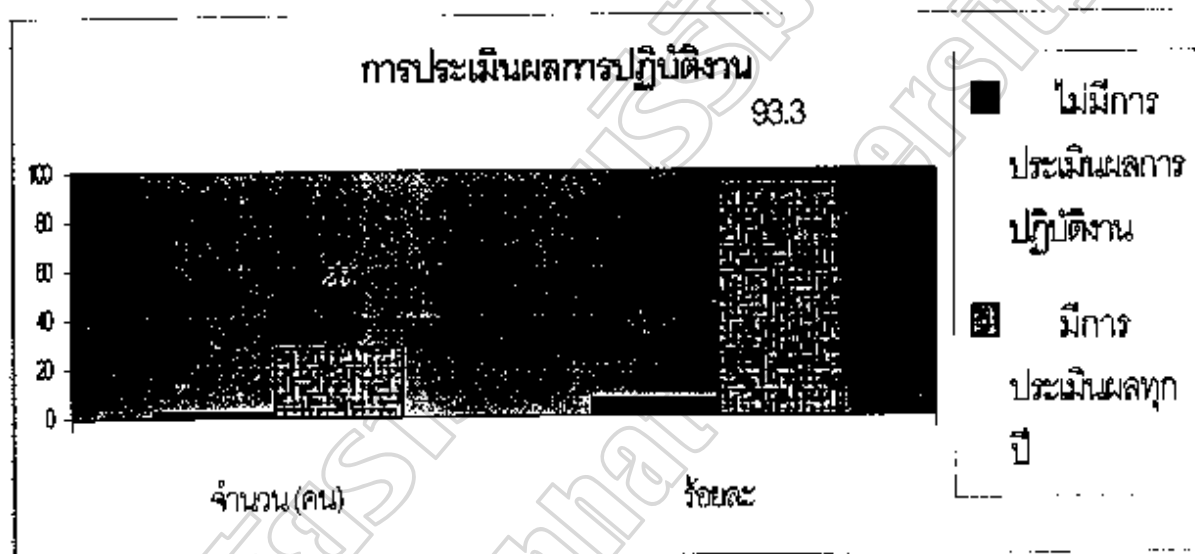

3.2 การปฏิบัติงานตามแผนของโครงการ เจ้าหน้าที่โครงการส่วนใหญ่เห็นว่าโครงการมีการปฏิบัติงานตามแผนและมีการยืดหยุ่นตามสถานการณ์ รองลงมาคือมีการปฏิบัติงานตามแผนอย่างเคร่งครัด และมีการปฏิบัติตามแผน บางเรื่อง คิดเป็นร้อยละ 76.7 20.0 และ 3.3 ตามลำดับ การปล่อยน้ำเพื่อการเกษตรกรรมนั้น สิ่งสำคัญคือปริมาณน้ำต้นทุนในแต่ละปีว่ามากหรือน้อยเพียงใด ดังนั้นการจัดการน้ำบางครั้งก็ต้องการยืดหยุ่นเพื่อให้เหมาะกับปริมาณน้ำ ดังรายละเอียดในภาพประกอบ 30

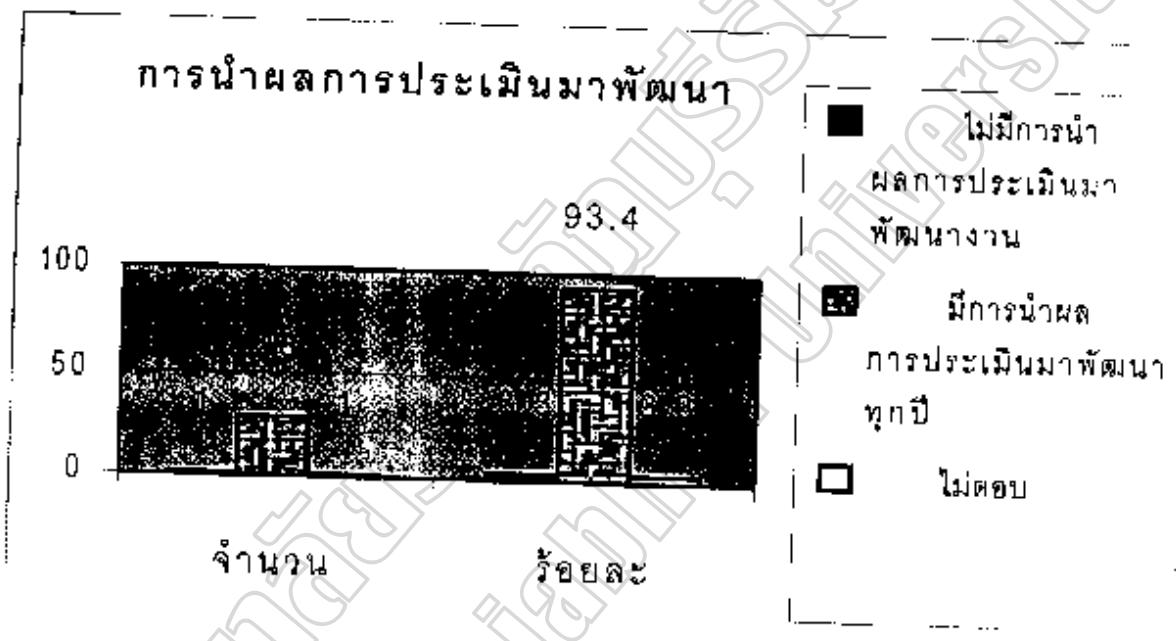
ภาพประกอบ 30 แสดงจำนวนและร้อยละของความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่โครงการเกี่ยวกับการปฏิบัติงานตามแผนงานของโครงการชลประทาน

3.3 การประเมินผลการปฏิบัติงานตามแผน เจ้าหน้าที่โครงการส่วนใหญ่เห็นว่าโครงการมีการประเมินผลการปฏิบัติงานตามแผนที่ รองลงมาคือ ไม่มีการประเมินผลการปฏิบัติงานตามแผน คิดเป็นร้อยละ 93.3 และ 6.7 ตามลำดับดังรายละเอียดในภาพประกอบ 31

ภาพประกอบ 31 แสดงจำนวนและร้อยละของเจ้าหน้าที่โครงการเกี่ยวกับการประเมินผลการปฏิบัติงานตามแผนของโครงการชลประทาน

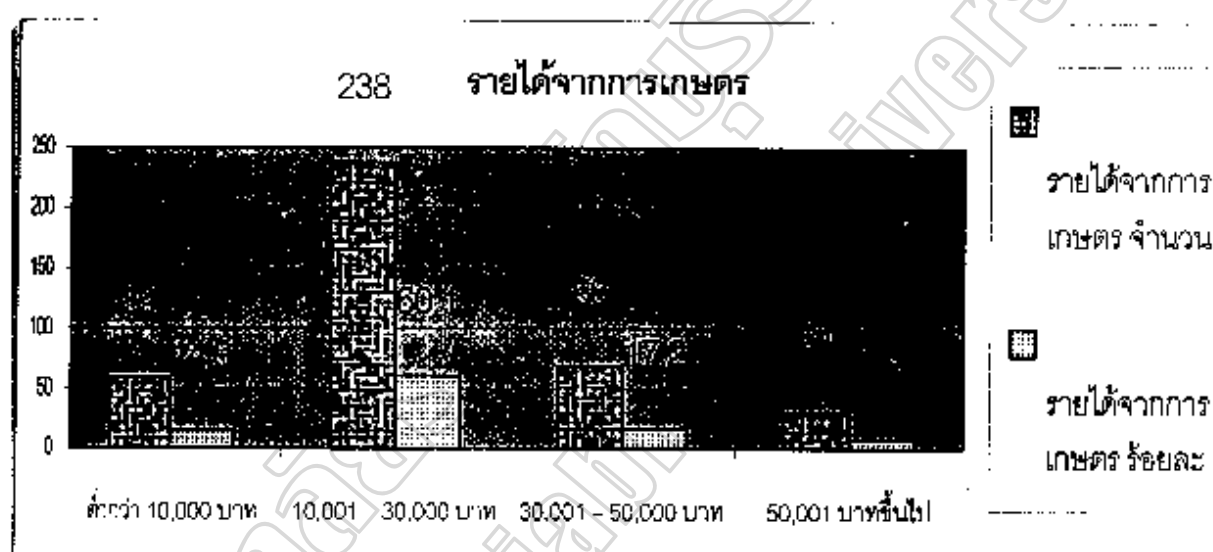
3.4 การนำผลการประเมินมาพัฒนางานเจ้าหน้าที่โครงการชลประทานส่วนใหญ่
 เห็นว่าการนำผลการประเมินมาพัฒนาทุกครั้งที่มีการประเมิน รองลงมาคือไม่มีการนำผลการ
 ประเมินมาพัฒนาและไม่แสดงความคิดเห็น คิดเป็นร้อยละ 93.3 3.3 และ 3.3 ตามลำดับ
 ศัพท์ละเอียดในภาพประกอบ 32

ภาพประกอบ 32 แสดงจำนวนและร้อยละของเจ้าหน้าที่โครงการที่แสดงความคิดเห็นในการนำผลการประเมินมาพัฒนางานของโครงการชลประทาน

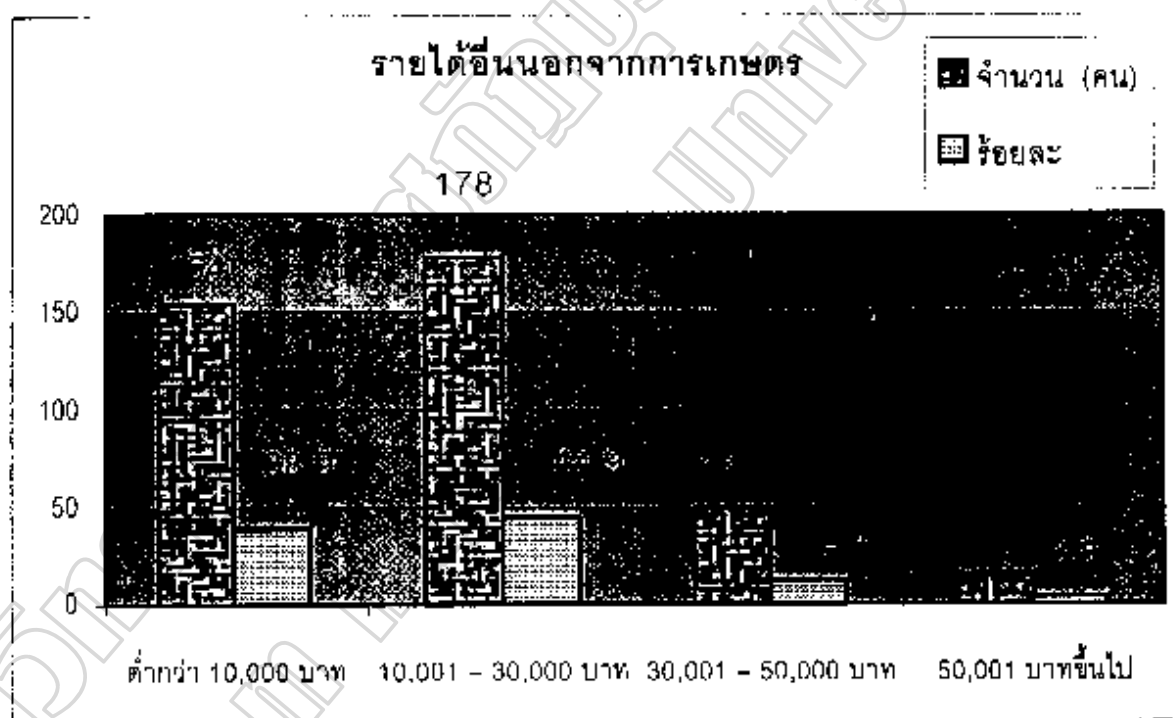
ตอนที่ 4 ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ

1. รายได้จากการเกษตรในปีเพาะปลูกหนึ่ง เมื่อหักค่าใช้จ่ายในการทำการเกษตรแล้ว พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มีรายได้จากการเกษตรในปีการเพาะปลูกหนึ่งอยู่ระหว่าง 10,001 – 30,000 บาท/ปี รองลงมาคือ 30,001 – 50,000 บาท/ปี ต่ำกว่า 10,000 บาท/ปี และ 50,001 บาทขึ้นไป /ปี คิดเป็นร้อยละ 60.1 17.2 14.9 และ 7.8 ตามลำดับ ดังรายละเอียดในภาพประกอบ 33

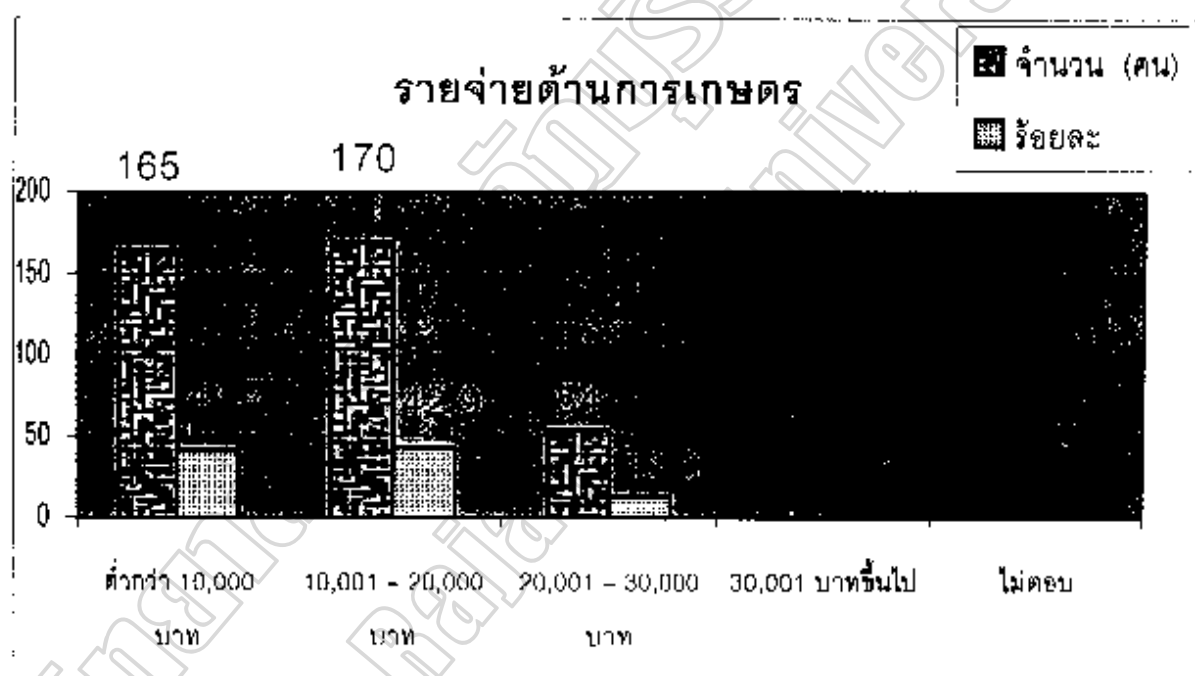
ภาพประกอบ 33 แสดงจำนวนและร้อยละของรายได้จากการเกษตรต่อปีของเกษตรกร

2. รายได้อื่นนอกเหนือจากการเกษตร เกษตรกรส่วนใหญ่มีรายได้อื่นนอกเหนือจากการเกษตรอยู่ระหว่าง 10,001 – 30,000 บาท / ปี รองลงมาคือ ต่ำกว่า 10,000 บาท / ปี 30,001 – 50,000 บาท / ปี และ 50,000 บาทขึ้นไป / ปีคิดเป็นร้อยละ 44.9 38.9 12.4 และ 3.8 ตามลำดับ รายได้อื่นนอกเหนือจากการเพาะปลูกเป็นรายได้จากการเลี้ยงสัตว์ เช่น วัว ควาย หมู เป็ด ไก่ การขุดบ่อเลี้ยงปลา การรับจ้าง เป็นต้น ดังรายละเอียดในภาพประกอบ 34

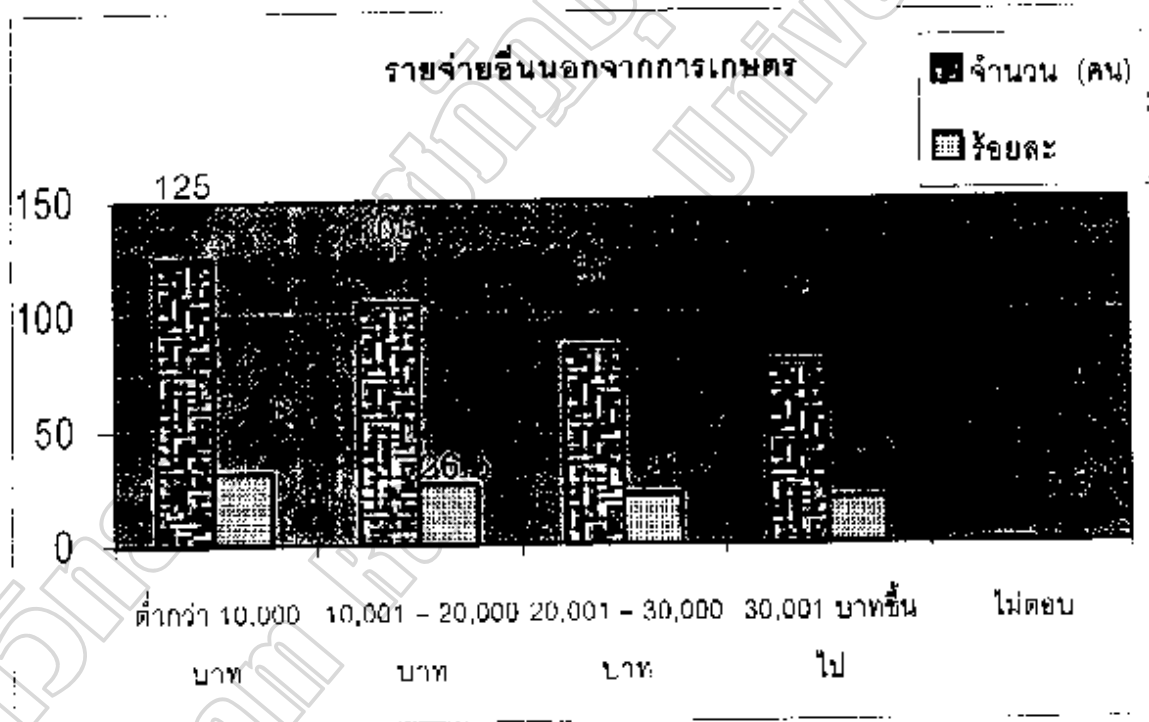
ภาพประกอบ 34 แสดงจำนวนและร้อยละของรายได้อื่น ๆ นอกเหนือจากการเกษตรต่อปี
ของเกษตรกร

3. รายจ่ายด้านการเกษตร เกษตรกรส่วนใหญ่มีรายจ่ายด้านการเกษตรในปีการเพาะปลูกหนึ่งอยู่ระหว่าง 10,001 – 20,000 บาท / ปี รองลงมาคือ ต่ำกว่า 10,000 บาท / ปี 20,001 – 30,000 บาท / ปี และ 30,001 บาทขึ้นไป / ปี คิดเป็นร้อยละ 42.9 41.7 13.6 และ 1.8 ตามลำดับ รายจ่ายด้านการเกษตรเป็นรายจ่ายที่สูงที่สุดในครอบครัว เพื่อเป็นการซื้อเมล็ดพันธุ์ ปุ๋ย ขนถ่ายแมลง และค่าจ้างแรงงานเป็นต้น ดังรายละเอียดในภาพประกอบ 35

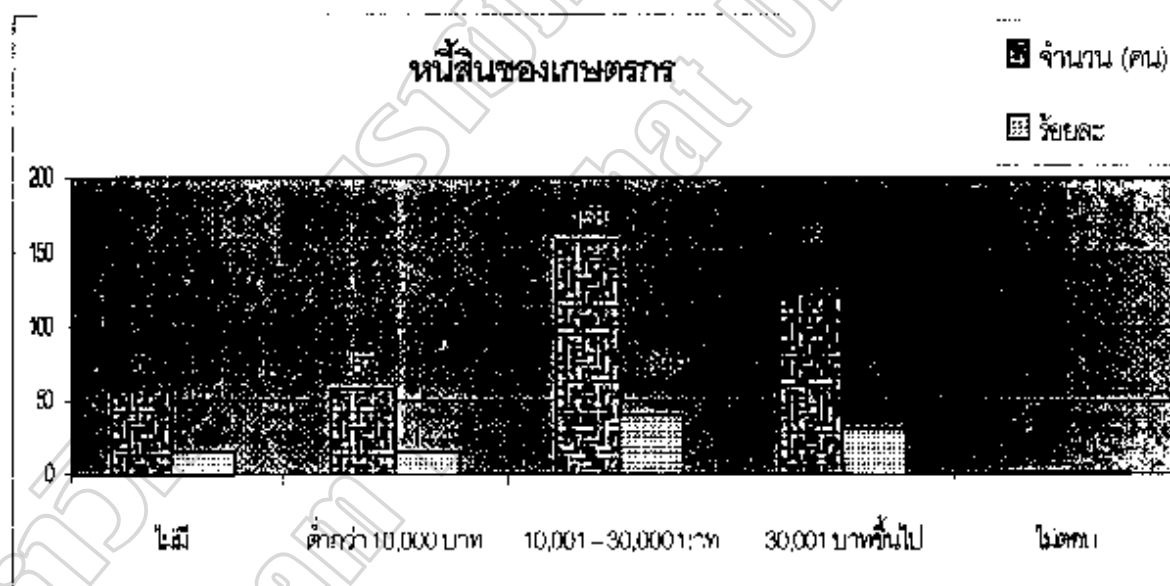
ภาพประกอบ 35 แสดงจำนวนและร้อยละของรายจ่ายด้านการเกษตรต่อปีของเกษตรกร

4. รายจ่ายอื่นนอกเหนือจากการเกษตร รายจ่ายนอกเหนือจากการเกษตร ได้แก่รายจ่ายเกี่ยวกับการดำรงชีวิตของเกษตรกร เช่น อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค เป็นต้น ซึ่งบางครอบครัวนั้น ค่อนข้างมาก เพราะเกษตรกรไม่ต้องซื้อข้าว มีผักที่ปลูกเอง และยังทำการประมงอีกด้วย จากการศึกษา จึงพบว่า เกษตรกรมีรายจ่ายอื่นนอกเหนือรายจ่ายด้านการเกษตรในปีหนึ่ง ต่ำกว่า 10,000 บาท/ปี มากที่สุด รองลงมาคือ 10,001 – 20,000 บาท/ปี 20,001 – 30,000 บาท/ปี 30,001 บาทขึ้นไป/ปี และไม่ตอบ คิดเป็นร้อยละ 31.6 21.7 19.9 และ 0.3 ตามลำดับ ดังรายละเอียดในภาพประกอบ 36

ตาราง 36 แสดงจำนวนและร้อยละของรายจ่ายอื่น ๆ นอกเหนือจากการเกษตรต่อปีของเกษตรกร

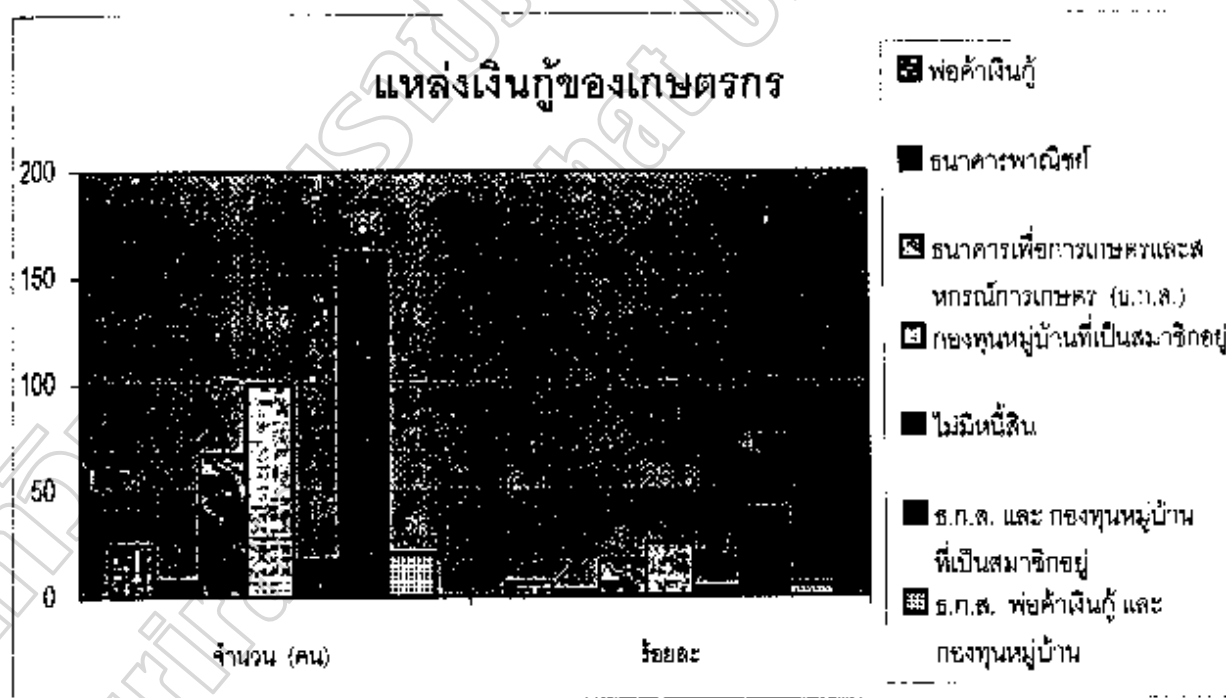
5. หนี้สินของเกษตรกร หนี้สินของเกษตรกรส่วนใหญ่เกิดเนื่องจากการลงทุนด้าน
 ทรเกษตร เนื่องจากการทำการเกษตรในปัจจุบันเกษตรกรต้องประสบกับปัญหาด้านทุนในการผลิต
 สูง ในขณะที่ผลผลิตที่ได้มีราคาต่ำ แต่จะเลิกทำก็ไม่ได้เพราะเป็นอาชีพที่มีความถนัดที่สุด และ
 สืบทอดมาแต่บรรพบุรุษทำให้เกษตรกรต้องกู้ยืมเงินเพื่อนำมาเพื่อเป็นทุนในการผลิต แต่เกษตรกร
 บางรายก็มีหนี้สินเพราะกิจกรรมอื่น เช่น ส่งลูกเรียน หรือเพื่อซื้ออุปกรณ์อำนวยความสะดวกต่าง ๆ
 เกษตรกรมีหนี้สินอยู่ระหว่าง 10,001 – 30,000 บาทมากที่สุด รองลงมาคือ 30,001 บาทขึ้นไป
 ต่ำกว่า 10,000 บาท ไม่มีหนี้สิน และไม่ตอบ คิดเป็นร้อยละ 39.9 31.1 14.1 14.4 และ 0.3
 ตามลำดับ ดังรายละเอียดในภาพประกอบ 37

ภาพประกอบ 37 แสดงจำนวนและร้อยละของหนี้สินทั้งหมดของเกษตรกร

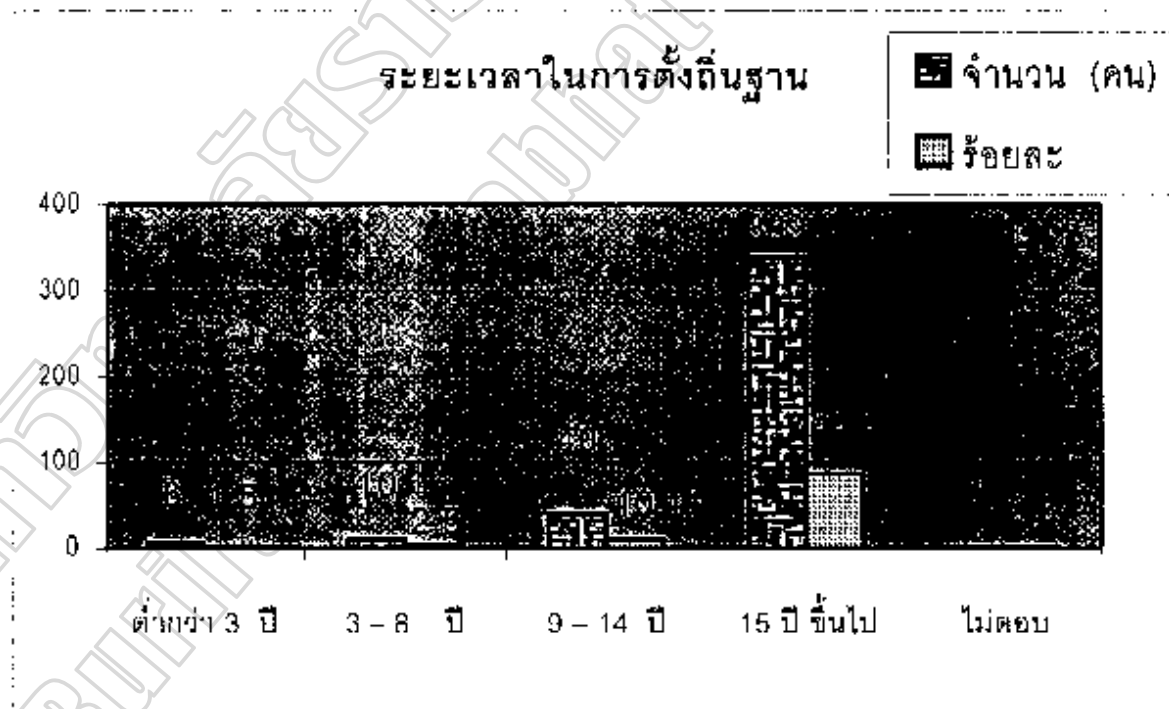
6. แหล่งเงินทุนของเกษตรกร เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นหนี้แหล่งเงินทุนหลายแห่งด้วยกัน แต่ส่วนใหญ่แล้วเป็นแหล่งของรัฐที่จัดสรรเงินเพื่อให้เกษตรกรกู้ยืม นอกจากนี้ก็ยังมีกองทุนหมู่บ้านละ 1 ล้านบาทให้เกษตรกรได้รวมกลุ่มกันบริหารและให้สมาชิกกู้ในอัตราดอกเบี้ยที่ต่ำอีกด้วย จึงเป็นผลดีแก่เกษตรกรที่มีความจำเป็นด้านการเงินในการลงทุนด้านการเกษตร แต่ในขณะเดียวกันก็ทำให้เกษตรกรเป็นหนี้มากยิ่งขึ้น เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นหนี้แหล่งเงินทุน ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร และ กองทุนหมู่บ้าน รองลงมาคือ กองทุนหมู่บ้าน ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร พืชไร่เงินกู้ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร และพืชไร่เงินกู้ และ กองทุนหมู่บ้าน ไม่มีหนี้สิน และธนาคารพาณิชย์ คิดเป็นร้อยละ 40.7 25.3 16.4 6.1 5.1 4.3 และ 2.1 ตามลำดับ ดังรายละเอียดในภาพประกอบ 38

ภาพประกอบ 38 แสดงจำนวนและร้อยละของแหล่งเงินทุนของเกษตรกร

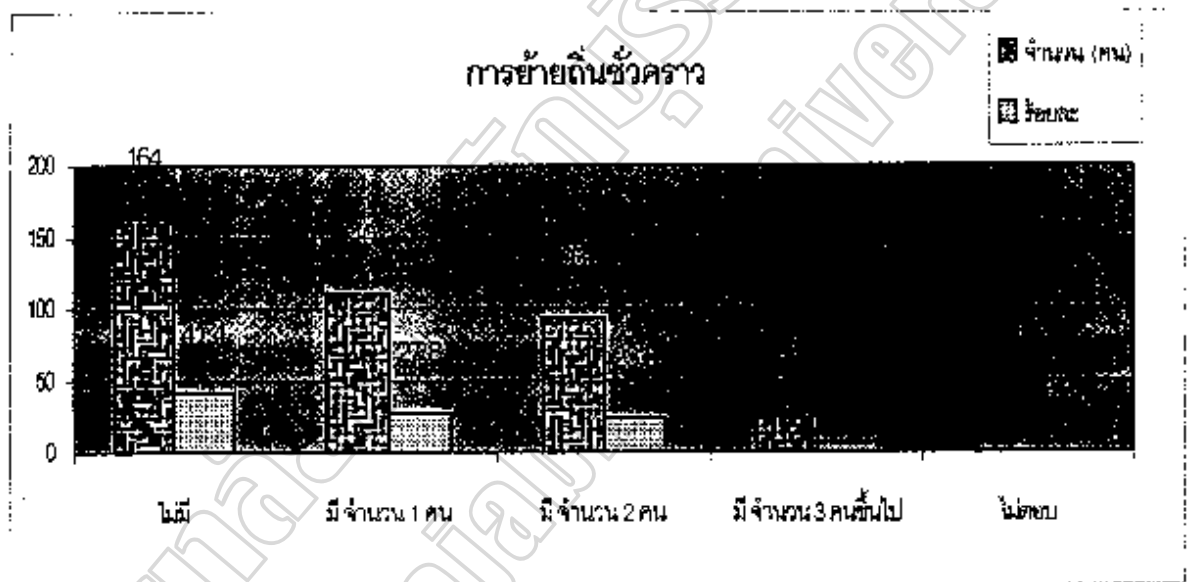
ตอนที่ 5 ข้อมูลด้านสังคม

1. การตั้งถิ่นฐาน เกษตรกรกลุ่มตั้งเดิมได้อพยพเข้ามาอยู่ประมาณปี พ.ศ. 2514 อาศัยอยู่กันเป็นกลุ่ม เป็นหมู่ ตามป่าเขา เมื่อกลุ่มผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ (ผกค.) ขยายอำนาจ เกษตรกรได้รับความเดือดร้อนจึงเข้ามารวมกันอยู่ในบริเวณบ้าน โนนดินแดง อำเภอสะพานทราย จังหวัดบุรีรัมย์ ต่อมารัฐได้ใช้นโยบายเมืองล้อมป่าจึงได้นำพื้นที่ป่าเสื่อมโทรมมาจัดทำที่ดิน ฝากให้แก่เกษตรกร ต่อมาเมื่อเกษตรกรอพยพเข้ามาอยู่จากหลายจังหวัดด้วยกัน เช่น ศรีสะเกษ สุรินทร์ อุบลราชธานี มหาสารคาม เป็นต้น จากการศึกษาพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ได้เข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณอำเภอโนนดินแดงซึ่งเป็นที่อยู่ปัจจุบันเป็นเวลา 15 ปีขึ้นไป รองลงมาคือ 9-14 ปี 3-8 ปี ต่ำกว่า 3 ปี และ ไม่ตอบ คิดเป็นร้อยละ 85.6 10.1 2.5 1.5 และ 0.3 ตามลำดับ ดังรายละเอียดในภาพประกอบ 39

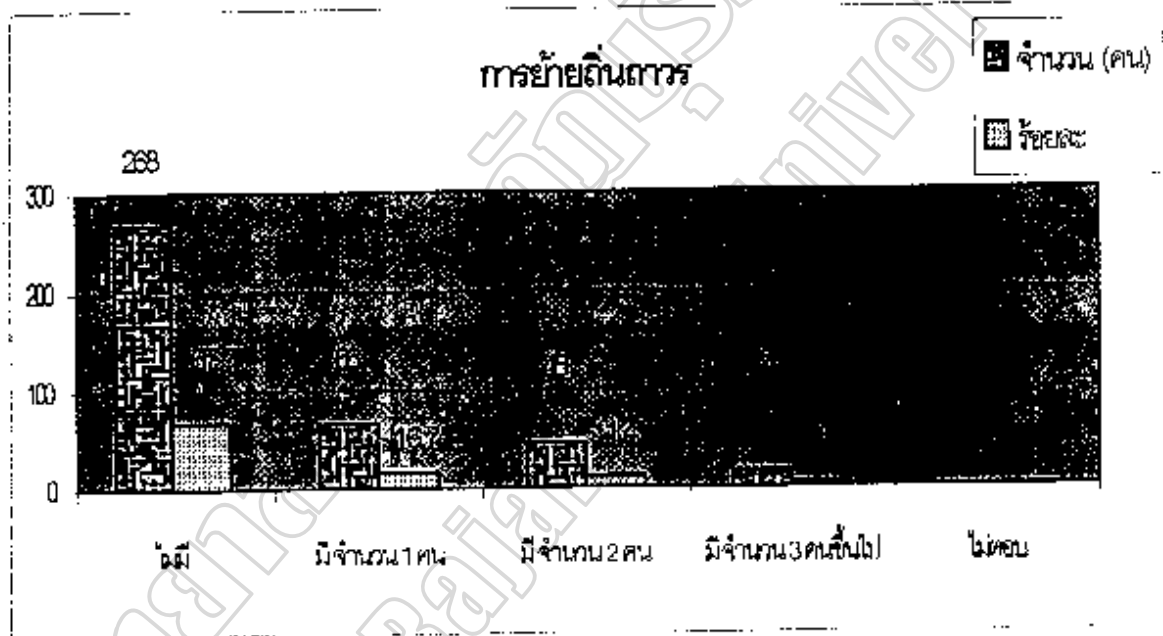
ภาพประกอบ 39 แสดงจำนวนและร้อยละของระยะเวลาในการตั้งถิ่นฐานของเกษตรกร

2. การย้ายไปทำงานต่างถิ่นชั่วคราวของสมาชิกในครัวเรือน สมาชิกในครัวเรือนของเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีใครย้ายไปทำงานต่างถิ่นชั่วคราว รองลงมาคือ มี 1 คน มี 2 คน มี 3 คนขึ้นไป และไม่แสดงความคิดเห็น คิดเป็นร้อยละ 41.4 27.8 23.5 7.1 และ 0.3 ตามลำดับ การย้ายถิ่นไปทำงานส่วนใหญ่ไปทำงานที่กรุงเทพมหานคร และจังหวัดในภาคตะวันออก เช่น ชลบุรี ระยอง เป็นต้น ส่วนใหญ่เป็นวัยหนุ่มสาว ดังรายละเอียดในภาพประกอบ 40

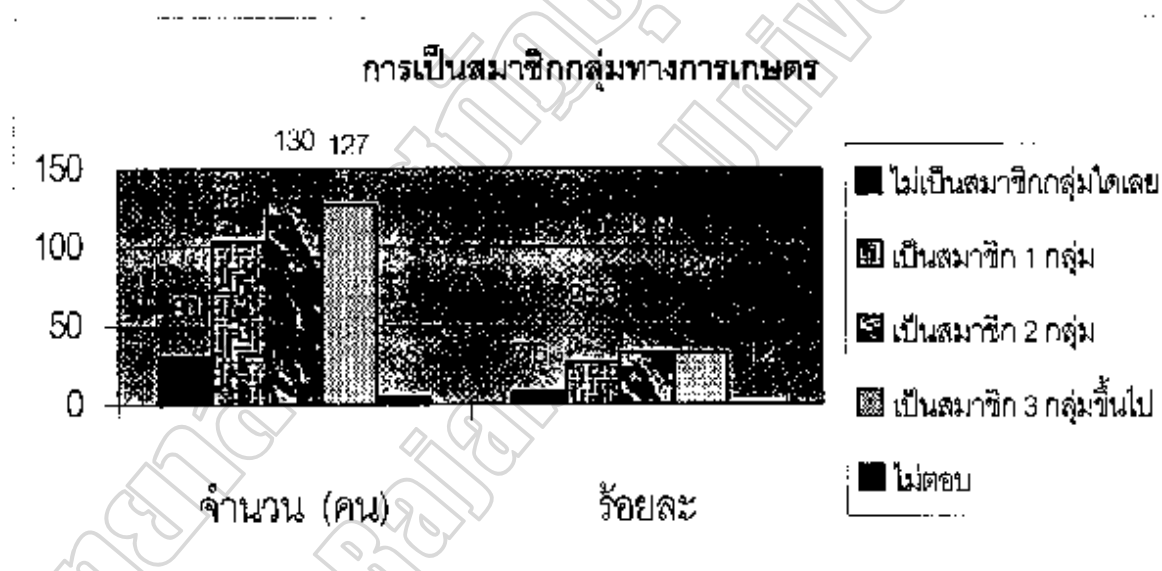
ภาพประกอบ 40 แสดงจำนวนและร้อยละของสมาชิกในครัวเรือนเกษตรกรที่ย้ายถิ่นชั่วคราวเพื่อไปทำงานต่างถิ่น

3. การย้ายไปทำงานต่างถิ่นถาวรของสมาชิกในครัวเรือน สมาชิกในครัวเรือนของเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีใครย้ายไปตั้งถิ่นฐานอยู่ต่างถิ่นอย่างถาวร รองลงมาคือ มี 1 คน มี 2 คน มี 3 คนขึ้นไป และไม่ชอบ คิดเป็นร้อยละ 67.7 16.7 11.4 4.0 และ 0.3 ตามลำดับ การย้ายถิ่นถาวรของเกษตรกรส่วนใหญ่ตามสามีหรือภรรยา เพื่อไปตั้งรกรากยังบ้านเกิด บางส่วนย้ายเพราะ ไปประกอบอาชีพ เป็นต้น ดังรายละเอียดในภาพประกอบ 41

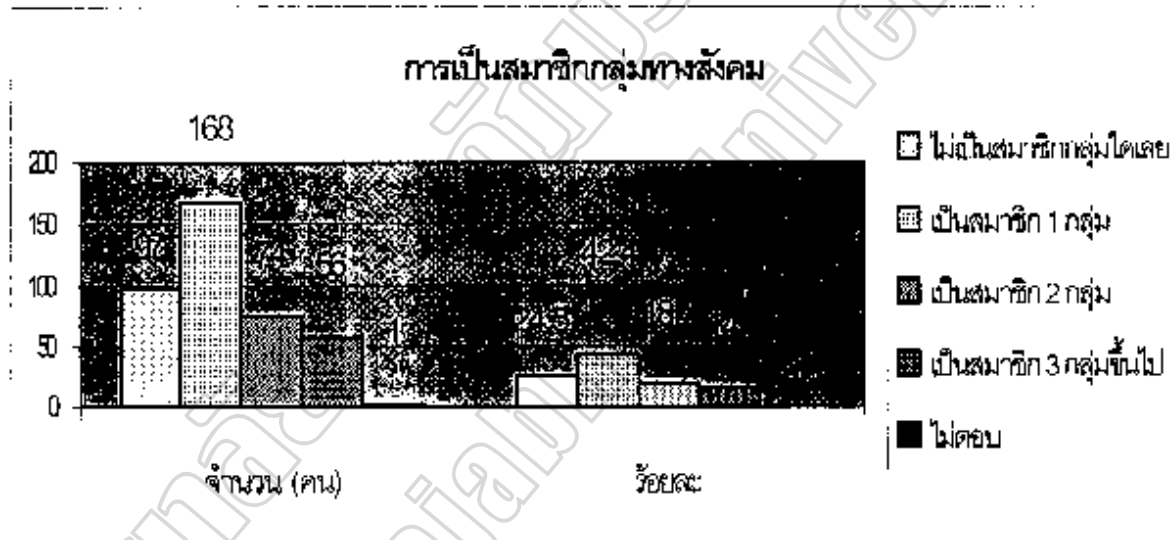
ภาพประกอบ 41 แสดงจำนวนและร้อยละของการย้ายถิ่นถาวรของสมาชิกในครัวเรือนของเกษตรกรเพื่อไปอยู่ต่างถิ่น

4. การเป็นสมาชิกกลุ่มทางการเกษตรในชุมชน กลุ่มทางการเกษตรได้แก่ กลุ่มลูกค้า
 ก.ด. กลุ่มเกษตรกร กลุ่มทำนา กลุ่มผู้ใช้น้ำ กลุ่มสหกรณ์การเกษตร เป็นต้น การรวมกลุ่ม
 ทางการเกษตรทำให้เกษตรกรมีสิทธิพิเศษต่าง ๆ และทำให้รักษาผลประโยชน์ของตนเอง เกษตรกร
 ส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกลุ่มทางการเกษตร 2 กลุ่ม รองลงมาคือเป็นสมาชิก 3 กลุ่มขึ้นไป
 เป็นสมาชิก 1 กลุ่ม ไม่ได้เป็นสมาชิก และไม่ตอบ คิดเป็นร้อยละ 32.8 32.1 26.3 7.6 และ 1.3
 ตามลำดับ ดังรายละเอียดในภาพประกอบ 42

ภาพประกอบ 42 แสดงจำนวนและร้อยละของการเป็นสมาชิกกลุ่มทางการเกษตรของเกษตรกร

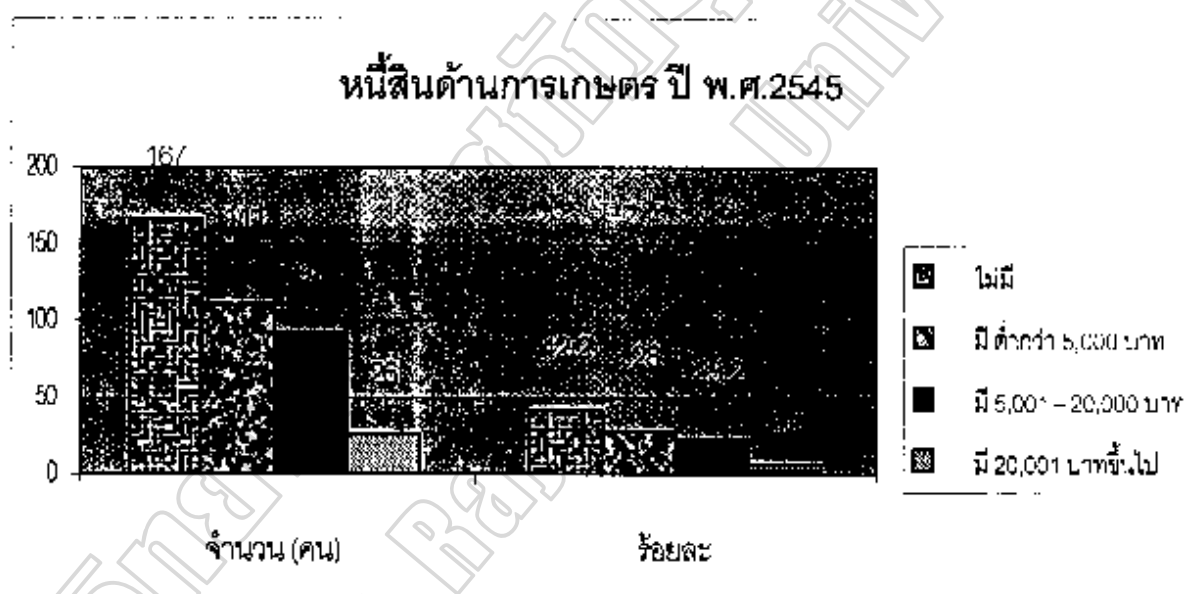
5. การเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคมในชุมชน กลุ่มทางสังคมได้แก่ กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร กลุ่มสหกรณ์หมู่บ้าน เป็นต้น เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม กลุ่ม รองลงมาคือ ไม่ได้เป็นสมาชิก เป็นสมาชิก 2 กลุ่ม เป็นสมาชิก 3 กลุ่มขึ้นไป และไม่แสดงความคิดเห็น คิดเป็นร้อยละ 42.4 24.5 18.7 14.1 และ 0.3 ตามลำดับ ดังรายละเอียดในภาพประกอบ 43

ภาพประกอบ 43 แสดงจำนวนและร้อยละของการเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคมของเกษตรกร

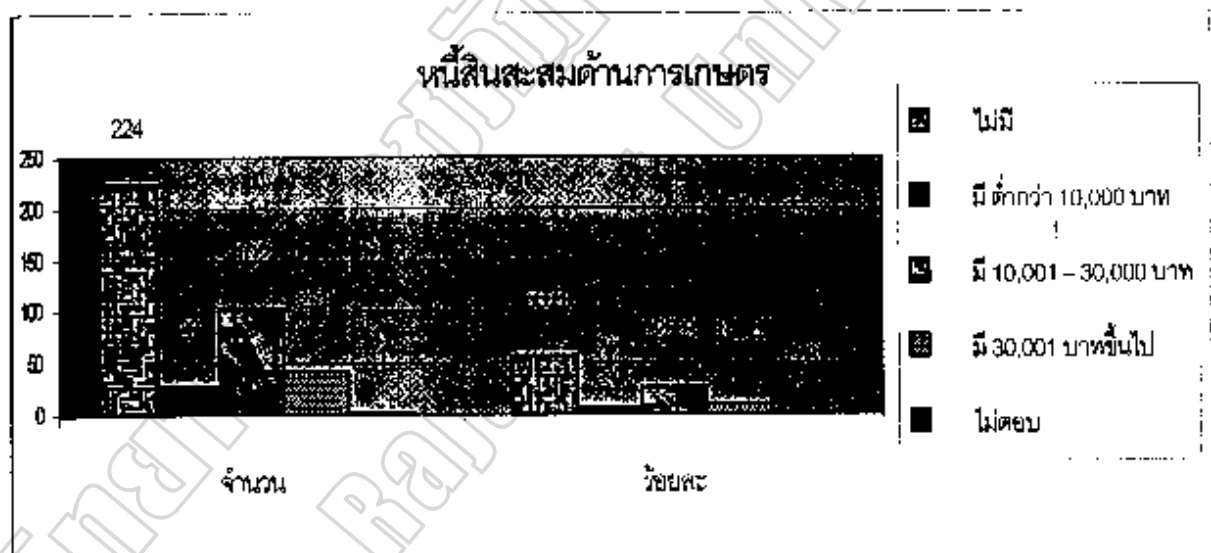
6. การพึ่งตนเอง

6.1 หนี้สินทางการเกษตรในปีการเพาะปลูก พ.ศ. 2545 เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีหนี้สินทางการเกษตรในปีเพาะ พ.ศ. 2545 รองลงมาคือ มี 5,000 บาท มี 5,001 – 20,000 บาท และ มี 20,001 บาทขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 42.2 28.0 23.2 และ 6.6 ตามลำดับ มีข้อสังเกตว่าในช่วง ค้นข้อมูลเป็นต้นฤดูฝน เกษตรกรกำลังปักดำข้าวนาปี ทำให้เกษตรกรส่วนใหญ่ยังไม่มีหนี้สิน สัมภาษณ์เชิงลึกในภาพประกอบ 44

ภาพประกอบ 44 แสดงจำนวนและร้อยละของการเป็นหนี้สินของเกษตรกรในปีการเพาะปลูก พ.ศ. 2545

6.2 หนี้สินสะสมทางการเกษตรในปีที่ผ่านมา หนี้สินสะสมทางการเกษตรเป็นหนี้สินค้ำของเกษตรกรและใช้หนี้ยังไม่หมดส่วนใหญ่แหล่งเงินกู้ของรัฐทำให้เกษตรกรกู้ยืมให้เวลาหลายปีในการชำระหนี้ ทำให้เกษตรกรมีหนี้สินค้างชำระและสะสมหลายปี จากการศึกษาพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีหนี้สินสะสมทางการเกษตร ในปีที่ผ่านมา รองลงมาคือ มี 10,001 – 30,000 บาท มี 30,001 บาทขึ้นไป และมีต่ำกว่า 10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 56.6 25.8 10.6 และ 7.1 ตามลำดับ ดังรายละเอียดในภาพประกอบ 45.

ภาพประกอบ 45 แสดงจำนวนและร้อยละของการเป็นหนี้สินสะสมทางการเกษตรของเกษตรกร

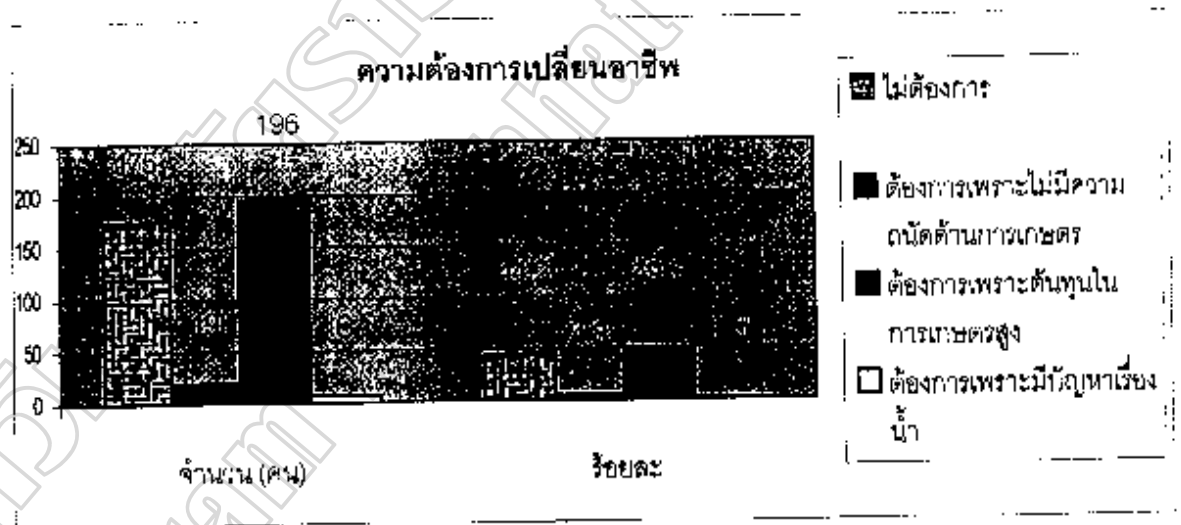

6.3 สภาพการดำรงชีวิต เกษตรกรส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการดำรงชีวิตว่า ดีขึ้นครอบครัวอบอุ่นขึ้นและมีปัญหาน้อยลง รองลงมาคือ ไม่ดีขึ้นเลย ดีขึ้นเศรษฐกิจของครอบครัวดีขึ้น และ ดีขึ้น มีความสัมพันธ์กับชุมชนในด้านดีเพิ่มขึ้น คิดเป็นร้อยละ 36.6 36.9 19.2 และ 5.3 ตามลำดับ เกษตรกรส่วนใหญ่พอใจสภาพการดำรงชีวิตของตนเองในปัจจุบัน และเห็นว่าความเป็นอยู่ดีขึ้น อาจจะดีในด้านที่แตกต่างกัน ในส่วนที่มองว่าสภาพการดำรงชีวิตไม่ดีขึ้นนั้นส่วนใหญ่เกษตรกรมองไปที่เศรษฐกิจของครอบครัวเพียงอย่างเดียว ดังรายละเอียดในภาพประกอบ 46

ภาพประกอบ 46 แสดงจำนวนและร้อยละของความคิดเห็นสภาพการดำรงชีวิตของเกษตรกร

6.4 ความต้องการเปลี่ยนอาชีพจากการทำการเกษตรเป็นอาชีพอื่น เกษตรกรส่วนใหญ่มีความต้องการเปลี่ยนอาชีพจากเกษตรกรรมเป็นอาชีพอื่นเพราะ ดันทุนทางการเกษตรสูง รองลงมาคือไม่ต้องการเปลี่ยนอาชีพ ต้องการเปลี่ยนอาชีพเพราะไม่มีความถนัดทางการเกษตร และต้องการเปลี่ยนอาชีพเพราะมีปัญหาเรื่องน้ำในการเกษตร คิดเป็นร้อยละ 49.5 44.2 4.8 และ 1.5 ตามลำดับ เกษตรกรมีมุมมองสภาพการดำรงชีวิตไปที่เศรษฐกิจเป็นส่วนใหญ่ และมองว่าอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพที่ต่ำต้อย ไม่ภูมิใจในอาชีพของคนอีกทั้งต้นทุนในการทำการเกษตรสูงขึ้น แต่ราคาที่เกษตรกรขายได้ต่ำ และบางส่วนเข้าสู่ภาคเกษตรกรรมโดยไม่มีความถนัดเนื่องจากไม่มีความสนใจในการสืบต่ออาชีพ แต่ไม่มีทางเลือกแล้วกับวัยหนุ่มสาวที่เรียนจากระดับมัธยมศึกษา และบางส่วนที่ปัญหาเรื่องน้ำ ทำให้เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่อยากทำอาชีพเกษตรกรรม ดังรายละเอียดในภาพประกอบ 47

ภาพประกอบ 47 แสดงจำนวนและร้อยละของเกษตรกรที่ต้องการเปลี่ยนแปลงอาชีพของตน

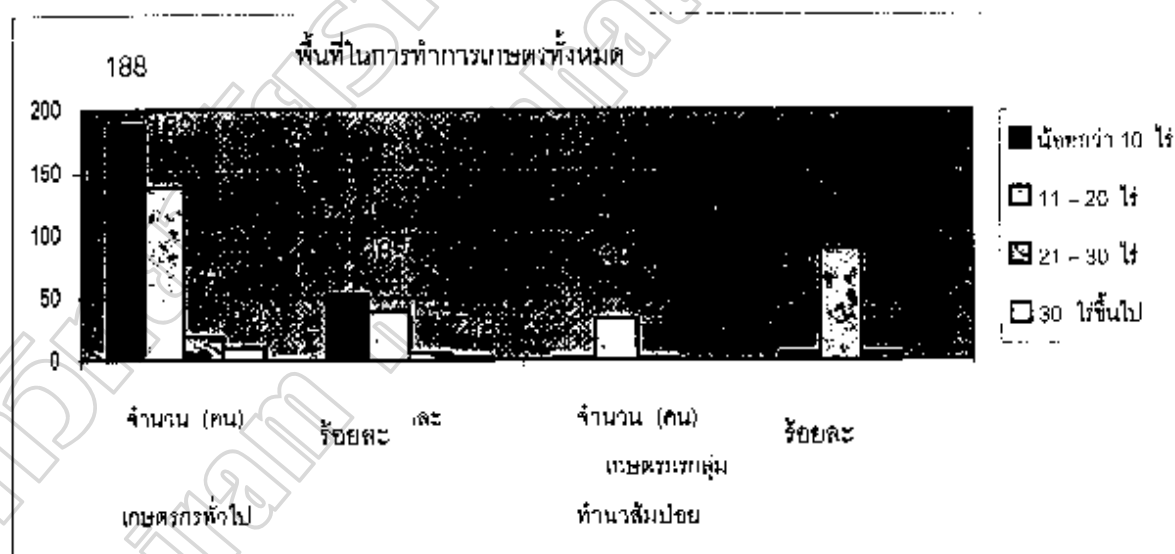
ส่วนที่ 2 วิเคราะห์ความสัมพันธ์สภาพทางเศรษฐกิจและสังคมระหว่างเกษตรกรที่รวมเป็นกลุ่มองค์กรชุมชนกับเกษตรกรทั่วไปในเขตชลประทานอำนาจรอง ผลการศึกษามีดังต่อไปนี้

ด้านเศรษฐกิจ

1. การถือครองพื้นที่

1.1 พื้นที่ในการทำการเกษตรทั้งหมด เกษตรกรทั่วไปส่วนใหญ่มีพื้นที่ในการทำการเกษตรทั้งหมดน้อยกว่า 10 ไร่ รองลงมาคือ 11 – 20 ไร่ 21 – 30 ไร่ 30 ไร่ขึ้นไป และ ไม่มีคิดเป็นร้อยละ 52.4 38.7 5.3 2.8 และ 0.8 ตามลำดับ

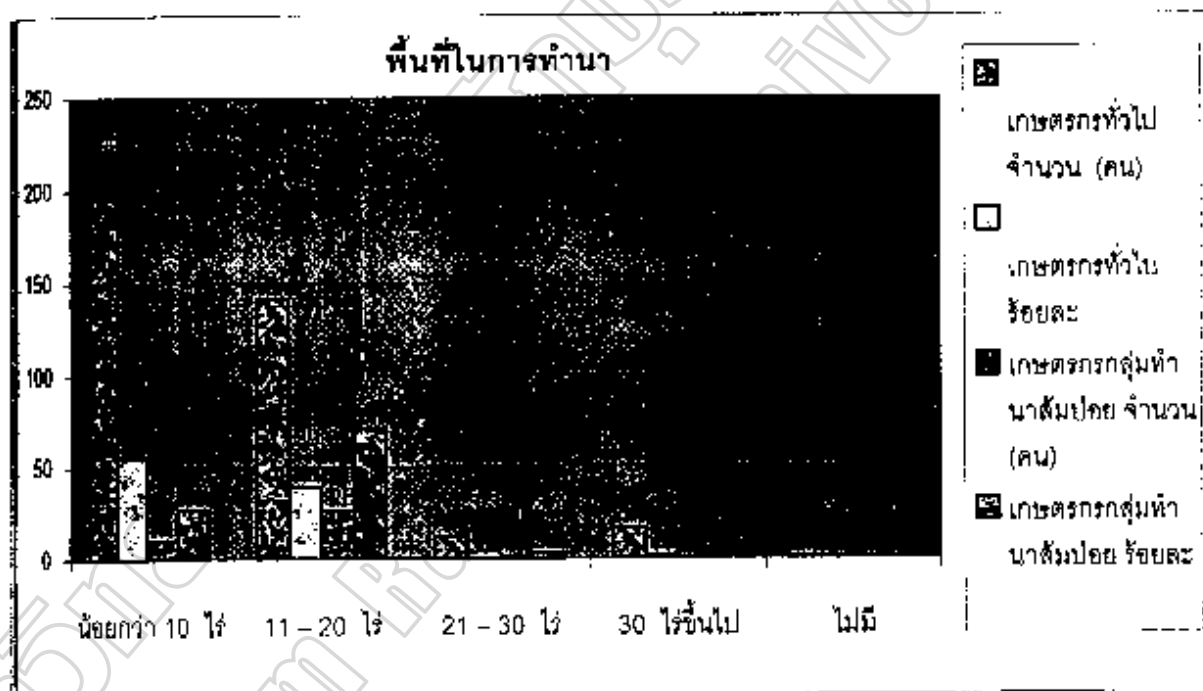
สำหรับเกษตรกรกลุ่มทำนาสลับปลูกส่วนใหญ่มีพื้นที่ในการทำการเกษตรทั้งหมด 11 – 20 ไร่ รองลงมาคือ น้อยกว่า 10 ไร่ และ 21 – 30 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 89.2 5.4 และ 5.4 ตามลำดับ
ขั้รายละเอียดในภาพประกอบ 48

ภาพประกอบ 48 แสดงจำนวนและร้อยละของพื้นที่ในการเกษตรทั้งหมดของเกษตรกร จำแนกตามกลุ่มเกษตรกร

1.2 พื้นที่ในการทำนา เกษตรกรทั่วไปส่วนใหญ่มีพื้นที่ในการทำนาน้อยกว่า 10 ไร่ รองลงมาคือ 11 – 20 ไร่ 21 – 30 ไร่ 30 ไร่ขึ้นไป และไม่มี คิดเป็นร้อยละ 55.4 39.3 3.3 1.7 และ 0.3 ตามลำดับ

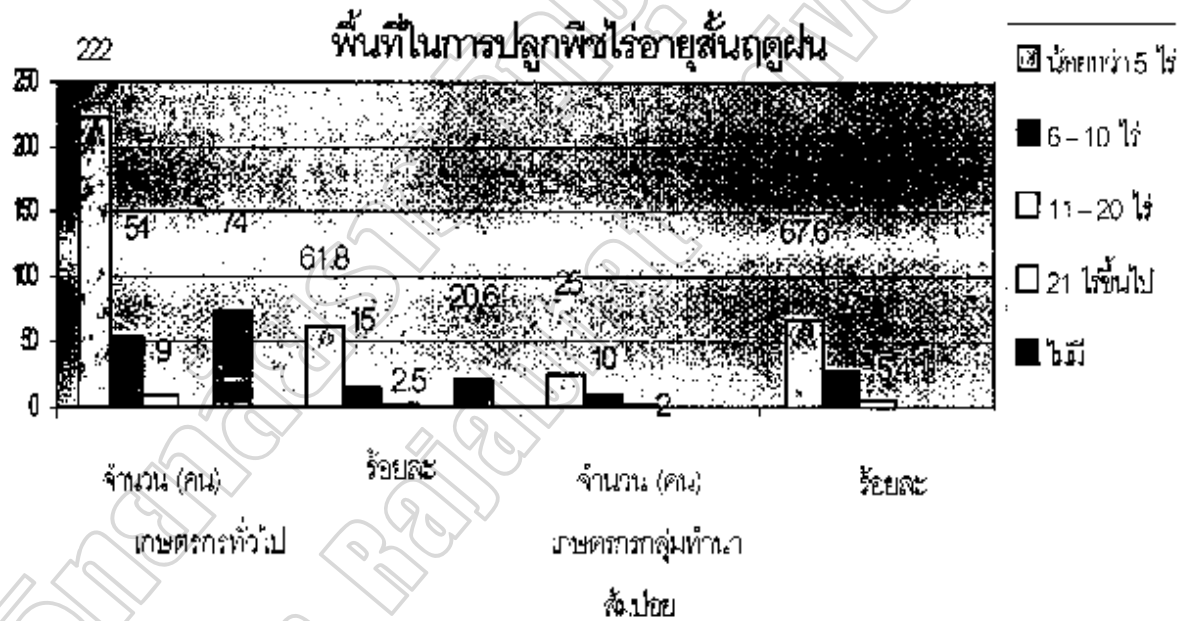
สำหรับเกษตรกรกลุ่มทำนาสัมปอยส่วนใหญ่มีพื้นที่ในการทำนาอยู่ระหว่าง 11 – 20 ไร่ รองลงมาคือ น้อยกว่า 10 ไร่ และ 21 - 30 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 70.3 27.0 และ 2.7 ตามลำดับ ดังรายละเอียดในภาพประกอบ 49

ภาพประกอบ 49 แสดงจำนวนและร้อยละของพื้นที่ในการทำนาของเกษตรกร จำแนกตามกลุ่มเกษตรกร

1.3 พื้นที่ในการปลูกพืชไร่อายุสั้นในฤดูฝน เกษตรกรทั่วไปส่วนใหญ่มีพื้นที่ในการปลูกพืชไร่อายุสั้นในฤดูฝน น้อยกว่า 5 ไร่ รองลงมาคือ ไม่มี มี 6-10 ไร่ และมี 11-20 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 61.8 20.6 15.0 และ 2.5 ตามลำดับ

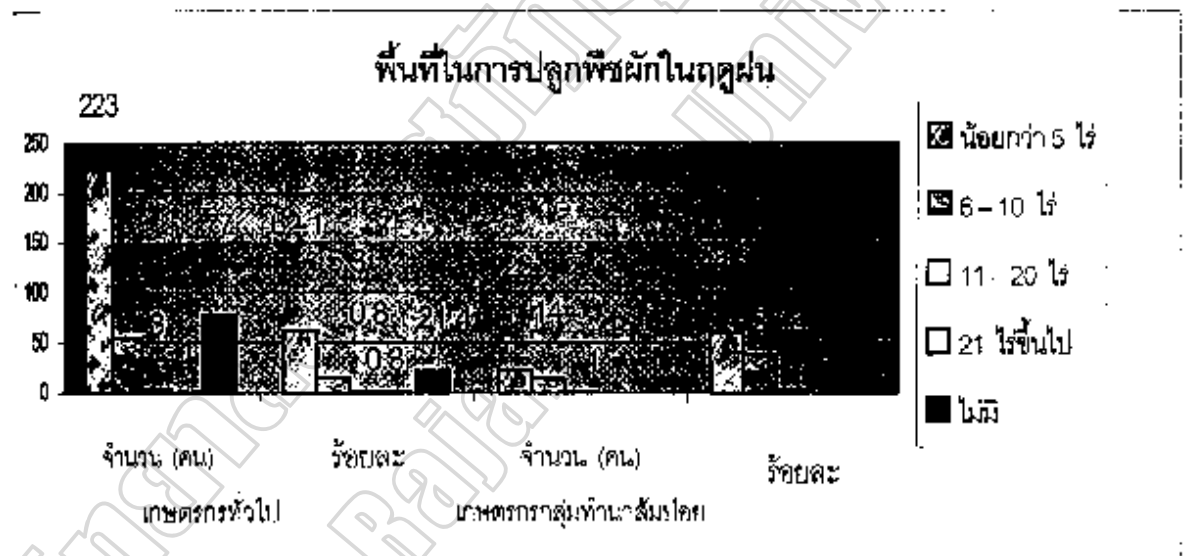
สำหรับเกษตรกรกลุ่มทำนาเต็มไร่โดยส่วนใหญ่มีพื้นที่ในการปลูกพืชไร่อายุสั้นในฤดูฝน น้อยกว่า 5 ไร่ รองลงมาคือ มี 6-10 ไร่ และมี 11-20 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 67.6 27.0 และ 5.4 ตามลำดับ ซึ่งรายละเอียดในภาพประกอบ 50

ภาพประกอบ 50 แสดงจำนวนและร้อยละของพื้นที่ในการปลูกพืชไร่อายุสั้นในฤดูฝนของเกษตรกรจำแนกตามกลุ่มเกษตรกร

1.4 พื้นที่ในการปลูกพืชผักในฤดูฝน เกษตรกรทั่วไปส่วนใหญ่มีพื้นที่ในการปลูกพืชผักในฤดูฝนน้อยกว่า 3 ไร่ รองลงมาคือไม่มี มี 4-6 ไร่ มี 10 ไร่ขึ้นไป และมี 7-10 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 49.5 35.6 14.1 0.5 และ 0.3 ตามลำดับ

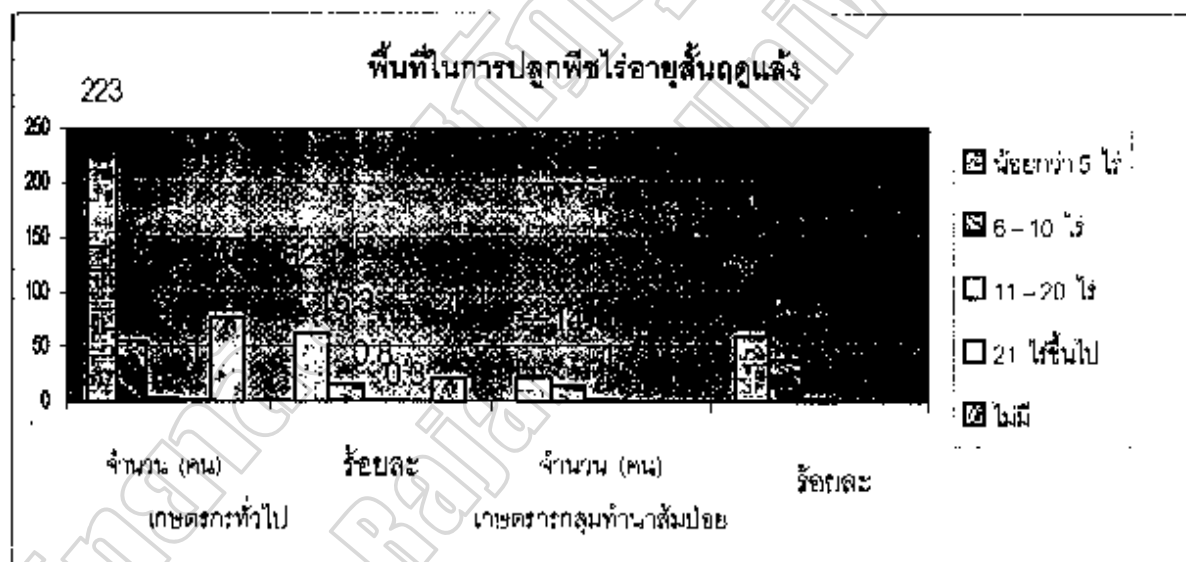
สำหรับเกษตรกรกลุ่มทำนาสัมป่อยส่วนใหญ่ มีพื้นที่ในการปลูกพืชผักในฤดูฝนน้อยกว่า 3 ไร่ รองลงมาคือไม่มี มี 4-6 ไร่ มี 11 ไร่ขึ้นไป และมี 7-10 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 45.1 39.0 15.0 0.6 และ 0.2 ตามลำดับ ดังรายละเอียดในภาพประกอบ 51

ภาพประกอบ 51 แสดงจำนวนและร้อยละของพื้นที่ในการปลูกพืชผักในฤดูฝนของเกษตรกร จำนวนตามกลุ่มเกษตรกร

1.5 พื้นที่ในการปลูกพืชไร่อายุสั้นในฤดูแล้ง เกษตรกรทั่วไปส่วนใหญ่มีพื้นที่ในการปลูกพืชไร่อายุสั้นในฤดูแล้ง น้อยกว่า 5 ไร่ รองลงมาคือ ไม่มี มี 6-10 ไร่ มี 11-20 ไร่ และมี 21 ไร่ขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 62.1 21.4 15.3 0.8 และ 0.3 ตามลำดับ

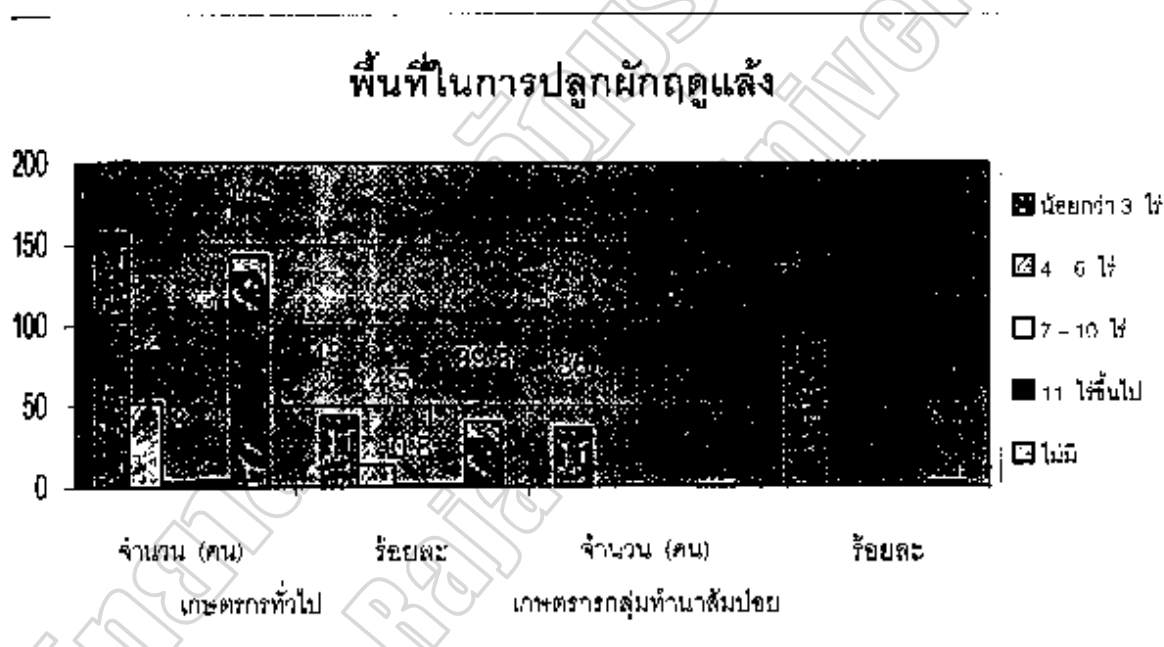
สำหรับเกษตรกรกลุ่มทำนาสัมปอຍส่วนใหญ่มีพื้นที่ในการปลูกพืชไร่อายุสั้นในฤดูแล้ง ใ้ยกว่า 5 ไร่ รองลงมาคือ 6-10 ไร่ และ 11-20 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 59.5 37.8 และ 2.7 ตามลำดับ ไ้ยละเยียดในภาพประกอบ 52

ภาพประกอบ 52 แสดงจำนวนและร้อยละของพื้นที่ในการปลูกพืชไร่อายุสั้นในฤดูแล้งของเกษตรกรจำแนกตามกลุ่มเกษตรกร

1.6 พื้นที่ในการปลูกพืชผักในฤดูแล้ง เกษตรกรทั่วไปส่วนใหญ่มีพื้นที่ในการปลูกพืชผักในฤดูแล้งน้อยกว่า 3 ไร่ รองลงมาคือ ไม่มี มี 4-6 ไร่ มี 11 ไร่ขึ้นไป และมี 7-10 ไร่ เป็น ร้อยละคือ 43.7 39.8 14.5 1.1 และ 0.8 ตามลำดับ

สำหรับเกษตรกรกลุ่มทำนาสลับปลูก ส่วนใหญ่มีพื้นที่ในการปลูกพืชผักในฤดูแล้งน้อยกว่า 3 ไร่ รองลงมาคือ ไม่มี คิดเป็นร้อยละ 97.3 และ 2.7 ดังรายละเอียดในภาพประกอบ 53

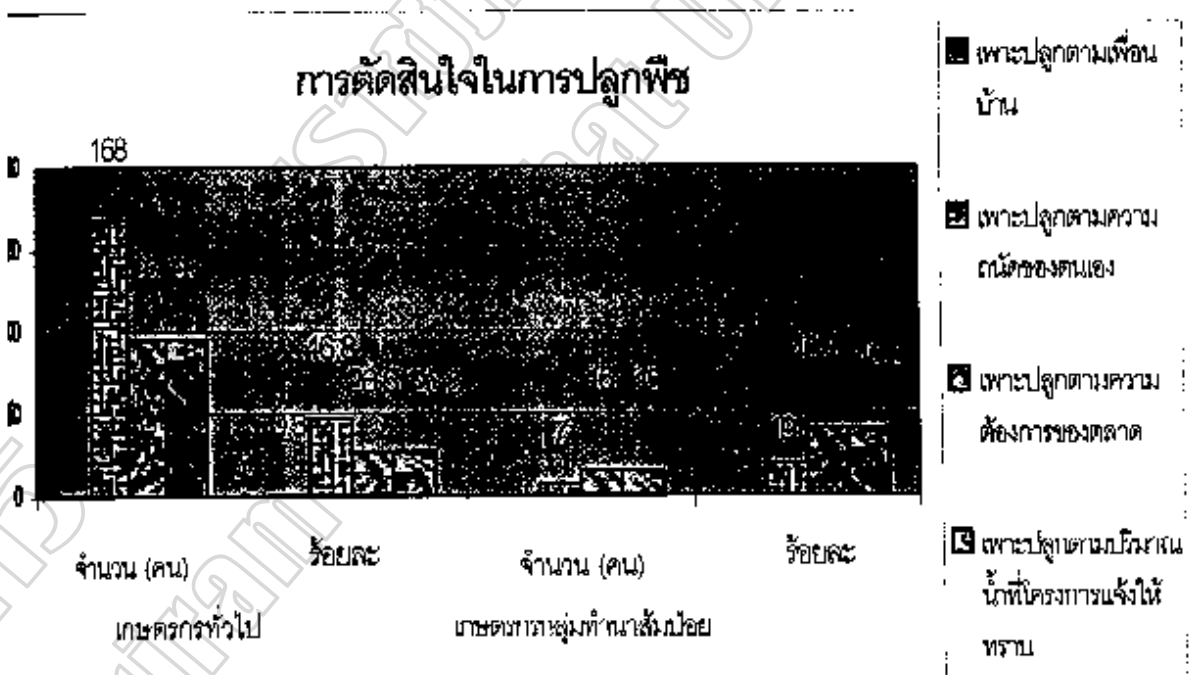
ภาพประกอบ 53 แสดงจำนวนและร้อยละของพื้นที่ในการปลูกพืชผักในฤดูแล้งของเกษตรกร จำแนกตามกลุ่มเกษตรกร

2. ด้านกระบวนการจัดการ

2.1 การตัดสินใจในการเพาะปลูกพืชในแต่ละฤดูของเกษตรกร เกษตรกรทั่วไปส่วนใหญ่มีการตัดสินใจในการเพาะปลูกพืชในแต่ละฤดูตามความถนัดของตนเอง รองลงมาคือเพาะปลูกตามปริมาณน้ำที่โครงการแจ้งให้ทราบ เพาะปลูกตามความต้องการของตลาด และเพาะปลูกตามเพื่อนบ้าน คิดเป็นร้อยละ 46.8 26.5 26.5 และ 0.36 ตามลำดับ

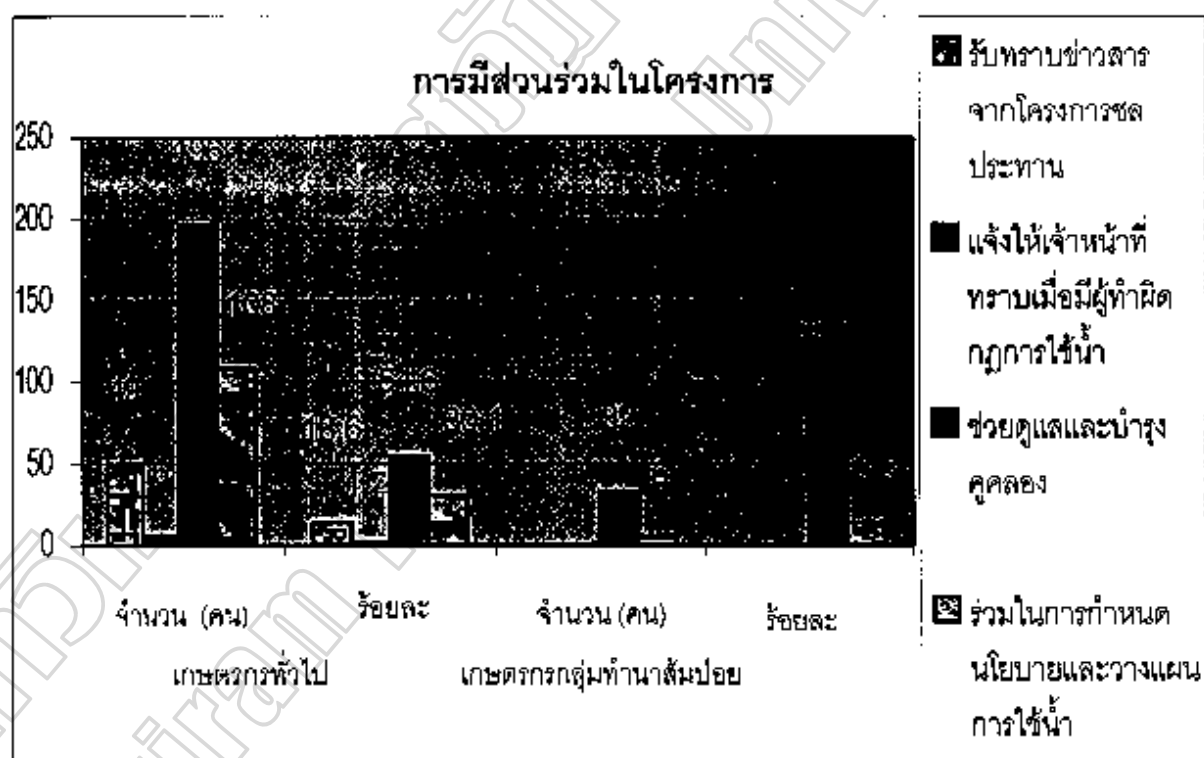
สำหรับเกษตรกรกลุ่มทำนาสัมป่อย ส่วนใหญ่มีการตัดสินใจในการเพาะปลูกแต่ละฤดูตามความต้องการของตลาดและตามปริมาณน้ำที่โครงการแจ้งให้ทราบ รองลงมาคือปลูกตามความถนัดของตนเอง คิดเป็นร้อยละ 40.5 40.5 และ 18.9 ตามลำดับ ดังรายละเอียดในภาพประกอบ 54

ภาพประกอบ 54 แสดงจำนวนและร้อยละของการดำเนินการปลูกพืชในแต่ละฤดูของเกษตรกรจำแนกตามกลุ่มเกษตรกร

2.2 การมีส่วนร่วมในการชลประทาน เกษตรกรทั่วไปส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการชลประทาน โดยการช่วยเหลือและบำรุงคูคลอง รองลงมาคือร่วมกำหนดนโยบายและวางแผนการใช้น้ำ รับประทานข่าวสารจากโครงการ และแจ้งให้เจ้าหน้าที่ทราบเมื่อมีผู้ทำผิดกฎการใช้น้ำ คิดเป็นร้อยละ 54.6 30.1 13.6 และ 1.7 ตามลำดับ

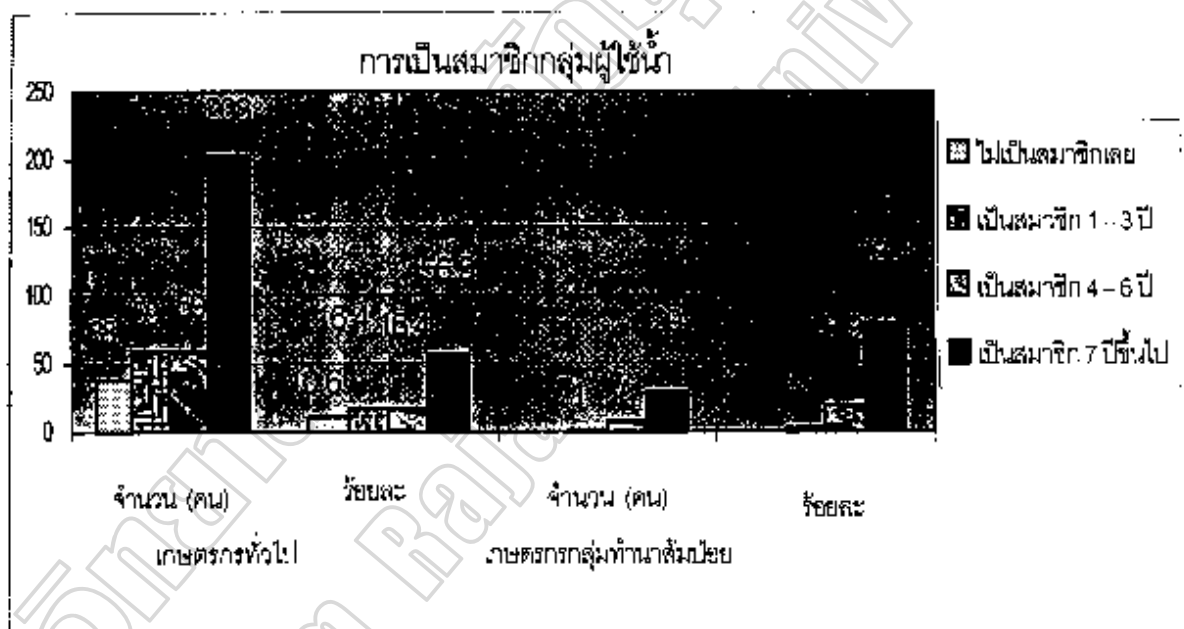
สำหรับเกษตรกรกลุ่มทำนาสัมปอยส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการชลประทาน โดยการช่วยเหลือและบำรุงคูคลอง รองลงมาคือร่วมกำหนดนโยบายและวางแผนการใช้น้ำ คิดเป็นร้อยละ 86.5 และ 13.5 ตามลำดับ ดังรายละเอียดในภาพประกอบ 55

ภาพประกอบ 55 แสดงจำนวนและร้อยละของการมีส่วนร่วมในการชลประทานของเกษตรกร จำแนกตามกลุ่มเกษตรกร

2.3 การเป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ เกษตรกรทั่วไปส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ 7 ปีขึ้นไป รองลงมาคือ เป็นสมาชิก 4 – 6 ปี เป็นสมาชิก 1 – 3 ปี และ ไม่เคยเป็นสมาชิกเลย คิดเป็นร้อยละ 58.6 16.7 15.2 และ 9.6 ตามลำดับ

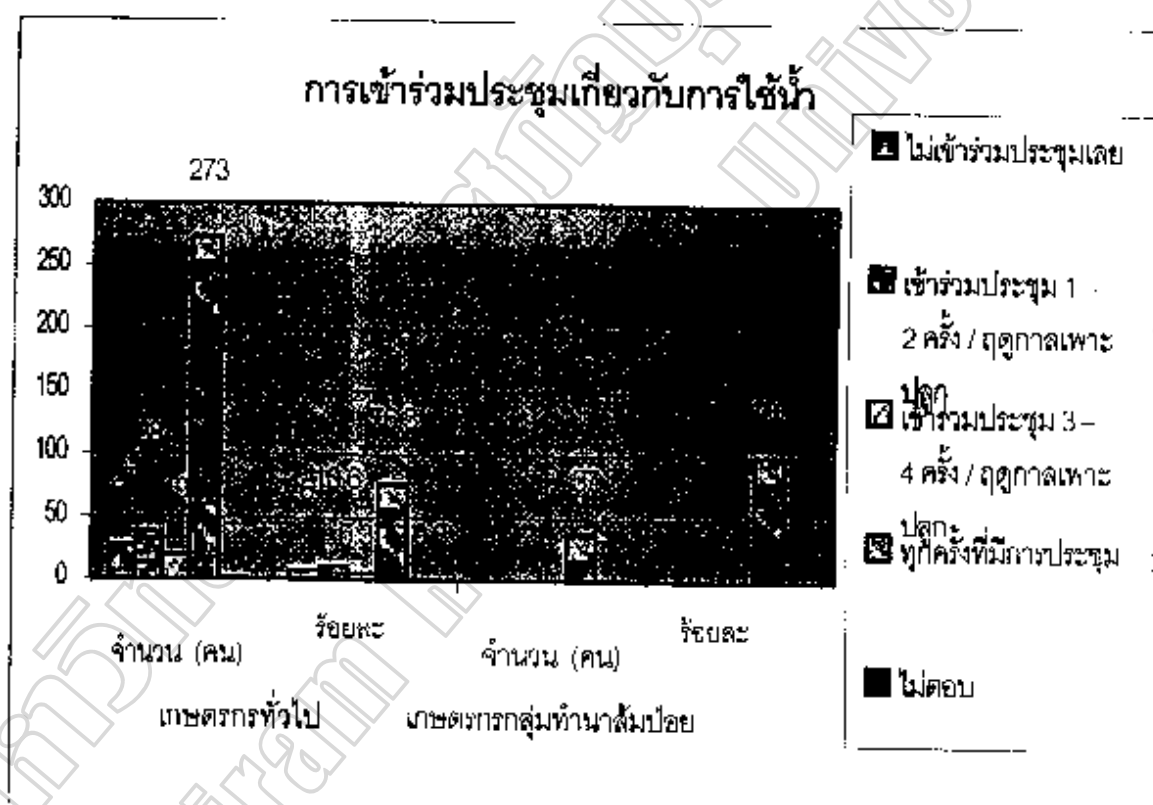
สำหรับเกษตรกรกลุ่มทำนาสัมป่อยส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ 7 ปีขึ้นไป รองลงมาคือเป็นสมาชิก 4 – 6 ปี เป็นสมาชิก 1 – 3 ปี และ ไม่เคยเป็นสมาชิกเลย คิดเป็นร้อยละ 55 16.4 16.4 และ 10.6 ตามลำดับ ดังรายละเอียดในภาพประกอบ 56

ภาพประกอบ 56 แสดงจำนวนและร้อยละของการเป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำของเกษตรกร
จำแนกตามกลุ่มเกษตรกร

2.4 การเข้าร่วมประชุมเกี่ยวกับการใช้น้ำ เกษตรกรทั่วไปส่วนใหญ่มีการเข้าร่วมประชุมเกี่ยวกับการใช้น้ำทุกครั้งที่มีการประชุม รองลงมาคือเข้าร่วมประชุม 1 - 2 ครั้ง/ฤดูกาลเพาะปลูก ไม่เข้าร่วมประชุมเลย และ เข้าร่วมประชุม 3 - 4 ครั้ง/ฤดูกาลเพาะปลูก คิดเป็นร้อยละ 10.6 7.5 5.3 และ 0.3 ตามลำดับ

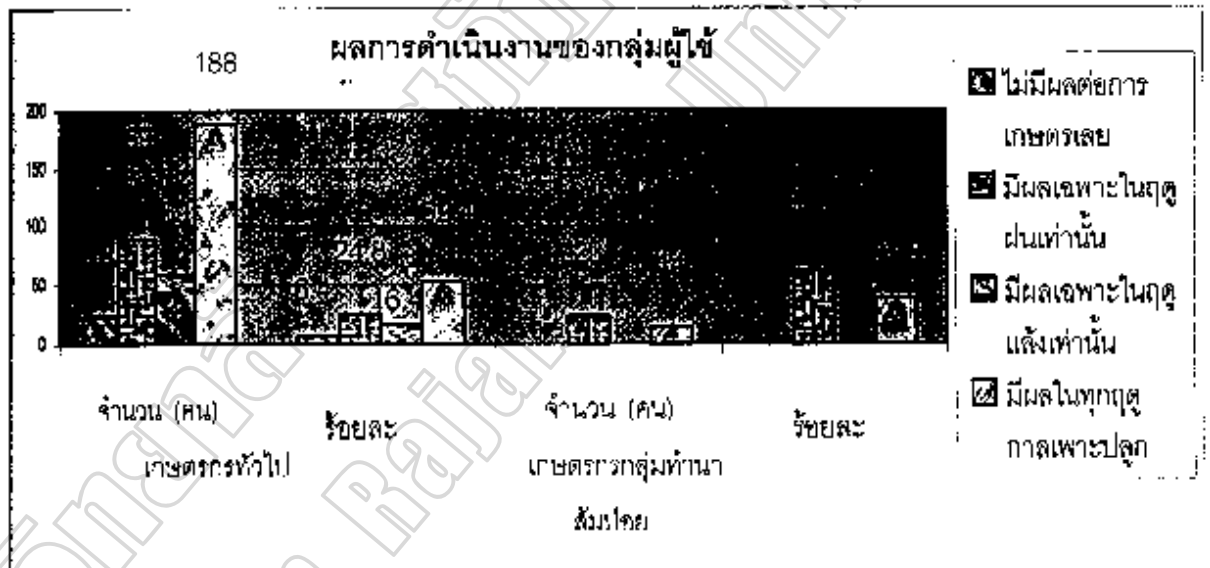
สำหรับเกษตรกรกลุ่มทำนาสัปดาห์น้อยมีการเข้าร่วมประชุมเกี่ยวกับการใช้น้ำทุกครั้งที่มีการประชุมเพียงอย่างเดียวคิดเป็นร้อยละ 100.0 ดังรายละเอียดในภาพประกอบ 57

ภาพประกอบ 57 แสดงจำนวนและร้อยละของการเข้าร่วมประชุมเกี่ยวกับการจัดสรรน้ำของโครงการ จำนวนตามกลุ่มเกษตรกร

2.5 ผลการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำต่อการทำการเกษตร เกษตรกรทั่วไป
ส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบจากการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำต่อการทำการเกษตรคือมีผลในการ
ทำการเพาะปลูกทุกฤดู รองลงมาคือมีผลเฉพาะในฤดูฝนเท่านั้น มีผลเฉพาะในฤดูแล้งเท่านั้น และ
ไม่มีผลต่อการทำการเกษตรเลย คิดเป็นร้อยละ 52.4 24.8 16.4 และ 6.4 ตามลำดับ

สำหรับเกษตรกรกลุ่มทำนาสัมปทนายส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบจากการดำเนินงานของ
กลุ่มผู้ใช้น้ำต่อการทำการเกษตรเฉพาะฤดูฝน รองลงมาคือมีผลในทุกฤดูเพาะปลูก คิดเป็นร้อยละ
๓๒ และ 37.8 ดังรายละเอียดในภาพประกอบ 58

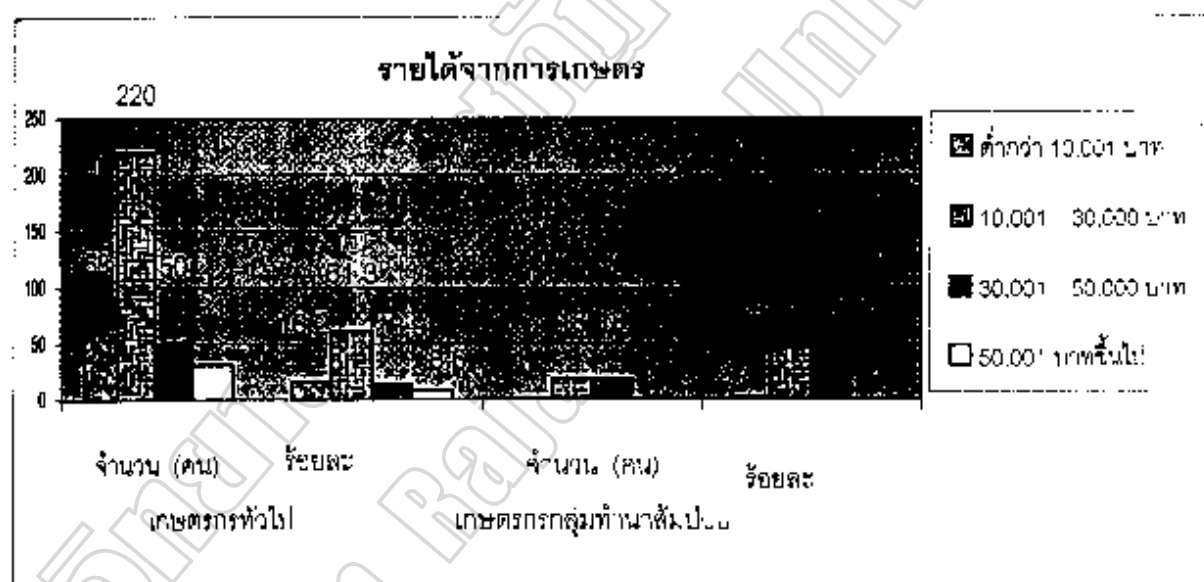

ภาพประกอบ 58 แสดงจำนวนและร้อยละของผลการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำต่อการทำการเกษตรของเกษตรกร จำนวนตามกลุ่มเกษตรกร

3. ด้านผลผลิตจากการเกษตร

3.1 รายได้จากการเกษตรในปีการเพาะปลูกหนึ่ง เกษตรกรทั่วไปส่วนใหญ่มีรายได้จากการเกษตรในปีเพาะปลูกหนึ่งอยู่ระหว่าง 10,001 – 30,000 บาท รองลงมาคือต่ำกว่า 10,000 บาท 30,001 – 50,000 บาท และ 50,001 บาทขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 61.3 16.2 13.9 และ 8.6

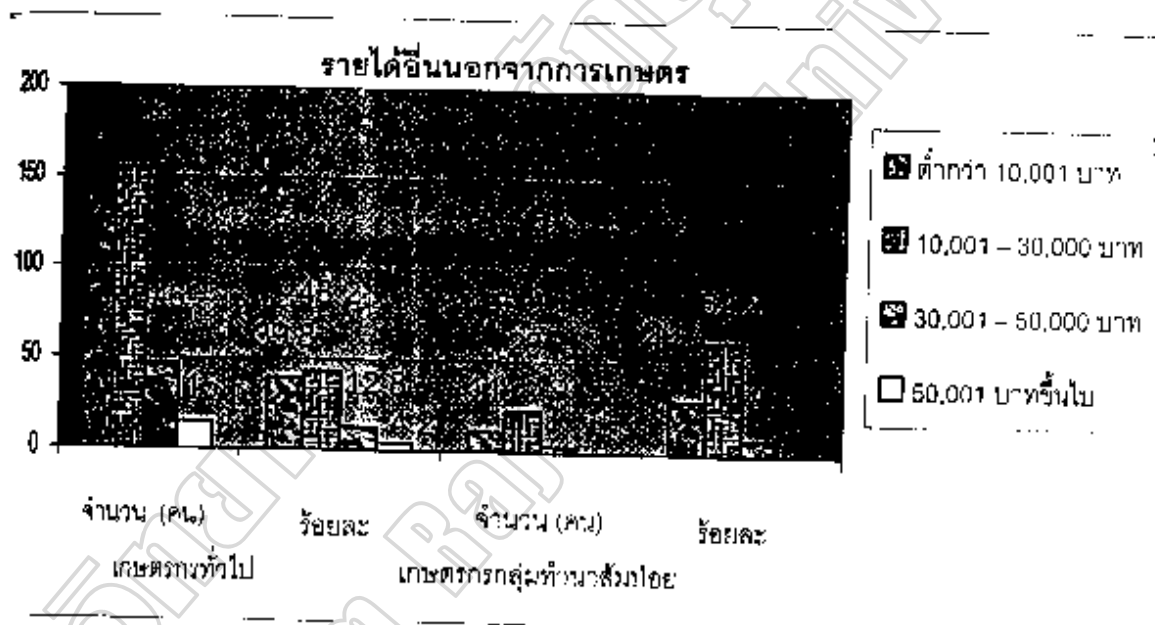
สำหรับเกษตรกรกลุ่มทำนาสัมปอ่ยส่วนใหญ่มีรายได้ในปีการเพาะปลูกหนึ่งอยู่ระหว่าง 10,001 – 30,000 บาท และ 30,001 – 50,000 บาท รองลงมาคือ ค่ากว่า 10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 48.6 48.6 และ 2.7 ตามลำดับ ดังรายละเอียดในภาพประกอบ 59

ภาพประกอบ 59 แสดงจำนวนและร้อยละของรายได้จากการเกษตรในแต่ละปีของเกษตรกร

จำแนกตามกลุ่มเกษตรกร

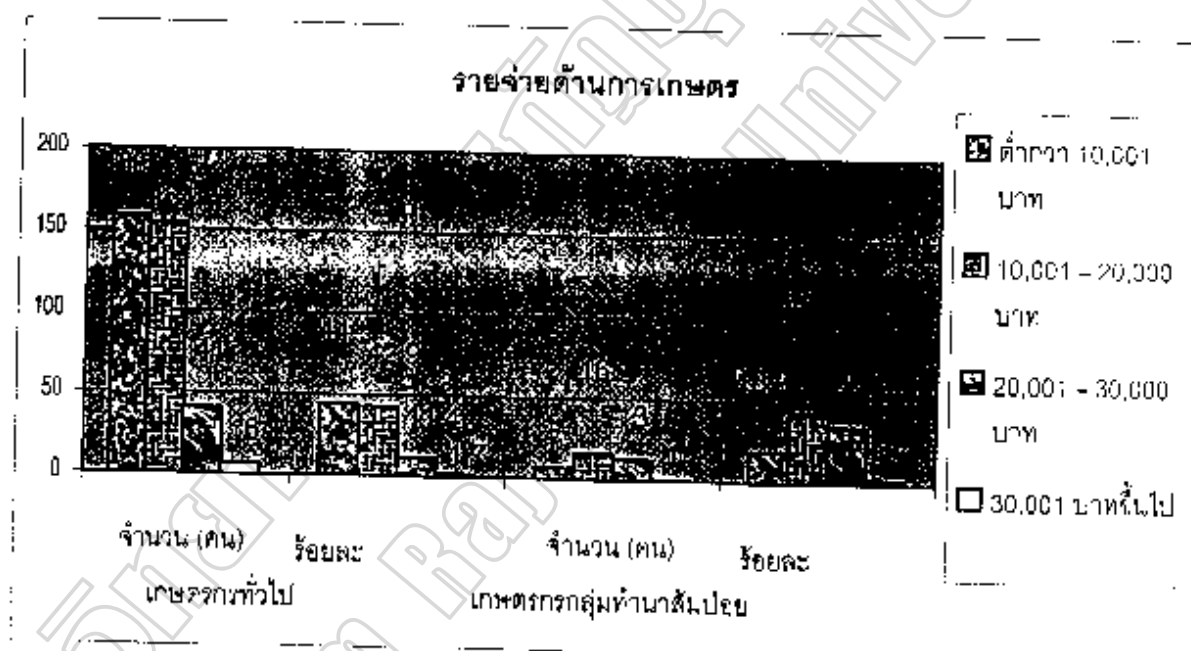
3.2 รายได้อื่นนอกเหนือจากการเกษตร เกษตรกรทั่วไปส่วนใหญ่มีรายได้เกิน
 หนึ่งจากการเกษตร อยู่ระหว่าง 10,001 – 30,000 บาท รองลงมาคือต่ำกว่า 10,000 บาท
 101 - 50,000 บาท และ 50,001 บาทขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 44.9 38.9 12.4 และ 3.8 ตามลำดับ
 สำหรับเกษตรกรกลุ่มทำนาสัมปอส่วนใหญ่มีรายได้เกินหนึ่งจากการเกษตรอยู่
 หว่าง 10,001 30,000 บาท รองลงมาคือต่ำกว่า 10,000 บาท และ 30,001 – 50,000 บาท คิดเป็น
 ละ 62.2 29.7 และ 8.1 ตามลำดับ ดังรายละเอียดในภาพประกอบ 60

ภาพประกอบ 60 แสดงจำนวนและร้อยละของรายได้อื่น ๆ นอกเหนือจากการเกษตรในแต่ละปี
 ของเกษตรกร จำแนกตามกลุ่มเกษตรกร

3.3 รายจ่ายด้านการเกษตร เกษตรกรทั่วไปส่วนใหญ่มีรายจ่ายด้านการเกษตรกรต่ำกว่า 10,000 บาท รองลงมาคือ อยู่ระหว่าง 10,000 – 20,001 บาท 20,001 – 30,000 บาท และ 30,001 บาทขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 44.0 42.9 11.4 และ 1.7 ตามลำดับ

สำหรับเกษตรกรกลุ่มทำนาสัมปLOYส่วนใหญ่ มีรายจ่ายด้านการเกษตรอยู่ระหว่าง 10,001 – 20,000 บาท รองลงมาคือ 20,001 – 30,000 บาท ต่ำกว่า 10,000 บาท และ มากกว่า 30,001 บาทขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 43.2 35.1 18.9 และ 2.7 ตามลำดับ ดังรายละเอียดในภาพประกอบ 61

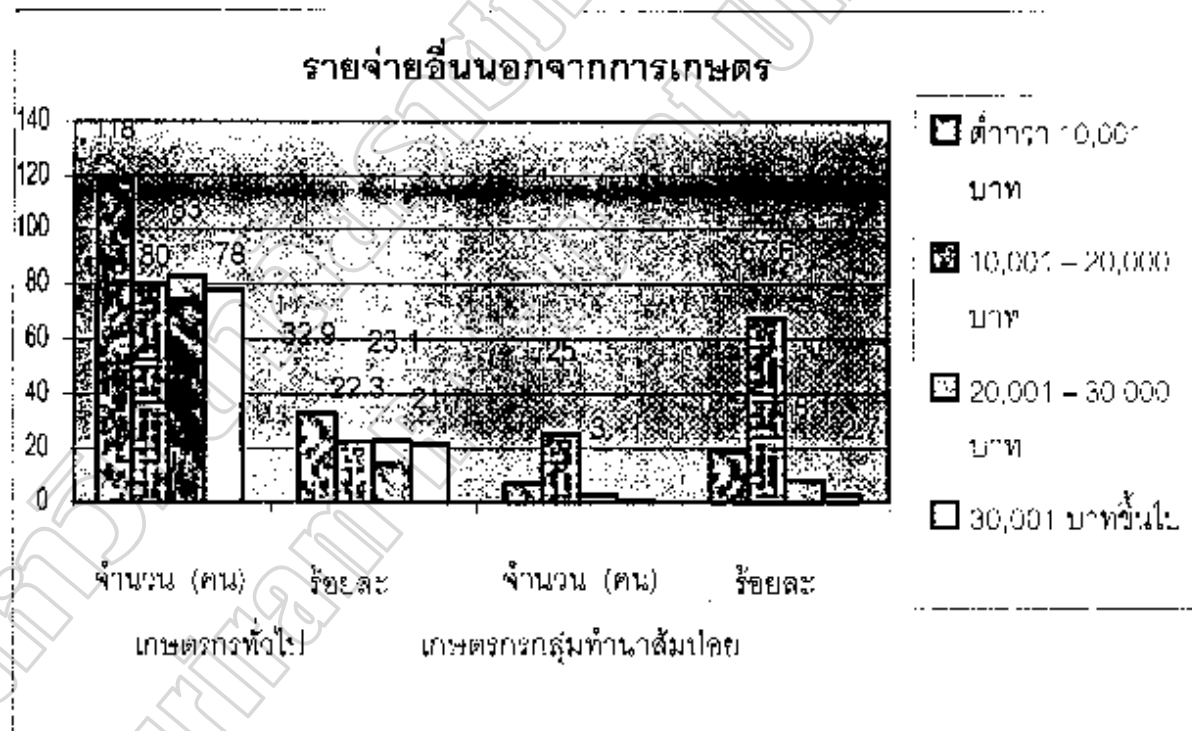
ภาพประกอบ 61 แสดงจำนวนและร้อยละของรายจ่ายด้านการเกษตรในแต่ละปีของเกษตรกร
จำแนกตามกลุ่มเกษตรกร

3.4 รายจ่ายอื่นนอกเหนือจากการเกษตร เกษตรกรทั่วไปส่วนใหญ่มีรายจ่ายอื่น

นอกเหนือการเกษตรต่ำกว่า 10,000 บาท รองลงมาคือ อยู่ระหว่าง 10,001 – 20,000 บาท 20,001 – 30,000 บาท 30,001 บาทขึ้นไป และไม่ตอบ คิดเป็นร้อยละ 31.6 26.5 21.7 19.9 และ 0.3 ตามลำดับ

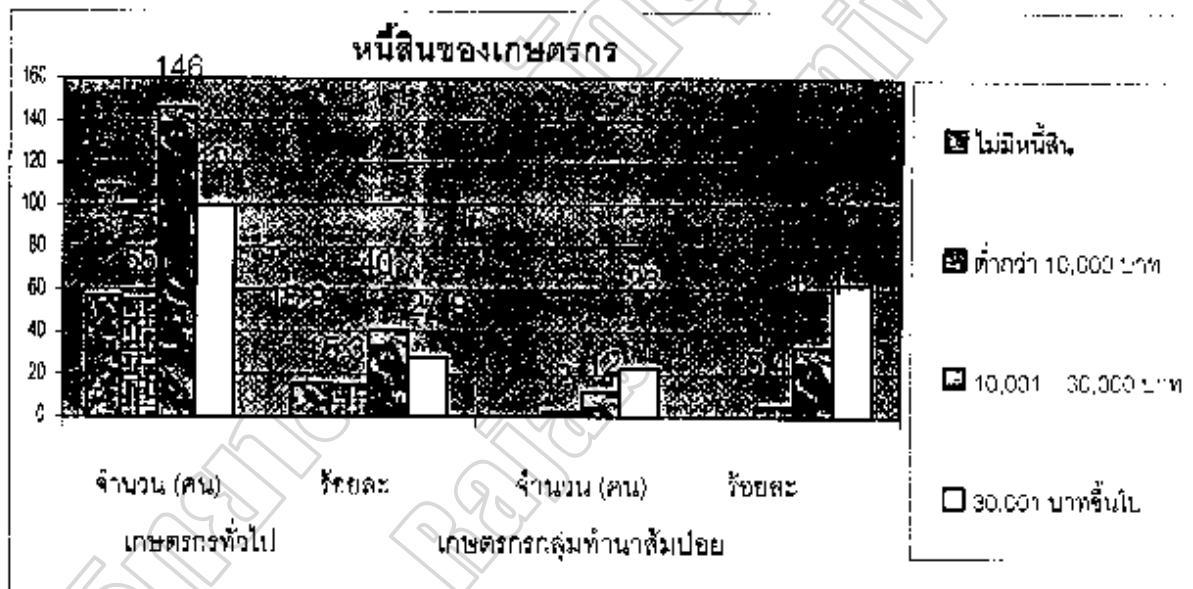
สำหรับเกษตรกรกลุ่มทำนาสัมปอช ส่วนใหญ่มีรายจ่ายอื่นนอกเหนือการเกษตรอยู่ระหว่าง 10,001 – 20,000 บาท รองลงมาคือต่ำกว่า 10,000 บาท 20,001 – 30,000 บาท 30,001 บาทขึ้นไป และไม่ตอบ คิดเป็นร้อยละ 67.6 18.9 8.1 2.7 และ 2.7 ตามลำดับ ดังรายละเอียดในภาพประกอบ 62

ภาพประกอบ 62 แสดงจำนวนและร้อยละของรายจ่ายอื่น ๆ นอกเหนือจากการเกษตรในแต่ละปีของเกษตรกรจำแนก ตามกลุ่มเกษตรกร

3.5 หนี้สินทั้งหมด เกษตรกรทั่วไปส่วนใหญ่มีหนี้สินที่คิดเป็นตัวเงินทั้งหมด อยู่ระหว่าง 10,001 – 30,000 บาท รองลงมาคือ 30,001 บาทขึ้นไป ไม่มีหนี้สิน มีต่ำกว่า 10,000 และ ไม่ตอบ คิดเป็นร้อยละ 40.7 27.9 15.9 15.3 และ 0.3 ตามลำดับ

สำหรับเกษตรกรกลุ่มทำนาสับปอยส่วนใหญ่ มีหนี้สิน 30,001 บาทขึ้นไป รองลงมาคือ อยู่ระหว่าง 10,001 – 30,000 บาท และต่ำกว่า 10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 62.2 32.4 และ 5.4 ตามลำดับ ดังรายละเอียดในภาพประกอบ 63

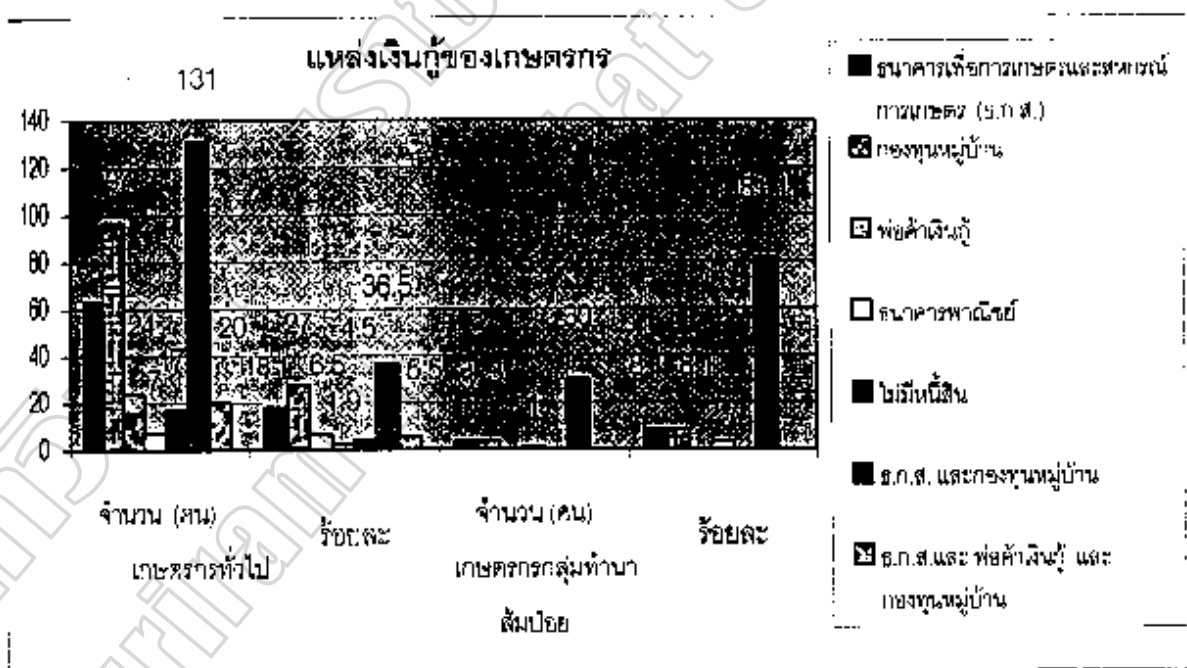

ภาพประกอบ 63 แสดงจำนวนและร้อยละของหนี้สินทั้งหมดของเกษตรกร จำนวนความ
กลุ่มเกษตรกร

3.6 แหล่งเงินทุน เกษตรกรทั่วไปส่วนใหญ่เป็นหนี้แหล่งเงินทุน ธนาคารเพื่อการเกษตร และสหกรณ์การเกษตรและกองทุนหมู่บ้าน รองลงมาคือ กองทุนหมู่บ้าน ธนาคารเพื่อการเกษตร และสหกรณ์การเกษตร พ้อค้าเงินทุน ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรและ พ้อค้าเงินทุน และกองทุนหมู่บ้าน ไม่มีหนี้สิน และ ธนาคารพาณิชย์ คิดเป็นร้อยละ 36.5 27.0 17.5 6.2 6.0 1.7 และ 1.1 ตามลำดับ

ส่วนเกษตรกรกลุ่มทำนาสัมป่อยส่วนใหญ่ มีแหล่งเงินทุนคือธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรและกองทุนหมู่บ้าน รองลงมาคือ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร กองทุนหมู่บ้าน และธนาคารพาณิชย์ คิดเป็นร้อยละ 81.1 8.1 8.1 และ 2.7 ตามลำดับ

สังรายละเอียดในภาพประกอบ 64

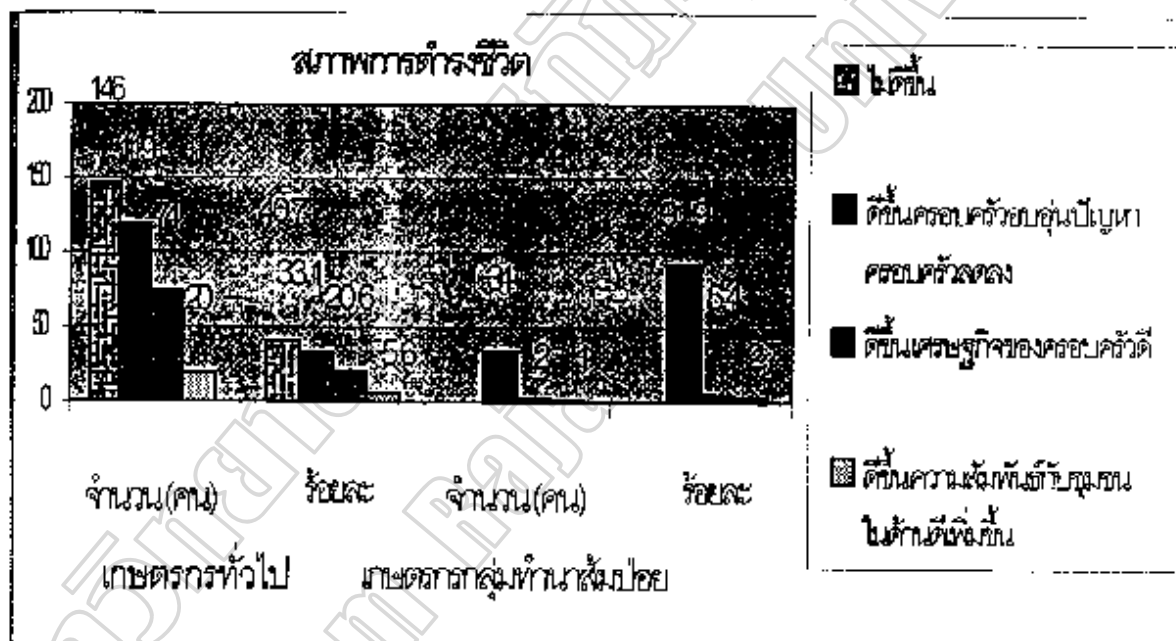

ภาพประกอบ 64 แสดงจำนวนและร้อยละของแหล่งเงินทุนของเกษตรกร จำแนกตามกลุ่มเกษตรกร

ด้านสังคม

1. การตั้งถิ่นฐาน เกษตรกรทั่วไปส่วนใหญ่ได้เข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ในบริเวณปัจจุบัน 15 ปีขึ้นไป ร้อยละคือ 9 - 14 ปี 3 - 8 ปี ต่ำกว่า 3 ปี และไม่ตอบ คิดเป็นร้อยละ 85.2 10.3 2.8 1.4 และ 0.3 ตามลำดับ

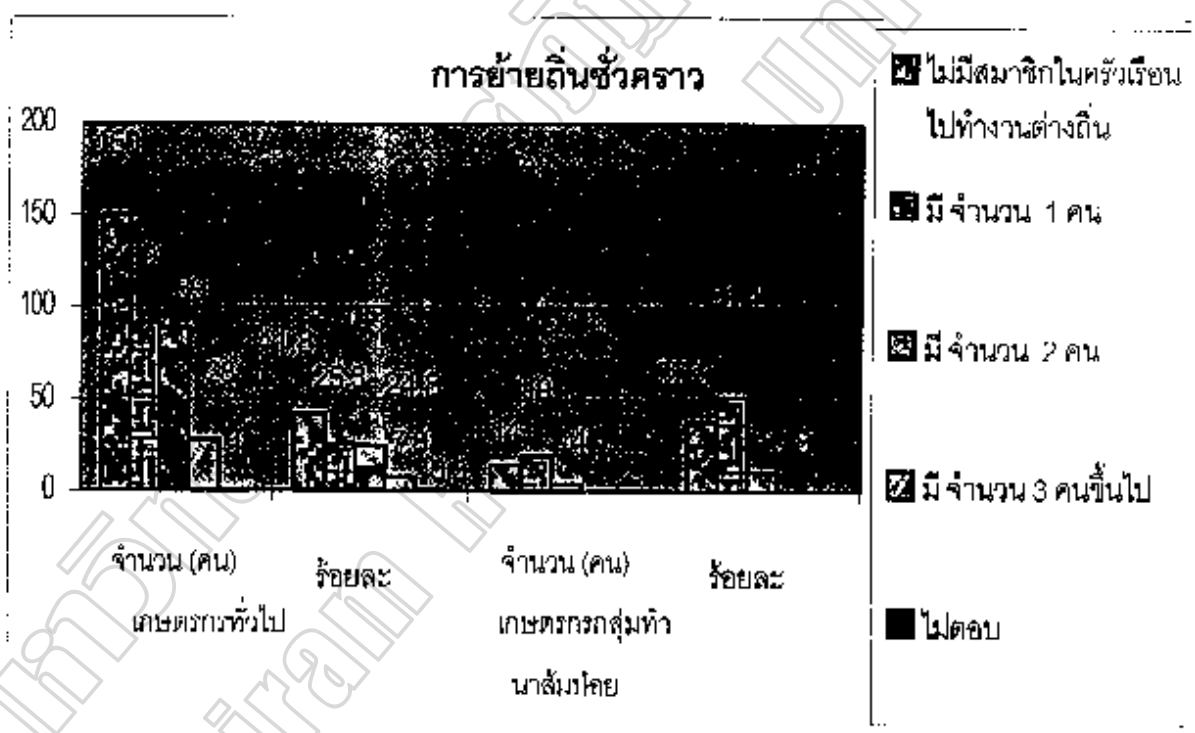
ถ้าหาร้างเกษตรกรกลุ่มทำนาสัมปอ่ย ส่วนใหญ่แล้วเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ในบริเวณปัจจุบัน 15 ปีขึ้นไป ร้อยละคือ 9 - 14 ปี และ ต่ำกว่า 3 ปี คิดเป็นร้อยละ 89.2 8.1 และ 2.7 ตามลำดับ ดังรายละเอียดในภาพประกอบ 65

ภาพประกอบ 65 แสดงจำนวนและร้อยละของระยะเวลาในการตั้งถิ่นฐานของเกษตรกร จำแนกตามกลุ่มเกษตรกร

2. การย้ายไปทำงานต่างถิ่นชั่วคราวของสมาชิกในครัวเรือนเกษตรกร สมาชิกในครัวเรือนของเกษตรกรทั่วไปส่วนใหญ่ไม่มีใครย้ายไปทำงานต่างถิ่น รองลงมาคือมีย้ายออกไปทำงาน 1 คน มีย้ายไป 2 คน มีย้ายไป 3 คนขึ้นไป และไม่แสดงความกตัญญู คิดเป็นร้อยละ 41.8 25.3 24.8 7.8 และ 0.3 ตามลำดับ

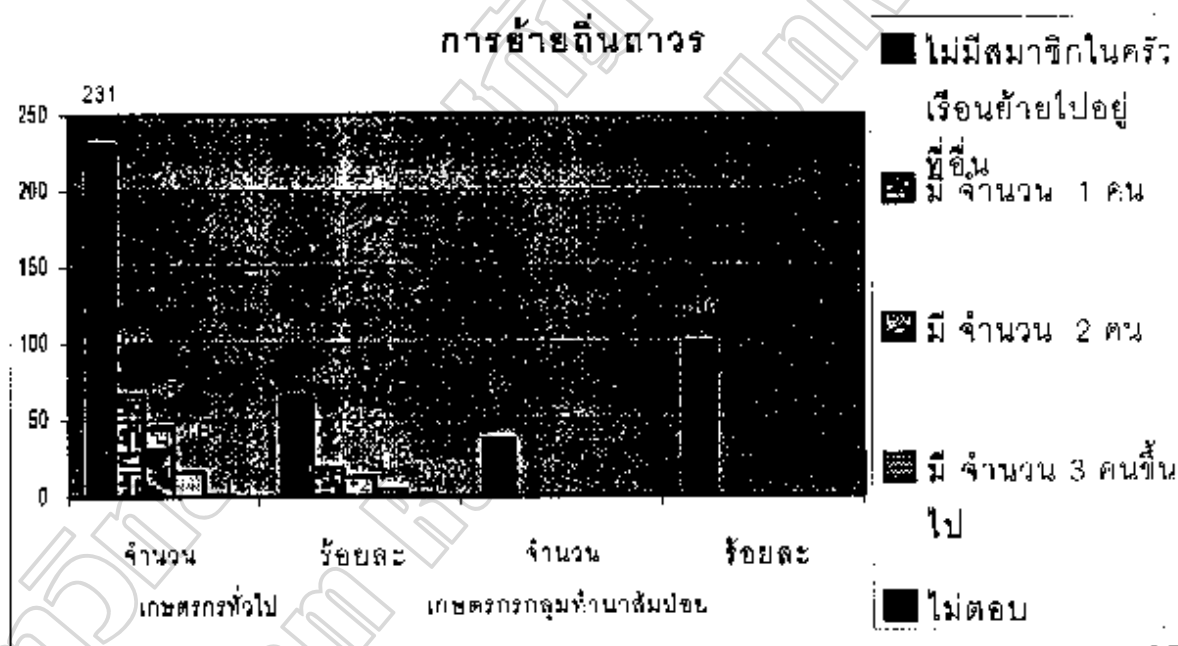
สำหรับเกษตรกรกลุ่มทำนาเต็มปีส่วนใหญ่มีสมาชิกในครัวเรือนย้ายออกไปทำงานต่างถิ่น 2 คนมากที่สุด รองลงมาคือไม่มีใครย้าย และมีย้ายไป 1 คน คิดเป็นร้อยละ 51.4 37.8 และ 10.8 ตามลำดับ ดังรายละเอียดในภาพประกอบ 66

ภาพประกอบ 66 แสดงจำนวนและร้อยละของสมาชิกในครัวเรือนเกษตรกรที่ย้ายถิ่นชั่วคราวเพื่อไปทำงานต่างถิ่น จำแนกตามกลุ่มเกษตรกร

3. การย้ายออกไปทำงานต่างถิ่นอย่างถาวรของสมาชิกในครัวเรือนเกษตรกร สมาชิกในครอบครัวของเกษตรกรทั่วไปส่วนใหญ่ไม่มีใครย้ายออกไปตั้งถิ่นฐานอยู่ต่างถิ่นอย่างถาวรของลงมาคือมี 1 คน มี 2 คน มี 3 คนขึ้นไป และไม่แสดงความคิดเห็น คิดเป็นร้อยละ 64.3 18.4 12.5 4.5 และ 0.3 ตามลำดับ

สำหรับกลุ่มทำนาสัมปอขไม่มีสมาชิกคนใดในครอบครัวที่ย้ายออกไปตั้งถิ่นฐานอยู่ต่างถิ่นอย่างถาวร คิดเป็นร้อยละ 100.0 ดังรายละเอียดในภาพประกอบ 67

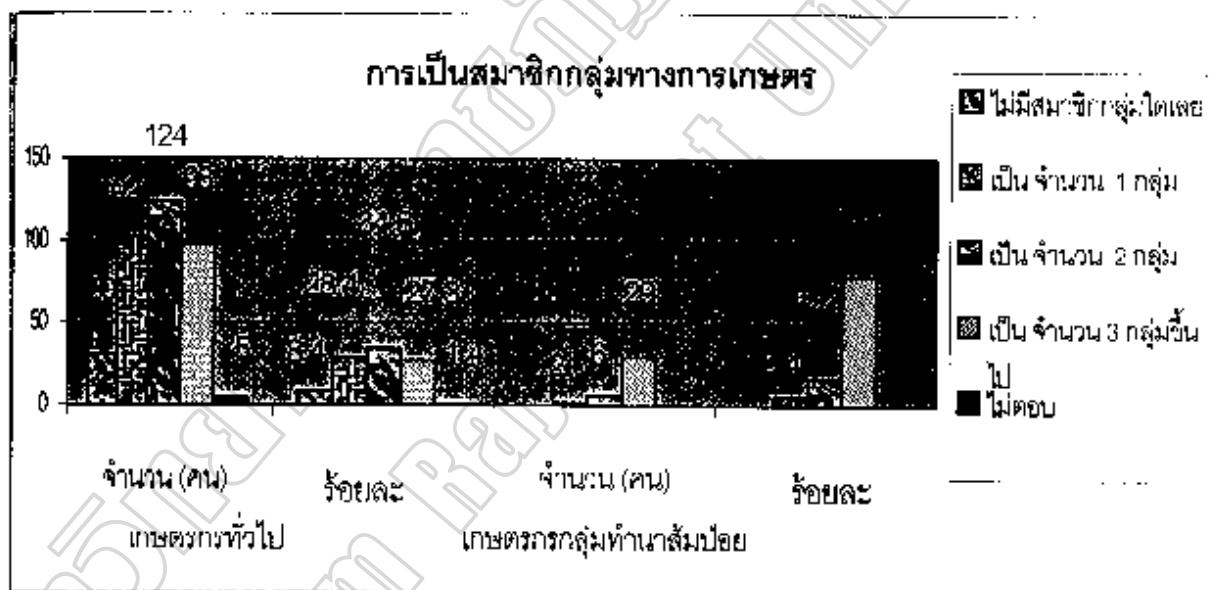

ภาพประกอบ 67 แสดงจำนวนและร้อยละของการย้ายถิ่นเพื่อไปอยู่ที่อื่นอย่างถาวรของสมาชิกในครัวเรือน จำแนกตามกลุ่มเกษตรกร

4. การรวมกลุ่มทางสังคม

4.1 การเป็นสมาชิกกลุ่มทางการเกษตร เกษตรกรทั่วไปส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกลุ่มทางการเกษตร 2 กลุ่ม รองลงมาคือ เป็นสมาชิก 1 กลุ่ม เป็นสมาชิก 3 กลุ่มขึ้นไป ไม่ได้เป็นสมาชิกและไม่ตอบ คิดเป็นร้อยละ 34.5 28.4 27.3 8.4 และ 1.4 ตามลำดับ

สำหรับเกษตรกรกลุ่มทำนาสัมป่อยส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกลุ่มทางการเกษตร 3 กลุ่มขึ้นไป รองลงมาคือ เป็นสมาชิก 2 กลุ่ม และเป็นสมาชิก 1 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 78.4 16.2 และ 5.4 ตามลำดับ ดังรายละเอียดในภาพประกอบ 68

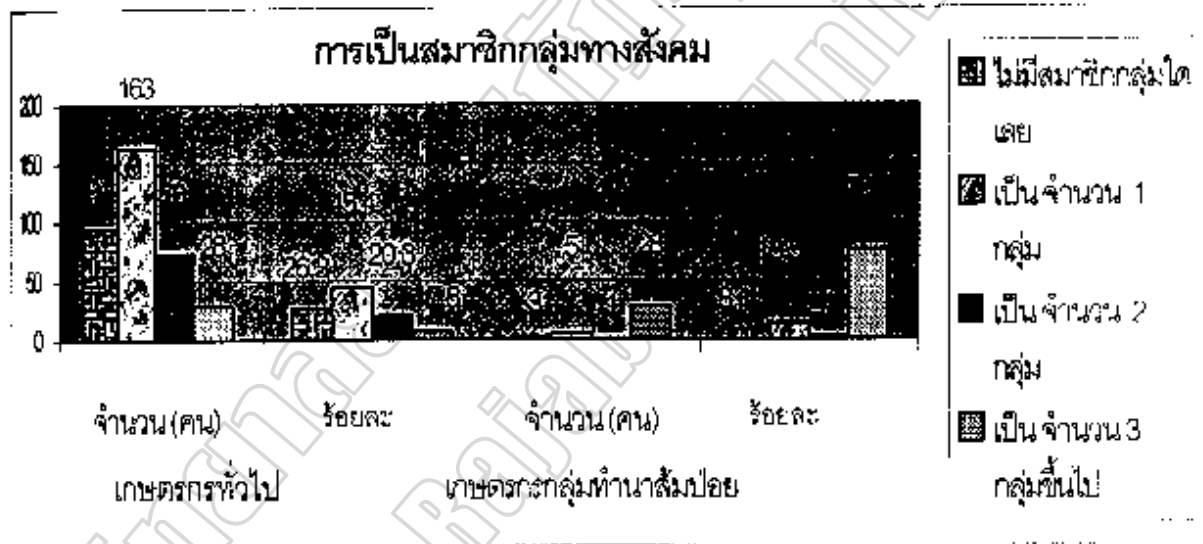

ภาพประกอบ 68 แสดงจำนวนและร้อยละของการเป็นสมาชิกกลุ่มทางการเกษตรของเกษตรกร
จำแนกตามกลุ่มเกษตรกร

4.2 การเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม

เกษตรกรทั่วไปส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม 1 กลุ่ม รองลงมาคือไม่ได้เป็นสมาชิก เป็นสมาชิก 2 กลุ่ม เป็นสมาชิก 3 กลุ่มขึ้นไป และไม่ตอบ คิดเป็นร้อยละ 45.4 26.2 20.3 7.8 และ 0.3 ตามลำดับ

สำหรับเกษตรกรกลุ่มทำนาสัมปอຍส่วนใหญ่ เป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม 3 กลุ่มขึ้นไป รองลงมาคือ เป็นสมาชิก 1 กลุ่ม ไม่เป็นสมาชิก และเป็นสมาชิก 2 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 75.7 13.5 8.1 และ 2.7 ตามลำดับ ดังรายละเอียดในภาพประกอบ 69

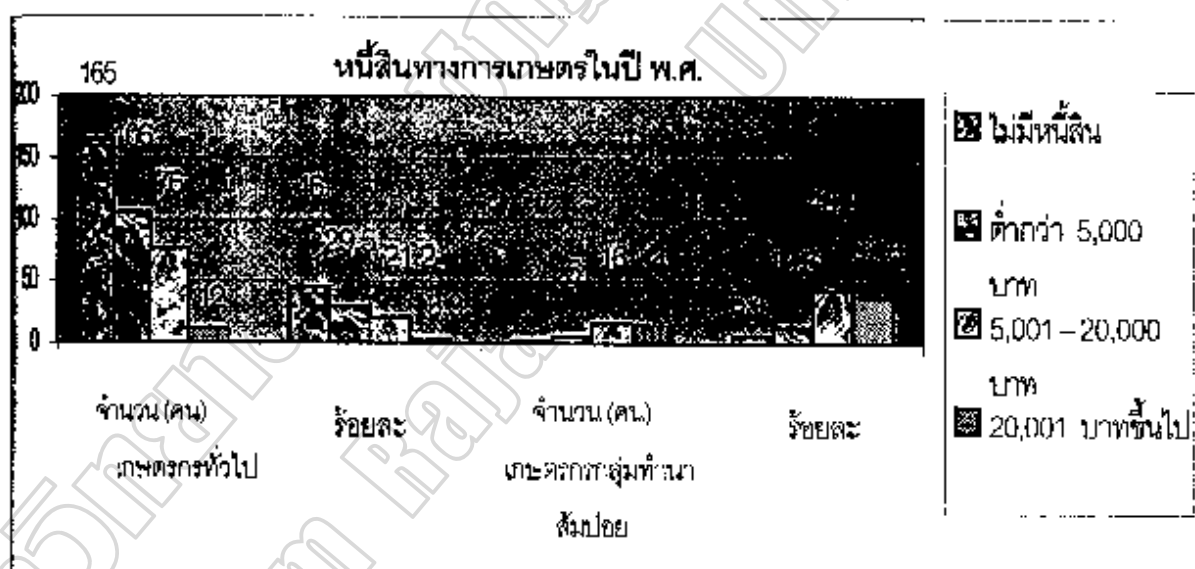
ภาพประกอบ 69 แสดงจำนวนและร้อยละของการเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคมของเกษตรกร
จำแนกตามกลุ่มเกษตรกร

5. การพึ่งตนเอง

5.1 การเป็นหนี้สินทางการเกษตรในปีการเพาะปลูก พ.ศ. 2545 เกษตรกรทั่วไป ส่วนใหญ่ไม่มีหนี้สินทางการเกษตรสำหรับปีการเพาะปลูก 2545 รองลงมาคือ มีต่ำกว่า 5,000 บาท มี 5,001 – 20,000 บาท และ มี 20,001 บาทขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 46.0 29.5 21.2 และ 3.2 ตามลำดับ

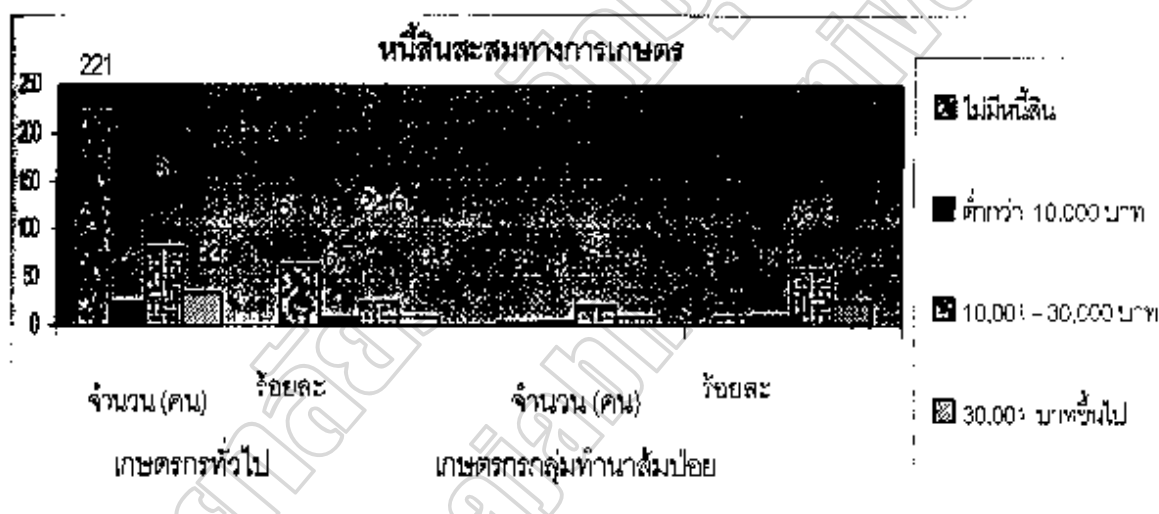
สำหรับเกษตรกรกลุ่มทำนาสัมปอຍส่วนใหญ่ มีหนี้สินทางการเกษตรในปีการเพาะปลูก 2545 อยู่ระหว่าง 5,001 – 20,000 บาท รองลงมา มี 20,001 บาทขึ้นไป มี ต่ำกว่า 5,000 และไม่มี คิดเป็นร้อยละ 43.2 37.8 13.6 และ 5.4 ตามลำดับ ดังรายละเอียดในภาพประกอบ 70

ภาพประกอบ 70 แสดงการเป็นหนี้สินในปีการเพาะปลูก พ.ศ. 2545 ของเกษตรกร จำแนกตามกลุ่มเกษตรกร

5.1 การเป็นหนี้สินสะสมทางการเกษตร เกษตรกรทั่วไปส่วนใหญ่ไม่มีหนี้สิน
 สะสมทางการเกษตร รองลงมาคือ มีอยู่ระหว่าง 10,001 – 30,000 บาท มี 30,001 บาทขึ้นไป และมี
 ต่ำกว่า 10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 61.6 22.6 9.2 และ 6.7 ตามลำดับ

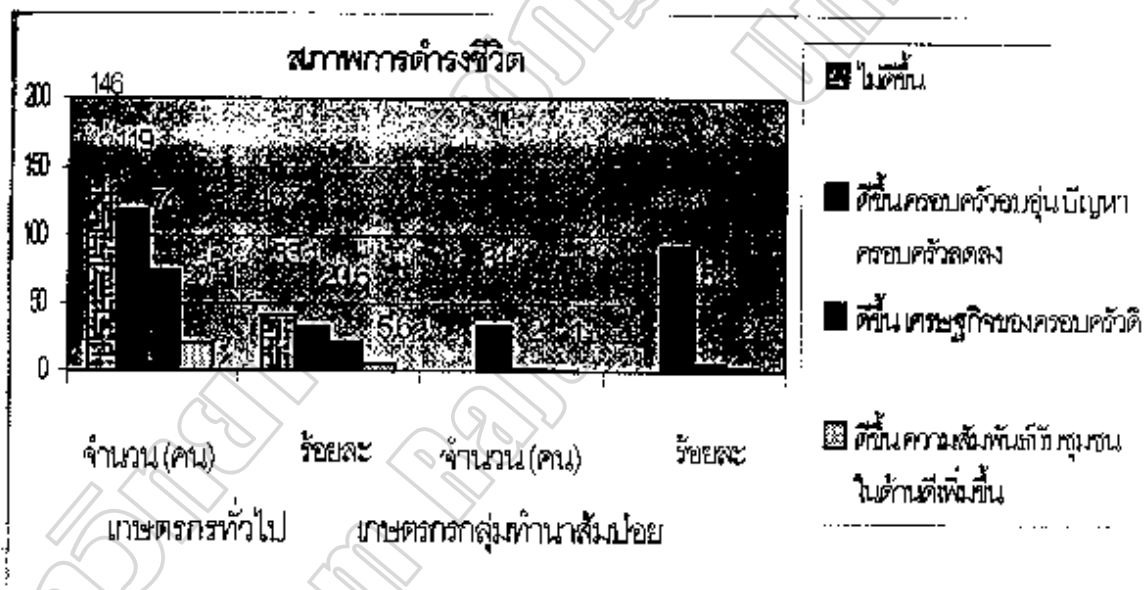
สำหรับเกษตรกรกลุ่มทำนาสับป้อยมีหนี้สินสะสมทางการเกษตร อยู่ระหว่าง
 10,001 – 30,000 บาท รองลงมาคือ มี 30,001 บาทขึ้นไป มี ต่ำกว่า 10,000 และไม่มี คิดเป็นร้อยละ
 ๙.๘ 24.3 10.8 และ 8.1 ตามลำดับ ดังรายละเอียดในภาพประกอบ 71

ภาพประกอบ 71 แสดงจำนวนและร้อยละของการเป็นหนี้สินสะสมทางการเกษตร ของเกษตรกร
 จำแนกตามกลุ่มเกษตรกร

5.2 สภาพการดำรงชีวิต เกษตรกรทั่วไปส่วนใหญ่ เห็นว่าชลประทานทำให้สภาพการดำรงชีวิตไม่ดีขึ้นเลข รองลงมาคือ ดีขึ้น / ครอบครัวยุ่นขึ้นและมีปัญหาครอบครัวน้อยลง ดีขึ้น/เศรษฐกิจครอบครัวดีขึ้น และ ดีขึ้น / มีความสัมพันธ์กับชุมชนในด้านดีเพิ่มขึ้น คิดเป็นร้อยละ 40.7 33.1 20.6 และ 5.6 ตามลำดับ

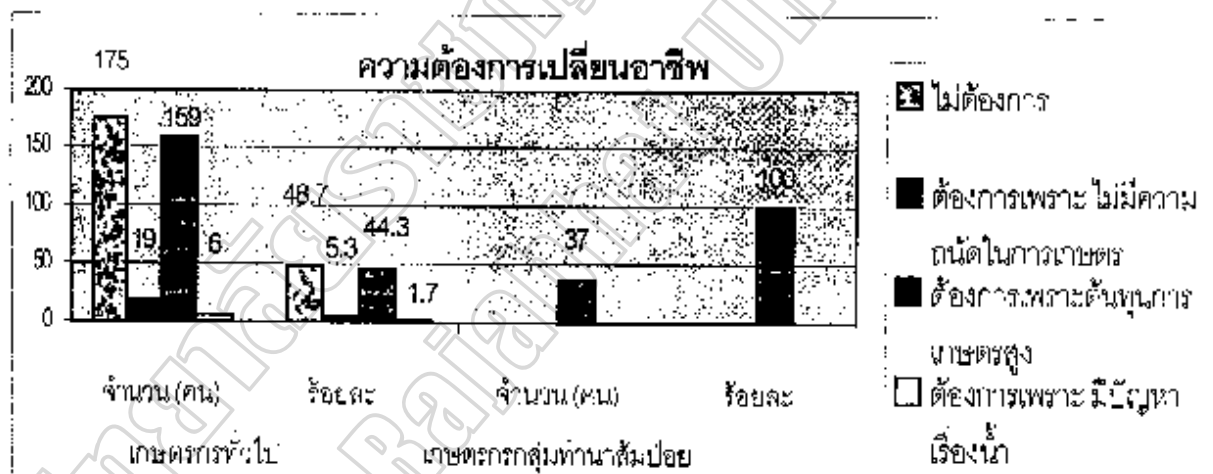
สำหรับเกษตรกรกลุ่มทำนาสัมป่อยส่วนใหญ่ เห็นว่าชลประทานทำให้มีสภาพการดำรงชีวิตที่ดีขึ้น / ครอบครัวยุ่นขึ้นและมีปัญหาครอบครัวน้อยลง รองลงมาคือ ดีขึ้น / เศรษฐกิจของครอบครัวดีขึ้น และ ดีขึ้น / มีความสัมพันธ์กับชุมชนในด้านดีเพิ่มขึ้น คิดเป็นร้อยละ 91.9-5.4 และ 2.7 ตามลำดับ ดังรายละเอียดในภาพประกอบ 72

ภาพประกอบ 72 แสดงจำนวนและร้อยละของความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการดำรงชีวิตของเกษตรกรจำแนกตามกลุ่มเกษตรกร

5.4 ความต้องการเปลี่ยนอาชีพจากการเกษตรเป็นอาชีพอื่น เกษตรกรทั่วไป ส่วนใหญ่ไม่มีความต้องการเปลี่ยนอาชีพจากการเกษตรเป็นอาชีพอื่น รองลงมาคือต้องการเปลี่ยนไปทำอาชีพอื่นเพราะต้นทุนในการทำเกษตรสูง ต้องการเปลี่ยนไปทำอาชีพอื่น เพราะไม่มีความถนัดทางการเกษตรและต้องการเปลี่ยนไปทำอาชีพอื่น เพราะมีปัญหาเรื่องน้ำในการทำ การเกษตร คิดเป็นร้อยละ 48.7 44.3 5.3 และ 1.7 ตามลำดับ

สำหรับเกษตรกรกลุ่มทำนาเต็มไร่มีความต้องการในการเปลี่ยนอาชีพจากการเกษตร ไปเป็นอาชีพอื่นเพราะต้นทุนในการทำเกษตรสูงเพียงค่าตอบแทน คิดเป็นร้อยละ 100.0 คิดรวลละเลียดในภาพประกอบ 73

ภาพประกอบ 73 แสดงจำนวนและร้อยละของความต้องการเปลี่ยนอาชีพของเกษตรกร
จำแนกตามกลุ่มเกษตรกร

วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปรสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมระหว่างเกษตรกรทั่วไปกับเกษตรกรกลุ่มทำนาสัมปอ ผลการศึกษามีดังต่อไปนี้

1. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของพื้นที่ทางการเกษตรกับรายได้จากการเกษตร

จำนวนพื้นที่ทางการเกษตรของเกษตรกรทั่วไปมีความสัมพันธ์ในทางลบกับ รายได้จากการเกษตร มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์คือ -0.013 อธิบายได้ว่า จำนวนพื้นที่ทางการเกษตรมีความสัมพันธ์แบบทิศทางตรงกันข้ามกับ รายได้จากการเกษตร เมื่อจำนวนพื้นที่ทางการเกษตรเพิ่มขึ้น รายได้จากการเกษตร จะลดลง แต่ถ้าจำนวนพื้นที่ทางการเกษตรลดลง รายได้จากการเกษตร ก็จะเพิ่มขึ้น มีค่าระดับนัยสำคัญ 0.400 หมายถึงว่า ที่ระดับนัยสำคัญที่ต่ำกว่า $.05$ จะสามารถยอมรับได้ว่ามีความสัมพันธ์กัน แต่ระดับนัยสำคัญที่ได้มีค่าสูงกว่า $.05$ จึงไม่สามารถยอมรับได้ว่าเมื่อจำนวนพื้นที่เพิ่มขึ้นจะทำให้รายได้จากการเกษตรลดลงจริง

สำหรับเกษตรกรกลุ่มทำนาสัมปอ จำนวนพื้นที่ทางการเกษตรมีความสัมพันธ์ในทางลบกับรายได้จากการเกษตร มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์คือ 0.299 ซึ่งหมายถึง เมื่อจำนวนพื้นที่ทางการเกษตรเพิ่มขึ้นจะทำให้ รายได้จากการเกษตร เพิ่มขึ้นด้วย แต่ถ้าจำนวนพื้นที่ทางการเกษตรลดลงจะทำให้ รายได้จากการเกษตร ลดลงด้วย มีค่าระดับนัยสำคัญ 0.072 ซึ่งมีค่าสูงกว่า $.05$ จึงไม่สามารถยอมรับได้ ว่าเมื่อจำนวนพื้นที่ทางการเกษตรเพิ่มขึ้นจะทำให้รายได้จากการเกษตรเพิ่มขึ้นจริง หรือเมื่อจำนวนพื้นที่ทางการเกษตรลดลงจะทำให้รายได้จากการเกษตรลดลงจริง

ดูรายละเอียดในตาราง 5

2. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของพื้นที่ทางการเกษตรกับสภาพการดำรงชีวิตในปัจจุบัน

จำนวนพื้นที่ทางการเกษตรของเกษตรกรทั่วไปมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับสภาพการดำรงชีวิตของเกษตรกร มีค่าสัมประสิทธิ์คือ 0.031 หมายถึงเมื่อจำนวนพื้นที่ทางการเกษตรเพิ่มขึ้น สภาพการดำรงชีวิตก็จะดีขึ้นด้วย แต่ถ้าพื้นที่ทางการเกษตรลดลงจะทำให้สภาพการดำรงชีวิตลดลงด้วย มีค่าระดับนัยสำคัญที่ 0.200 ซึ่งสูงกว่า $.05$ จึงอยู่ในระดับที่ไม่สามารถยอมรับได้ว่าจำนวนพื้นที่ทางการเกษตรมีความสัมพันธ์กับสภาพการดำรงชีวิตจริง

สำหรับเกษตรกรกลุ่มทำนาสัมปอจำนวนพื้นที่ทางการเกษตร ไม่มีความสัมพันธ์กับสภาพการดำรงชีวิต มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เป็น 0.00 และมีระดับนัยสำคัญเป็น 1.00

ดูรายละเอียดในตาราง 5

3. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของพื้นที่ทางการเกษตรกับหนี้สินสะสมทางการเกษตร

จำนวนพื้นที่ทางการเกษตรของเกษตรกรทั่วไปมีความสัมพันธ์ในทางลบกับหนี้สินสะสมทางการเกษตร มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์คือ -0.013 หมายถึง จำนวนพื้นที่ทางการเกษตรมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับหนี้สินสะสมทางการเกษตร เมื่อจำนวนพื้นที่ทางการเกษตร

เพิ่มขึ้นจะทำให้ หนี้สินสะสมทางการเกษตร แต่ถ้ามียอดเงินพื้นที่ทางการเกษตรน้อยจะทำให้มี หนี้สินสะสมทางการเกษตรมาก มีระดับนัยสำคัญที่ 0.005 ต่ำกว่า .05 จึงสามารถยอมรับได้ว่า จำนวนพื้นที่ทางการเกษตรมีความสัมพันธ์ด้านลบกับหนี้สินสะสมทางการเกษตรจริงคือ เมื่อ จำนวนพื้นที่ทางการเกษตรมากจะทำให้หนี้สินสะสมทางการเกษตรลดลง

สำหรับเกษตรกรกลุ่มทำนาสัมป่อยจำนวนพื้นที่ทางการเกษตร ไม่มีความสัมพันธ์กับ หนี้สินสะสมทางการเกษตร มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เป็น 0.00 และมีระดับนัยสำคัญเป็น 1.00 ดังรายละเอียดในตาราง 5

4. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของต้นทุนทางการเกษตรกับรายได้จากการเกษตร

เกษตรกรทั่วไปมีความสัมพันธ์ของต้นทุนทางการเกษตรในทางบวกกับ รายได้จากการเกษตร มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ คือ 0.447** อธิบายได้ว่า ต้นทุนในการเกษตรมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับรายได้จากการเกษตร เมื่อต้นทุนในการเกษตรเพิ่มขึ้น รายได้จากการเกษตร ก็จะเพิ่มขึ้นด้วยแต่เมื่อต้นทุนในการเกษตรลดลงก็จะทำให้รายได้จากการเกษตรลดลงด้วยเช่นกัน มีระดับนัยสำคัญที่ 0.000 ซึ่งต่ำกว่า .05 จึงยอมรับได้ว่าต้นทุนในการเกษตรมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับรายได้จากการเกษตรจริง

สำหรับเกษตรกรกลุ่มทำนาสัมป่อยมีความสัมพันธ์ของต้นทุนทางการเกษตรในทาง บวกกับ รายได้จากการเกษตร มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์คือ 0.464** หมายถึง เมื่อต้นทุนทางการ เกษตรเพิ่มขึ้น รายได้จากการเกษตร ก็จะเพิ่มขึ้นด้วย แต่ถ้าต้นทุนทางการเกษตรลดลงก็จะทำให้ รายได้จากการเกษตรลดลงด้วย มีนัยสำคัญ 0.002 จึงยอมรับได้ว่าต้นทุนทางการเกษตรของกลุ่ม เกษตรกรทำนาสัมป่อยมีความสัมพันธ์ด้านบวกกับรายได้จากการเกษตรจริง

ดังรายละเอียดในตาราง 5

5. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของต้นทุนทางการเกษตรกับหนี้สินสะสมทางการเกษตร

ความสัมพันธ์ของต้นทุนทางการเกษตรของเกษตรกรทั่วไป มีความสัมพันธ์เป็นบวกกับ หนี้สินสะสมทางการเกษตร มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์คือ 0.410** หมายถึงต้นทุนทางการ เกษตรมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับ หนี้สินสะสมทางการเกษตร เมื่อต้นทุนทางการเกษตร สูงจะทำให้ หนี้สินสะสมทางการเกษตรสูงตามไปด้วย แต่ถ้าต้นทุนในการเกษตรลดลงจะทำให้หนี้ สินสะสมทางการเกษตร ลดลงตามไปด้วยเช่นกัน มีระดับนัยสำคัญ 0.000 หมายถึงสามารถยอมรับ ได้ว่าต้นทุนทางการเกษตรของเกษตรกรทั่วไป มีความสัมพันธ์เป็นบวกกับ หนี้สินสะสมทางการ เกษตรจริง

สำหรับเกษตรกรกลุ่มทำนาสัมป่อย ต้นทุนทางการเกษตรมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับ การมีหนี้สินสะสมทางการเกษตร มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ เป็น 0.560** อธิบายได้ว่า ต้นทุน

ผลการเกษตรมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับ การมีหนี้สินสะสมทางการเกษตร คือ เมื่อต้นทุนทางการเกษตรเพิ่มขึ้นจะทำให้มีหนี้สินสะสมทางการเกษตรเพิ่มขึ้นด้วย และเมื่อต้นทุนทางการเกษตรลดลงจะทำให้ มีหนี้สินสะสมทางการเกษตรลดลงด้วย มีระดับนัยสำคัญที่ 0.000 หมายถึงสามารถยอมรับได้ว่าต้นทุนทางการเกษตรของเกษตรกรกลุ่มทำนาสับป้อย มีความสัมพันธ์เป็นบวกกับหนี้สินสะสมทางการเกษตรจริง ดังรายละเอียดในตาราง 5

6. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของปริมาณน้ำที่ได้รับในฤดูกาลเพาะปลูกกับรายได้

จากการเกษตร

ปริมาณน้ำที่ได้รับแต่ละฤดูกาลของเกษตรกรทั่วไปมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับรายได้จากการเกษตร มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เป็น 0.336** อธิบายได้ว่า ปริมาณน้ำที่ได้รับแต่ละฤดูมีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกันกับรายได้จากการเกษตร เมื่อปริมาณน้ำแต่ละฤดูที่ได้รับมีมากเพียงพอก็จะทำให้ รายได้จากการเกษตรเพิ่มขึ้น แต่ถ้าปริมาณน้ำที่ได้รับในแต่ละฤดูมีปริมาณที่ไม่เพียงพอก็จะทำให้รายได้จากการเกษตรลดลง มีระดับนัยสำคัญที่ 0.000 หมายถึงสามารถยอมรับได้ว่า ปริมาณน้ำที่ได้รับแต่ละฤดูกาลของเกษตรกรทั่วไปมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับรายได้

จากการเกษตร

สำหรับเกษตรกรกรกลุ่มทำนาสับป้อย ความสัมพันธ์ของปริมาณน้ำที่ได้รับในแต่ละฤดูกาลเพาะปลูกมีความสัมพันธ์ทางลบกับ รายได้จากการเกษตร ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์คือ -0.291 หมายความว่า เมื่อปริมาณน้ำที่เกษตรกรได้รับในแต่ละฤดูมีปริมาณที่เพียงพอจะทำให้รายได้จากการเกษตรลดลง แต่ถ้าปริมาณน้ำที่ได้รับในแต่ละฤดูมีปริมาณที่ไม่เพียงพอจะทำให้รายได้จากการเกษตรเพิ่มขึ้น มีระดับนัยสำคัญที่ 0.081 ซึ่งสูงกว่า .05 จึงไม่สามารถยอมรับได้ว่า ปริมาณน้ำที่ได้รับแต่ละฤดูกาลของเกษตรกรกรกลุ่มทำนาสับป้อยมีความสัมพันธ์ในทางลบกับรายได้จากการเกษตรจริง ดังรายละเอียดในตาราง 5

7. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของปริมาณน้ำที่ได้รับเมื่อ 4 ปีย้อนหลังกับการย้ายถิ่น

เพื่อไปทำงานต่างถิ่นของสมาชิกในครัวเรือนของเกษตรกร

ปริมาณน้ำที่เกษตรกรได้รับ 4 ปีย้อนหลังของเกษตรกรทั่วไปมีความสัมพันธ์ในทางลบกับการย้ายถิ่นไปทำงานต่างถิ่นชั่วคราวของสมาชิกในครัวเรือน มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เป็น 0.059 หมายความว่า ปริมาณน้ำที่เกษตรกรได้รับ 4 ปีย้อนหลังมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับการย้ายถิ่นไปทำงานต่างถิ่นชั่วคราวของสมาชิกในครัวเรือน เมื่อปริมาณน้ำที่ได้รับ 4 ปีย้อนหลังมีมากเพียงพอ ก็จะทำให้การย้ายถิ่นไปทำงานต่างถิ่นชั่วคราวของสมาชิกในครัวเรือนลดลง แต่ถ้าปริมาณน้ำใน 4 ปีที่ผ่านมาปริมาณไม่เพียงพอจะทำให้สมาชิกของครัวเรือนเกษตรกรย้ายถิ่นเพื่อไปทำงานต่างถิ่นมากขึ้น มีระดับนัยสำคัญที่ 0.134 ซึ่ง ไม่สามารถยอมรับได้ว่าปริมาณน้ำ

เกษตรกรได้รับ 4 ปีซ้อนหลังของเกษตรกรทั่วไปมีความสัมพันธ์ในทางลบกับการย้ายถิ่นไปทำงานต่างถิ่น ชั่วคราวของสมาชิกในครัวเรือน

สำหรับเกษตรกรกลุ่มทำนาสลับปอขย ปริมาณน้ำที่ได้รับ 4 ปีซ้อนหลังมีความสัมพันธ์ในทางลบกับการย้ายถิ่นชั่วคราวเพื่อไปทำงานต่างถิ่นของสมาชิกในครัวเรือน มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เป็น -0.146 แสดงว่า ปริมาณน้ำที่ได้รับ 4 ปีซ้อนหลังมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับการย้ายถิ่นชั่วคราวเพื่อไปทำงานต่างถิ่นของสมาชิกในครัวเรือน เมื่อปริมาณน้ำที่ได้รับ 4 ปีซ้อนหลังมีมากเพียงพอก็จะทำให้การย้ายถิ่นไปทำงานต่างถิ่นชั่วคราวของสมาชิกในครัวเรือนลดลง แต่ถ้าปริมาณน้ำใน 4 ปีที่ผ่านมาปริมาณไม่เพียงพอจะทำให้สมาชิกของครอบครัวเกษตรกรย้ายถิ่นเพื่อไปทำงานต่างถิ่นมากขึ้น มีระดับนัยสำคัญที่ 0.387 ซึ่งไม่สามารถยอมรับได้ว่า ปริมาณน้ำที่เกษตรกรได้รับ 4 ปีซ้อนหลังของเกษตรกรกลุ่มทำนาสลับปอขยมีความสัมพันธ์ในทางลบกับการย้ายถิ่นไปทำงานต่างถิ่นชั่วคราวของสมาชิกในครัวเรือนจริง ดังรายละเอียดในตาราง 5

8. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของหลักเกณฑ์การปล่อยน้ำของโครงการกับรายได้

จากการเกษตรของเกษตรกร

เกษตรกรทั่วไปหลักเกณฑ์ในการปล่อยน้ำของโครงการมีความสัมพันธ์ทางบวกกับรายได้จากการเกษตร มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เป็น 0.375^{**} หมายถึงเมื่อการปล่อยน้ำของโครงการมีหลักเกณฑ์เพื่อเกษตรกรมากขึ้น จะทำให้ รายได้จาก การเกษตรมากขึ้นตามไปด้วย แต่ขณะเดียวกัน ถ้าการปล่อยน้ำของโครงการมีหลักความต้อง การของโครงการเพียงอย่างเดียวจะทำให้รายได้จากการเกษตรลดลง มีระดับนัยสำคัญ 0.000 ซึ่งหมายถึงสามารถยอมรับได้ว่า หลักเกณฑ์ในการปล่อยน้ำของโครงการมีความสัมพันธ์ทางบวกกับรายได้จากการเกษตร

สำหรับเกษตรกรกลุ่มทำนาสลับปอขยหลักเกณฑ์ในการปล่อยน้ำของโครงการมีความสัมพันธ์ในทางลบกับรายได้จากการเกษตร มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เป็น -0.200 หมายความว่า เมื่อการปล่อยน้ำของโครงการมีหลักเกณฑ์เพื่อเกษตรกรมากขึ้น จะทำให้ รายได้จาก การเกษตรลดลง มีระดับนัยสำคัญเป็น 0.235 จึงสูงกว่า $.05$ จึงไม่สามารถยอมรับได้ว่าหลักเกณฑ์ในการปล่อยน้ำของโครงการมีความสัมพันธ์ทางลบกับรายได้จากการเกษตรจริงดังรายละเอียดในตาราง 5

9. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของการตัดสินใจในการเพาะปลูกกับรายได้จากการเกษตร

ของเกษตรกร

การตัดสินใจในการปลูกพืชแต่ละฤดูของเกษตรกรมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับรายได้จากการเกษตร มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์คือ 0.343^{**} หมายความว่า เมื่อเกษตรกรตัดสินใจในการปลูกพืชแต่ละฤดูกาลโดยยึดปริมาณของน้ำในอ่างมากขึ้น จะทำให้รายได้จากการเกษตรเพิ่มขึ้นด้วย แต่ถ้าเกษตรกรเพาะปลูกโดยไม่ยึดปริมาณน้ำในอ่างจะทำให้รายได้จากการเกษตรลดลง และ

ค่านัยสำคัญเป็น 0.000 ซึ่งต่ำกว่า .05 หมายถึงเราสามารถยอมรับได้ว่าการตัดสินใจในการปลูกพืชแต่ละฤดูของเกษตรกรมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับรายได้จากการเกษตรจริง

สำหรับเกษตรกรกลุ่มทำนาสัปดาห์น้อย การตัดสินใจในการปลูกพืชแต่ละฤดูของตนเองเกษตรกรมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับรายได้จากการเกษตรเช่นเดียวกัน มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์คือ 0.088 หมายความว่า เมื่อเกษตรกรตัดสินใจในการปลูกพืชแต่ละฤดูกาลโดยยึดปริมาณของน้ำในอ่างมากขึ้น จะทำให้รายได้จากการเกษตรเพิ่มขึ้น แต่ถ้าเกษตรกรเพาะปลูกโดยไม่ยึดปริมาณน้ำในอ่างจะทำให้รายได้จากการเกษตรลดลง และมีค่านัยสำคัญเป็น 0.605 ซึ่งสูงกว่า .05 หมายถึงไม่สามารถยอมรับได้ว่าการตัดสินใจในการปลูกพืชแต่ละฤดูของเกษตรกรมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับรายได้จากการเกษตรจริง ดังรายละเอียดในตาราง 5

10. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของการมีส่วนร่วมในการชลประทานกับระยะเวลาในการตั้งถิ่นฐาน

การมีส่วนร่วมในการชลประทานของเกษตรกรทั่วไปมีความสัมพันธ์ในทางลบกับระยะเวลาในการตั้งถิ่นฐาน มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ เป็น 0.011 หมายความว่า ถ้าเกษตรกรมีระยะเวลาในการตั้งถิ่นฐานนานจะทำให้มีส่วนร่วมในการชลประทานน้อย แต่ถ้าเกษตรกรมีระยะเวลาในการตั้งถิ่นฐานน้อยจะทำให้มีส่วนร่วมในการชลประทานมาก มีระดับนัยสำคัญ 0.417 ซึ่งสูงกว่า .05 แสดงว่าไม่สามารถยอมรับได้ว่าการมีส่วนร่วมในการชลประทานของเกษตรกรทั่วไปมีความสัมพันธ์ในทางลบกับระยะเวลาในการตั้งถิ่นฐานจริง

สำหรับเกษตรกรกลุ่มทำนาสัปดาห์น้อย การมีส่วนร่วมในการชลประทานของเกษตรกรมีความสัมพันธ์ในทางลบกับ ระยะเวลาในการตั้งถิ่นฐานเช่นกัน มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เป็น -0.027 หมายความว่าเกษตรกรที่มีระยะเวลาในการตั้งถิ่นฐานน้อยจะมีส่วนร่วมในการชลประทานมาก มีระดับนัยสำคัญเป็น 0.872 ซึ่งไม่สามารถยอมรับได้ว่า การมีส่วนร่วมในการชลประทานของเกษตรกรกลุ่มทำนาสัปดาห์น้อยมีความสัมพันธ์ในทางลบกับระยะเวลาในการตั้งถิ่นฐานจริง ดังรายละเอียดในตาราง 5

11. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของการเป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำกับระยะเวลาในการตั้งถิ่นฐาน

การเป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำของเกษตรกรทั่วไปมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับระยะเวลาในการตั้งถิ่นฐาน มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เป็น 0.184** หมายความว่า เกษตรกรที่อาศัยอยู่บริเวณท่าแกอโนนดินแดงเป็นระยะเวลาหลายปีจะเป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำเป็นเวลาหลายปีด้วย แต่สำหรับเกษตรกรที่ย้ายเข้ามาอยู่ใหม่จะเป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำในระยะเวลาสั้นตามไปด้วย

มีระดับนัยสำคัญเป็น 0.000 แสดงว่าสามารถยอมรับได้ว่า การเป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำของเกษตรกรทั่วไปมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับระยะเวลาในการตั้งถิ่นฐานของเกษตรกร

สำหรับเกษตรกรกลุ่มทำนาสัมป่อยการเป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับระยะเวลาในการตั้งถิ่นฐาน มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เป็น 0.156 หมายถึงเกษตรกรที่อาศัยอยู่ในบริเวณอำเภอโนนดินแดงเป็นระยะเวลาหลายปีจะเป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำเป็นเวลาหลายปีด้วย แต่ถ้าเกษตรกรที่ย้ายเข้ามาอยู่ใหม่จะเป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำในระบะเวลาน้อยตามไปด้วย มีระดับนัยสำคัญเป็น 0.356 แสดงว่าไม่สามารถยอมรับได้ว่า การเป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำของเกษตรกรกลุ่มทำนาสัมป่อยมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับระยะเวลาในการตั้งถิ่นฐานของเกษตรกรจริง ดังรายละเอียดในตาราง 5

12. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของการเป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำกับการเป็นสมาชิกกลุ่มทางการเกษตร

การเป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำของเกษตรกรทั่วไปมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับการเป็นสมาชิกกลุ่มทางการเกษตร มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เป็น 0.147** หมายความว่า เมื่อเกษตรกรเป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำหลายปีก็จะทำให้เป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกรหลายกลุ่มด้วย แต่ถ้าเกษตรกรไม่เป็นหรือเป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำในระยะเวลาสั้นปีจะทำให้เกษตรกรเป็นสมาชิกกลุ่มทางการเกษตรน้อยไปด้วย มีระดับนัยสำคัญที่ 0.003 หมายถึงยอมรับได้ว่า การเป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำของเกษตรกรทั่วไปมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับการเป็นสมาชิกกลุ่มทางการเกษตร

สำหรับเกษตรกรกลุ่มทำนาสัมป่อยการเป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำมีความสัมพันธ์ในทางลบกับการเป็นสมาชิกกลุ่มทางการเกษตรมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เป็น -0.043 หมายถึงว่า เมื่อเกษตรกรเป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำหลายปีก็จะทำให้เป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกรน้อยกลุ่ม แต่ถ้าเกษตรกรไม่เป็นหรือเป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำในระยะเวลาสั้นปีจะทำให้เกษตรกรเป็นสมาชิกกลุ่มทางการเกษตรหลายกลุ่ม มีระดับนัยสำคัญที่ 0.799 หมายถึงไม่สามารถยอมรับได้ว่า การเป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำของเกษตรกรกลุ่มทำนาสัมป่อยมีความสัมพันธ์ในทางลบกับการเป็นสมาชิกกลุ่มทางการเกษตร ดังรายละเอียดในตาราง 5

ตาราง 5 แสดงความสัมพันธ์ของตัวแปรสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมระหว่างเกษตรกรที่รวมกลุ่มเป็นองค์กรชุมชนกับเกษตรกรทั่วไป

ความสัมพันธ์ของ ตัวแปร	เกษตรกรทั่วไป		เกษตรกรกลุ่มทำนาสลับปลูก	
	ค่าสัมประสิทธิ์ สหสัมพันธ์ (r)	ระดับนัยสำคัญ (Sig Z 1-tailed)	ค่าสัมประสิทธิ์ สหสัมพันธ์ (r)	ระดับนัยสำคัญ (Sig Z 1-tailed)
1. พื้นที่ทางการเกษตรทั้งหมด ที่รายได้อาจได้จาก เกษตร	-0.013	0.400	0.299	0.072
2. พื้นที่ทางการเกษตรทั้งหมด ที่ขึ้นสนธิสัญญาทาง เกษตร	-0.137**	0.005	0.000	1.000
3. พื้นที่ทางการเกษตรทั้งหมด ที่ขึ้นสนธิสัญญาทาง การค้า	0.031	0.280	0.000	1.000
4. ต้นทุนในการเกษตรต่อ รายได้อาจได้จากเกษตร	0.447**	0.000	0.464**	0.004
5. ต้นทุนในการเกษตรต่อ พื้นที่สนธิสัญญาทางการ เกษตร	0.410**	0.000	0.560**	0.000
6. ปริมาณน้ำที่ได้รับใน แต่ละฤดูกาลเฉพาะปลูกต่อ รายได้อาจได้จากเกษตร	0.336**	0.000	-0.291	0.081

ตาราง 5 (ต่อ)

ความสัมพันธ์ของ ตัวแปร	เกษตรกรทั่วไป		เกษตรกรกลุ่มทำนาเต็มป๋อย	
	ค่าสัมประสิทธิ์ สหสัมพันธ์ (r)	ระดับนัยสำคัญ (Sig 7. 1-tailed)	ค่าสัมประสิทธิ์ สหสัมพันธ์ (r)	ระดับนัยสำคัญ (Sig 7. 1-tailed)
7. ปริมาณน้ำที่ได้รับ 4 เดือนหลังต่อการย้ายถิ่น เพื่อไปทำงานต่างถิ่น ของสมาชิกในครัวเรือน	-0.059	0.134	-0.146	0.387
8. หลักเกณฑ์การปล่อย น้ำของโครงการต่อราย ไร่ของการเกษตร	0.375**	0.000	-0.200	0.235
9. การตัดสินใจในการ ทะลุเกณฑ์ตะกวดูกาล ต่อรายไร่ของการเกษตร	0.343**	0.000	0.088	0.605
10. การมีส่วนร่วมในการ ชลประทานต่อระยะ เวลาในการตั้งถิ่นฐาน	-0.011	0.417	-0.027	0.872
11. การเป็นสมาชิกกลุ่ม ผู้ใช้น้ำต่อระยะเวลาใน การตั้งถิ่นฐาน	0.184**	0.000	0.156	0.356
12. การเป็นสมาชิกกลุ่ม ผู้ใช้น้ำด้วยการเป็น สมาชิกกลุ่มทางการ เกษตร	0.147**	0.003	-0.043	0.799
จำนวนกลุ่มตัวอย่าง	359		37	